

Nr 8.

Uppläst och godkänd i första kammaren den 26 augusti 1914.

» » » i andra kammaren den 26 augusti 1914.

Riksdagens skrivelse till Konungen, angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

(Statsutskottets utlåtanden nr 8, 17, 31, 33, 57, 70, 72, 88, 89 och 91 samt memorial nr 13 och 85.)

TILL KONUNGEN.

I avseende å regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t anmäla följande beslut.

A. Departementet.

1:o) I den till riksdagen den 18 maj 1914 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Eders Kungl. Maj:t i punkt 1 under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för omläggning av *Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 8 häft. (Nr 8.)* 1

undervisningsstatistiken samt till biträden vid de statistiska arbetena inom ecklesiastikdepartementet bevilja för år 1915 ett extra anslag av 19,600 kronor.

Personalen å ecklesiastikdepartementets statistiska avdelning utgöres för närvarande av en kanslisekreterare, två amanuenser och fem kvinnliga biträden. Frånsett den avlöning, som tillkommer kanslisekreteraren, utgår för beredande av ersättning åt avdelningens personal för närvarande ett belopp av sammanlagt 12,700 kronor, därav 2,000 kronor på ordinarie stat för anställande av ett biträde vid utförande av de inom departementet förekommande statistiska arbetena och 6,700 kronor på extra stat för år 1914 till biträden vid de statistiska arbetena inom departementet. Återstående 4,000 kronor beräknas utgå av ordinarie och extra anslag till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning m. m. Enligt den av departementschefen gjorda beräkningen skulle, oavsett bemälda kanslisekreterares avlöning, på extra stat för år 1915 erfordras till avlöning åt personalen på den statistiska avdelningen ett belopp av 21,600 kronor. Den härigenom uppkomna kostnadsökningen för år 1915, 8,900 kronor, betingas, såsom av utredningen i ärendet framgår, av den föreslagna omläggningen av den hittills bearbetade undervisningsstatistiken och av upptagande i samband därmed av nya arbetsområden och utförande av tillfälliga utredningar. Någon höjning av det ovannämnda ordinarie anslaget å 2,000 kronor har icke ifrågasatts, utan har den erforderliga ökningen äskats på extra stat. Genom att till berörda ökning, 8,900 kronor, lägga dels det extra anslaget å 6,700 kronor till biträden vid de statistiska arbetena inom departementet, dels ock det belopp, i runt tal 4,000 kronor, som från departementets anslag till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning m. m. utgått till den biträdande personalen å den statistiska avdelningen, har erhållits den begärda slutsumman av 19,600 kronor.

Ett avhjälpande av de svåra brister, som vidlåda vår undervisningsstatistik, synes vara oundgängligen av behovet påkallat. Trots den meningsskiljaktighet, som råder rörande de lämpligaste formerna för den officiella statistikens organisation, synes något hinder ej böra möta för vidtagande av provisoriska åtgärder för undervisningsstatistikens förbättring. Beträffande de linjer, en omläggning av undervisningsstatistiken bör följa, har riksdagen intet att erinra mot vad i detta avseende av föredragande departementschefen anförts och vilket i allt väsentligt överensstämmer med vad vissa inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga härutinnan föreslagit. Beloppet av det ifrågavarande anslaget samt det avsedda sättet för dess användande hava ej heller givit anledning till någon erinran från riksdagens sida.

Riksdagen har alltså för *omläggning av undervisningsstatistiken* samt till *biträden vid de statistiska arbetena inom ecklesiastikdepartementet* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 19,600 kronor.

2:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* till provisorisk lönereglering för befattningshavare i ecklesiastikdepartementet, i enlighet med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 angivits, bevilja på extra stat för år 1915 ett förslagsanslag av 12,090 kronor, varav högst 275 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester, *dels ock* godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet nämnda dag förordade villkor och föreskrifter för åtnjutande av de provisoriska avlöningstilläggen samt till iakttagande vid utbetalningen av dessa.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot framställningen, har *dels* till provisorisk lönereglering för befattningshavare i ecklesiastikdepartementet, i enlighet med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1914 angivits, beviljat på extra stat för år 1915 ett förslagsanslag av 12,090 kronor, varav högst 275 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester, *dels ock* godkänt av departementschefen i statsrådsprotokollet nämnda dag förordade villkor och föreskrifter för åtnjutande av de provisoriska avlöningstilläggen samt till iakttagande vid utbetalningen av dessa.

3:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen i likhet med vad för år 1914 ägt rum, för beredande åt en *extra byråchef inom ecklesiastikdepartementet* av arvode å 7,800 kronor, varav 2,500 kronor må anses motsvara tjänstgöringspenningar, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 7,800 kronor.

4:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen för beredande av arvoden åt *extra föredragande i ecklesiastikdepartementet m. m.* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 10,050 kronor.

5:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till förhöjning av de inom ecklesiastikdepartementet anställda amanuensernas arvoden *m. m.* anvisa för år 1915 ett extra anslag av 9,950 kronor.

Riksdagen har på extra stat för vart och ett av åren 1910—1912 anvisat 10,950 kronor samt för åren 1913 och 1914 13,950 kronor till

förhöjning av de inom ecklesiastikdepartementet anställda amanuensernas arvoden m. m.

Med åberopande av vad riksdagen under punkten 1 här ovan anført och varav följer, att nu utgående anslag å 13,950 kronor bör minskas med 4,000 kronor, får riksdagen anmäla, att riksdagen till *förhöjning av de inom ecklesiastikdepartementet anställda amanuensernas arvoden m. m.* på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 9,950 kronor.

B. Arkiv, bibliotek och museer.

Arkiv.

6:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att i staten för landsarkivet i Göteborg under rubrik: »Till inköp av arkivalier och tryckta arbeten» uppföra ett belopp av 150 kronor samt, vid bifall härtill, med uteslutande av den särskilda anslagsrubriken för detta landsarkiv inflytta staten för detsamma under en för alla landsarkiven gemensam rubrik »Landsarkiven», upptagande för vart och ett av landsarkiven i Vadstena, Uppsala, Lund och Göteborg en summa av 8,000 kronor eller tillhoppa 32,000 kronor.

Riksdagen har icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag om uppförande i staten för landsarkivet i Göteborg av ett belopp av 150 kronor till inköp av arkivalier och tryckta arbeten samt inflyttande av denna stat under en för alla landsarkiven gemensam rubrik »Landsarkiven». Då emellertid 1914 års stat för landsarkiven i Vadstena, Uppsala och Lund slutar å ett belopp av 8,045 kronor för dem vardera och för landsarkivet i Göteborg upptager 7,895 kronor eller tillhoppa 32,030 kronor, kommer vid bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag vart och ett av de fyra landsarkivens stat att sluta å 8,045 kronor eller tillsammans 32,180 kronor i stället för, såsom i Eders Kungl. Maj:ts förslag anges, respektive 8,000 kronor och 32,000 kronor.

Riksdagen har följaktligen i staten för landsarkivet i Göteborg under rubrik: »Till inköp av arkivalier och tryckta arbeten» uppfört ett belopp av 150 kronor samt, med uteslutande av den särskilda anslagsrubriken för detta landsarkiv, inflyttat staten för detsamma under en för alla lands-

arkiven gemensam rubrik »Landsarkiven», upptagande för vart och ett av landsarkiven i Vadstena, Uppsala, Lund och Göteborg en summa av 8,045 kronor eller tillhoppa 32,180 kronor.

I enlighet med detta beslut har det ordinarie anslaget till riks- och landsarkiven, nu 103,230 kronor, höjts till 103,380 kronor.

7:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för år 1914 ägt rum, *dels till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia*, på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 4,500 kronor, *dels ock* medgivit, att för enahanda ändamål må disponeras vad som icke blivit använt av de för ändamålet av 1913 års riksdag anslagna medlen.

8:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen *dels* att på extra stat för år 1915 anvisa till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Uppsala 1,800 kronor, till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Vadstena 1,800 kronor, till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Lund 1,800 kronor samt till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Göteborg 1,800 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t, vad angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga, *dels ock* att likaledes på extra stat för år 1915 bevilja till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala 800 kronor och till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Lund 1,000 kronor.

Till ifrågavarande ändamål har riksdagen på extra stat för innevarande år anvisat medel till enahanda belopp som de nu föreslagna.

Riksdagen har, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat *dels* till arvode åt *en amanuens vid landsarkivet i Uppsala* 1,800 kronor; *dels* till arvode åt *en amanuens vid landsarkivet i Vadstena* 1,800 kronor; *dels* till arvode åt *en amanuens vid landsarkivet i Lund* 1,800 kronor; *dels* till arvode åt *en amanuens vid landsarkivet i Göteborg* 1,800 kronor; med rätt för Eders Kungl. Maj:t, vad angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga; *dels* till *ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala* 800 kronor; *dels ock* till *ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Lund* 1,000 kronor.

9:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen, att förste arkivarien i riksarkivet Johan Axel Almquist må för erhållande av ålderstillägg å sin tjänst tillgodoräkna sig den tid, under vilken han uppehållit en å extra stat uppförd arkivarietjänst i riksarkivet.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot förevarande framställning, har följaktligen medgivit, att förste arkivarien i riksarkivet Johan Axel Almquist må för erhållande av ålderstillägg å sin tjänst tillgodoräkna sig den tid, under vilken han uppehållit en å extra stat uppförd arkivarietjänst i riksarkivet.

Bibliotek.

10:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *redigering av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens* 29:e årgång, omfattande år 1914, på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,500 kronor.

11:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för redigering av ett tioårsregister till den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 21:a—30:e årgångar, omfattande åren 1906—15, bevilja 7,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa 1,500 kr.

För utgivande av det sista tioårsregistret till ifrågavarande accessionskatalog, omfattande katalogens 11:e—20:e årgångar, åren 1896—1905, hade riksdagen på extra stat för år 1907 beviljat ett belopp av 3,000 kronor. Omfånget av detta register hade av dåvarande överbibliotekarien beräknats till 60 tryckark, och för redaktion och korrekturläsning av detsamma hade ett belopp av 50 kronor för ark ansetts såsom det minsta möjliga. Såsom emellertid riksbibliotekarien i den nu föreliggande framställningen meddelat, uppgingo totalkostnaderna till i runt tal 4,215 kronor.

Det nu begärda anslaget 7,000 kronor synes i förhållande till vad för ändamålet förut beviljats väl högt tilltaget. Tager man i beräkning, att för det sista tioårsregistret med dess 60 tryckark åtgått c:a 4,200 kronor, torde för det nu påtänkta registret med dess beräknade 80 tryckark ett något lägre belopp än det av Eders Kungl. Maj:t åskade kunna anses till fyllest. Då dessutom den möjligheten ej får anses utesluten, att, därest så skulle erfordras, någon del av kostnaden för det behövliga registreringsarbetet skulle kunna bestridas av det å kungl. bibliotekets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvoden, flitpenningar åt extra bi-

träden m. m. och då vidare till hjälp vid arbetets utförande de inom kungl. biblioteket förhandenvarande arbetskrafterna torde kunna i någon mån anlitas, har riksdagen funnit en minskning av det åskade beloppet till 6,000 kronor böra vidtagas, och har följaktligen för redigering av ett *tioårsregister till den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 21:a—30:e årgångar*, omfattande åren 1906—1915, beviljat ett belopp av 6,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisat 1,500 kronor.

12:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat *dels till inbindning av böcker i kungl. bibliotekets äldre samlingar* 10,000 kronor, *dels ock till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av dessa samlingar* 11,800 kronor.

13:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för beredande av *arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping* på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,500 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

14:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen såsom bidrag till *pedagogiska biblioteket i Stockholm*, under de villkor Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 6,500 kronor.

15:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, såsom *bidrag till avlöning åt den skandinaviska bibliotekarien vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 800 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Museer.

16:o) Sedan 1913 års riksdag på Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning för utförande av ändringsarbeten inom nationalmuseumbyggnaden, i huvudsaklig enlighet med av sakkunniga framlagt förslag, beviljat

ett anslag av 350,000 kronor och därav på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 112,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att av förenämnda anslag, 350,000 kronor, anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 164,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för ändamålet av tillgängliga medel redan under år 1914 förskottsvis utanordna vad därav kan under året erfordras.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen av förut till *ändringsarbeten inom nationalmuseibyggnaden* beviljat anslag, 350,000 kronor, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 164,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för ändamålet av tillgängliga medel redan under år 1914 förskottsvis utanordna vad därav kan under året erfordras.

17:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till iståndsättande av nationalmuseibyggnadens fasader bevilja ett extra anslag av 150,000 kronor och därav för år 1915 anvisa 50,000 kronor.

Då, på sätt av departementschefen framhållits, det underhållsarbete, varom här är fråga, uppenbarligen är av beskaffenhet att icke kunna länge undanskjutas, samt praktiska skäl tala för att detsamma kommer till utförande i sammanhang med de ändringsarbeten inom nationalmuseibyggnaden, vartill 1913 års riksdag anslagit medel, har riksdagen ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen har följaktligen till *iståndsättande av nationalmuseibyggnadens fasader* beviljat ett anslag av 150,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisat 50,000 kronor.

18:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat *dels för tillsyn, underhåll och vård av livrustkammarens samlingar* ett belopp av 6,200 kronor, och *dels för iståndsättande av vissa föremål i nämnda samlingar* ett belopp av 300 kronor.

19:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen

att *dels* godkänna det av departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 framlagda förslaget till stat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas från och med år 1915, jämte av departementschefen omförmälda, för åtnjutande av däri upptagna avlöningsförmåner av departementschefen föreslagna villkor och bestämmelser,

dels föreskriva, att en var, som med eller efter ingången av år 1915 tillträder ordinarie befattning vid naturhistoriska riksmuseet, skall vara

pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser ävensom att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar vid museet, vilka icke före viss angiven tidpunkt anmäla, att de vilja övergå till den nya staten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem,

dels förklara, att de i staten för museet upptagna ålderstillägg skola utgå av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg,

dels ock i riksstaten för år 1915 upptaga det ordinarie anslaget till naturhistoriska riksmuseet med ett till 218,110 kronor förhöjt belopp och därav uppföra 173,310 kronor såsom bestämt anslag till avlöningar och expenser m. m. samt 44,800 kronor såsom reservationsanslag till samlingarna för museets avdelningar vid Frascati.

Det nuvarande ordinarie anslaget för naturhistoriska riksmuseet utgör 118,450 kronor. Därjämte hava för museet på extra stat för år 1914 anvisats åtskilliga anslag, av vilka några, i allt väsentligt hänförliga till museets drift och underhåll och uppgående till ett belopp av sammanlagt 55,859 kronor, beröras av den nu föreslagna nya staten för museet.

Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning är närmast föranledd av den omständigheten, att de avdelningar av museet, för vilka nya lokaler anordnats vid Frascati, inom kort komma att taga dessa lokaler i besittning. De sålunda ändrade förhållandena påkalla vissa förändringar i museets stat.

Vad först beträffar avdelningarna vid Frascati, föreslår Eders Kungl. Maj:t uppförande å museets stat av sju vetenskapligt bildade biträden, assistenter, en för varje avdelning, med ett arvode av 3,000 kronor för dem vardera. Till avlöning åt envar av de båda konservatorerna, av vilka den ene för närvarande åtnjuter 3,000 kronor och den andre 2,000 kronor, åskar Eders Kungl. Maj:t 3,000 kronor med tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, varjämte ett arvode av 300 kronor föreslås till den konservator, som förordnas att undervisa och handleda konservatorselever. Vidare föreslås anställande vid museets avdelningar av tre kvinnliga biträden med en avlöning av 1,200 kronor var och fyra preparatorer med en avlöning av 1,650 kronor var. Beträffande vaktmästarpersonalen föreslår Eders Kungl. Maj:t uppförande å museets stat av en förste vaktmästare och 6 vaktmästare med de för dylika befattningshavare sedvanliga

avlöningsförmåner. Dessutom föreslås anställande vid museet av en maskinist med en avlöning av 1,800 kronor och två eldare, envar med ett arvode av 1,200 kronor. Vidare föreslår Eders Kungl. Maj:t till ersättning åt den vaktmästare, vilken tillika är portvakt, för hållande av biträde för portvaktsgöromålens bestridande, ett belopp av 200 kronor, till ersättning åt extra bevakningsbiträden vid de offentliga förevisningarna ett belopp av 2,340 kronor, till nattlig bevakning ett belopp av 1,476 kronor, till bestridande av kostnaden för tjänstedräkter åt vaktmästare ett belopp av 200 kronor samt till vikariatsersättningar ett belopp av 3,600 kronor.

I fråga om den etnografiska avdelningen, vilken fortfarande tills vidare skall hava sina lokaler i Stockholm, föreslår Eders Kungl. Maj:t anslag till avlöningar och vikariatsersättningar, vilka anslag på det närmaste ansluta sig till motsvarande framställningar beträffande museets övriga avdelningar.

I staten för museet är vidare upptaget till expenser för avdelningarna vid Frescati ett belopp av 43,000 kronor och till expenser samt till vård, underhåll och förkovran av etnografiska avdelningen ett belopp av 8,200 kronor. Slutligen är i staten under rubrik: »anslag till samlingarna för avdelningarna vid Frescati» såsom reservationsanslag uppfört ett belopp av sammanlagt 44,800 kronor.

I avseende å villkoren för åtnjutande av de angivna avlöningsförmåner har Eders Kungl. Maj:t föreslagit i huvudsak samma bestämmelser, som gälla för motsvarande tjänster i nyreglerade ämbetsverk. Beträffande rätt att för avlöningsförhöjning genom ålderstillägg få räkna sig till godo viss tjänstgöringstid före den nya statens ikraftträdande har föreslagits, att innehavaren av den nuvarande äldre (förste) konservatorsbefattningen tillgodoräknas den tid, som förflutit från hans tillträde till denna befattning. Vad däremot beträffar innehavaren av den nuvarande andre konservatorsbefattningen, har — med hänsyn till den avsevärda avlöningsförbättring, som skulle tillkomma honom genom den nya staten — sådan rätt ej ansetts böra tillerkännas honom.

Det framlagda förslaget till ordinarie stat för naturhistoriska riksmuseet slutar på en summa av 218,110 kronor. För innevarande år utgår för ändamålet, såsom ovan nämnts, dels det ordinarie anslaget å 118,450 kronor och dels vissa extra anslag å sammanlagt 55,859 kronor, tillhopa alltså 174,309 kronor. Den kostnadsökning, som föranledes av den nya statens antagande, uppgår sålunda till 43,801 kronor.

Vad beträffar de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna olika posterna å den nya avlöningsstaten för såväl avdelningarna vid Frescati som etnografiska avdelningen, har riksdagen vid prövning av desamma ej funnit anledning

till erinran mot vad härutinnan föreslagits. I fråga om de äskade vaktmästarbefattningarna har riksdagen, som funnit innehavarna av sådana befattningar komma att i det hela bliva jämförliga med institutionsvaktmästarna vid universiteten, endast velat, i likhet med löneregleringskommittén, framhålla angelägenheten därav, att, även om i blivande ny instruktion för riksmuseet eller eljest vaktmästarnes åligganden mer eller mindre detaljerat angivas, det föreskrives skyldighet för vaktmästarna att utföra även andra uppdrag och arbeten, exempelvis vården av de yttre anläggningarna vid museet, som skäligen kunna åläggas dem för museets räkning.

Vidkommande de äskade olika expensanslagen, 43,000 kronor för avdelningarna vid Frescati och 8,200 kronor för etnografiska avdelningen, har riksdagen i fråga om det förstnämnda anslaget funnit detsamma, som för närvarande utgår med 18,222 kronor, vara väl högt beräknat, och synes riksdagen den föreslagna summan 43,000 kronor kunna utan olägenhet minskas med 3,000 kronor till 40,000 kronor. Den sålunda gjorda minskningen med 3,000 kronor, vilken närmast synes kunna göras å posterna för värme, frakter och transporter samt underhåll av vägar, planteringar och inhägnader, har riksdagen ansett med fullt fog kunna företagas, åtminstone till dess någon erfarenhet vunnits rörande de verkliga kostnaderna för berörda expenser. Beträffande den under ifrågavarande expensanslag upptagna posten: brandförsäkring 2,430 kronor, har riksdagen ansett det kunna ifrågasättas, huruvida, med avseende på museibyggnadernas avlägsna läge, den till skydd mot eldsolyckor vid museet anställda nattliga bevakningen och övriga säkerhetsåtgärder, någon brandförsäkring kan anses av behovet påkallad och huruvida icke med hänsyn därtill denna post borde utgå från expensanslaget, men har riksdagen, i betraktande därav att frågan om brandförsäkring av statens byggnader och statens däri inrymda löseegendom för närvarande är föremål för statsmakternas uppmärksamhet, icke velat vidtaga någon ändring i vad härutinnan föreslagits. Det föreslagna expensanslaget till den etnografiska avdelningen har ej givit riksdagen anledning till erinran.

Vad angår de äskade reservationsanslagen till samlingarna för avdelningarna vid Frescati, äro anslagen till honorar åt yngre naturforskare m. m. å 6,000 kronor och till konservatorselever å 2,000 kronor upptagna till oförändrade belopp, varemot anslaget till ritningar och fotografier höjts från nuvarande 3,200 kronor till 7,000 kronor. Mot sistnämnda ökning har riksdagen intet att erinra. Till ordnande, vård och förökande av samlingarna samt till instrument, materiell och inventarier, skrivmaterialier m. m. har föreslagits ett belopp av 29,800 kronor. För åskädliggörande av huru sagda belopp skulle fördela sig på museets olika avdelningar får

riksdagen hänvisa till följande, av vetenskapsakademiens sekreterare lämnade tablå, utvisande nu utgående och föreslagna kostnader för de olika avdelningarna:

Riksmuseets avdelningar.

	Nu utgående anslag.	Intendenternas förslag.	Akademiens förslag.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Avdelningen för mineralogi	3,600: —	5,100: —	4,100: —
» » arkegoniater	2,000: —	2,500: —	2,500: —
» » botanik	3,000: —	7,500: —	4,500: —
» » fossila djur.....	2,800: —	6,000: —	4,000: —
» » lägre evertebrater	4,650: —	4,980: —	5,000: —
» » entomologi	2,200: —	5,500: —	3,700: —
» » vertebrater	4,500: —	6,300: —	6,000: —
Summa kronor	22,750: —	37,880: —	29,800: —

Mot beloppet av ifrågavarande anslag har riksdagen icke ansett några befogade anmärkningar kunna göras.

Beträffande de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av de i den nya staten uppförda avlöningsförmåner har riksdagen intet att erinra. Riksdagen förutsätter härvid, att i blivande instruktion för naturhistoriska riksmuseet gives föreskrift om viss daglig arbetstid å tjänsterummet, och i sådant hänseende meddelas bestämmelse därom, att ordinarie befattningshavare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag, dock att arbetstiden för kvinnligt biträde icke må i något fall utsträckas med mer än en timme. Härvid synes emellertid böra iakttagas, på sätt löne-regleringskommittén framhållit, att, därest riksmuseet, såsom avsett är, kommer att hållas öppet för allmänheten även vissa tider å söndagarna, vaktmästarna böra åläggas regelbunden söndagstjänstgöring under förevisningstiden, varemot under måndagarna, då någon förevisning icke äger rum, någon kortare tjänstgöringstid, än som annars plägar föreskrivas för vaktmästare, må kunna medgivas.

Vad slutligen beträffar ordningen för tillsättning av intendent vid naturhistoriska riksmuseet, har lönerregleringskommittén ansett böra så förfaras, att, sedan befattningen anslagits ledig, vetenskapsakademien till Eders Kungl. Maj:t överlämnar de inkomna ansökningshandlingarna och därvid förordar till tjänstens erhållande den bland de sökande, som anses föredrädesvis böra ifrågakomma, samt att Eders Kungl. Maj:t sedermera utnämner intendent. Departementschefen har, utan att i förevarande ärende taga ståndpunkt till detta förslag, framhållit, att i sammanhang med frågan om meteorologiska centralanstaltens sammanförande med vissa andra vetenskapliga institutioner till en gemensam anstalt även frågan om sättet för intendentsbefattningarnas tillsättande lämpligen borde komma under omprövning. Då emellertid numera kostnaderna för naturhistoriska riksmuseet äro i allt väsentligt överflyttade på statsverket och museet sålunda äger karaktären av en statsinstitution, ansluter sig riksdagen till den av lönerregleringskommittén uttalade meningen rörande tillsättningen av ifrågavarande intendentsbefattningar, varvid riksdagen dock förutsätter, att över de sökandes kompetens yttranden komma att avgivas av sakkunniga, utsedda av vetenskapsakademien.

På grund av vad sålunda anförts har riksdagen *dels* godkänt följande stat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas från och med år 1915:

Bestämt anslag.	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa.	
I. Avdelningarna vid Frescati.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
A. Avlöningsstat.					
1 intendent	5,000	2,500	—	7,500	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
6 intendenters	30,000	15,000	—	45,000	
1 assistent, arvode	—	—	—	3,000	
6 assistenter, arvoden	—	—	—	18,000	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor, efter ytter- ligare 5 år likaledes med 300 kronor och efter än yt- terligare 5 år ävenledes med 300 kronor.
1 konservator	1,700	1,050	250	3,000	
1 do	1,700	1,050	250	3,000	
Till arvode åt konservator, som förord- nas att undervisa och handleda kon- servatorselever	—	—	—	300	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 200 kronor.
1 kvinnligt biträde	700	350	150	1,200	
2 kvinnliga biträden	1,400	700	300	2,400	
1 preparator	900	600	150	1,650	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 100 kronor.
3 preparatorer	2,700	1,800	450	4,950	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 100 kronor.
5 do	3,500	1,750	750	6,000	
1 maskinist, jämte fri bostad med bränsle	1,000	650	150	1,800	
1 eldare, arvode	—	—	—	1,200	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 130 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 130 kronor.
1 do do	—	—	—	1,200	
Till ersättning åt den vaktmästare, vilken tillika är portvakt, för hållande av biträde för portvaktsgöromålens bestri- dande	—	—	—	200	
Till ersättning åt extra bevakningsbiträ- den vid de offentliga föreläsningarna	—	—	—	2,340	
Till nattlig bevakning	—	—	—	1,476	
Till bestridande av kostnaden för tjänste- dräkter åt vaktmästare	—	—	—	200	
Till vikariatsersättningar	—	—	—	3,600	
Tillhopa	—	—	—	110,716	
Av den kontanta begynnelseavlöningen till maskinisten samt av arvoden till eldarna avgå 18 procent, vilka skola påföras Sveriges geologiska undersök- ning, eller	—	—	—	756	
Säger	—	—	—	109,960	
B. Expenser.					
Till expenser	—	—	—	40,000	
Säger för avdelningarna vid Frescati	—	—	—	149,960	

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
II. Etnografiska avdelningen.					
1 intendent	5,000	2,500	—	7,500	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 assistent, arvode	—	—	—	3,000	
1 kvinnligt biträde	700	350	150	1,200	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 200 kronor.
Till vikariatsersättningar.....	—	—	—	450	
Till expenser samt till vård, underhåll och förkovran av etnografiska avdel- ningen.....	—	—	—	8,200	
Säger för etnografiska avdelningen	—	—	—	20,350	
Bestämt anslag tillhopa	—	—	—	170,310	
Reservationsanslag.					
Anslag till samlingarna för av- delningarna vid Frescati.					
Gemensamt reservationsanslag:					
Till honorar åt yngre natur- forskare för vetenskaplig bearbetning av museets samlingar m. m.				kr. 6,000	
Till konservatorselever				» 2,000	
Till ritningar och fotografier »				7,000	
	—	—	—	15,000	
<i>Anmärkning:</i> Fördelningen mellan av- delningarna av nämnda anslag äger aka- demien fastställa efter att hava inhämtat vederbörande intendenters yttranden.					
Till ordnande, vård och förökande av samlingarna samt till instrument, ma- teriell och inventarier, skrivmaterialier m. m.	—	—	—	29,800	
Reservationsanslag, tillhopa	—	—	—	44,800	
Summa	—	—	—	215,110	

Anmärkningar.

1. Förste vaktmästaren äger att för tillsyn över naturhistoriska riksmuseets byggnader vid Frescati åtnjuta, utöver den kontanta avlöningen, fri bostad jämte bränsle.
2. Den vaktmästare, åt vilken uppdrages att bestrida portvaktsgöromål, äger, utöver den kontanta avlöningen, åtnjuta fri bostad jämte bränsle.
3. Därest preparator eller annan vaktmästare än förste vaktmästaren och den vaktmästare, som tillika är portvakt, i sin egenskap av preparator eller vaktmästare åtnjuter fri bostad jämte bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

dels föreskrivit, att för åtnjutande av de i staten för naturhistoriska riksmuseet stadgade avlöningsförmåner för ordinarie befattningshavare skola gälla följande villkor och bestämmelser:

att innehavare av ordinarie befattning vid nämnda museum skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av museet eller dess särskilda avdelningar eller eljest i allmänhet kan vara stadgad, samt i sådant hänseende, ävensom därest museets ställning så förändras, att detsamma ej längre kan anses såsom självständig institution, eller därest vissa museet tillhörande göromål överflyttas till annan institution, vara pliktig att med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning, han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de göromål, som honom anförtros, eller, efter Eders Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra inom den institution, till vilken göromålen överlämnas;

att med ordinarie befattning vid riksmuseet icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning vid riksmuseet ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Eders Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, såframt ej, vad angår intendent, Eders Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning vid riksmuseet, den myndighet, varunder det lyder, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid museet, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att konservator ej må åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningsinnehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit befriad från tjänstgöring, utgå till den, som erhållit förordnande att uppehålla befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant förekommer, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstånges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av

lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till tjänstinnehavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehavare varder avstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall eller för beredande av semester befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid riksmuseet, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att i fråga om i staten medgiven förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mera än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt,

för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, och

för tredje förhöjningen, där sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid innehavaren av den nuvarande äldre konservatorsbefattningen bör tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till denna befattning;

att beträffande kvinnligt biträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställt vid naturhistoriska riksmuseet och antages till ordinarie biträde å denna stat, det må ankomma på Eders Kungl. Maj:ts prövning,

om och i vad mån biträdet må äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den föregående tjänstgöringen vid riksmuseet;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av intendent under en och en halv månad, av konservator och kvinnligt biträde under en månad samt av preparator, förste vaktmästare, annan vaktmästare och maskinist under femton dagar;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägg, där sådant förekommer, utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten avgå ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya statens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;

att den, som tillträder den nya staten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Eders Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att beträffande i staten upptagna kvinnliga befattningshavare skola i övrigt lända till efterrättelse föreskrifterna uti kungl. kungörelsen den 10 juni 1912 angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar;

dels föreskrivit, att en var, som med eller efter ingången av år 1915 tillträder ordinarie befattning vid naturhistoriska riksmuseet, skall vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser ävensom att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar vid museet, vilka icke före viss angiven tidpunkt anmäla, att de vilja övergå till den nya staten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels förklarar, att de i staten för museet upptagna ålderstillägg skola utgå av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg;

dels ock i riksstaten för år 1915 upptagit det ordinarie anslaget till naturhistoriska riksmuseet med ett till 215,110 kronor förhöjt belopp och därav uppfört 170,310 kronor såsom bestämt anslag till avlöningar och expenser m. m. samt 44,800 kronor såsom reservationsanslag till samlingarna för museets avdelningar vid Frescati.

20:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anskaffande av en skådesamling för naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning bevilja för år 1915 ett extra anslag av 8,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för ändamålet av tillgängliga medel redan under år 1914 förskottsvis utanordna hälften av detta belopp.

Vid övervägande av ifrågavarande framställning har riksdagen visserligen ej kunnat undgå att hysa en viss tvekan, huruvida nyttan av ifrågavarande skådesamling kan anses motsvara de för densamma beräknade kostnaderna, men, enär botaniska avdelningen är den enda av riksmuseets avdelningar, som saknar en samling av föreslagen art, har riksdagen, dels under förutsättning, att de för en dylik samling lämpade föremål, som för närvarande finnas inom riksmuseets botaniska avdelning, komma att användas för en blivande utställning, dels ock vid det förhållandet att det ställts i utsikt, att föremålen, så långt sig göra läte, skulle insamlas av museets egen personal, ej velat motsätta sig beviljande av ifrågavarande anslag.

Riksdagen har alltså för anskaffande av en *skådesamling för naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 8,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för ändamålet av tillgängliga medel redan under år 1914 förskottsvis utanordna hälften av detta belopp.

21:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att på extra stat för år 1915 till fortsättande och avslutande av inredningen av naturhistoriska riksmuseets nybyggnader vid Frescati anvisa av redan beviljat anslag återstående 212,387 kronor.

1913 års riksdag beviljade för fortsättande och avslutande av inredningen av ifrågavarande nybyggnader, utöver redan anvisade 175,000 kronor, ytterligare 424,774 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1914 ett belopp av 212,387 kronor.

Riksdagen har nu av förut för *fortsättande och avslutande av inredningen av naturhistoriska riksmuseets nybyggnader vid Frescati* beviljat anslag, 424,774 kronor, anvisat på extra stat för år 1915 återstoden, 212,387 kronor.

22:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen, i likhet med vad för år 1914 ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat till *nordiska museet* ett anslag av 80,000 kronor att, under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Eders Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Eders Kungl. Maj:t föreskriver, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas för museets ändamål.

23:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att på extra stat för år 1915 till kulturhistoriska museet i Lund anvisa ett belopp av 15,000 kronor att under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningskostnader och i främsta rummet till avlöning av två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

Till ifrågavarande ändamål har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1912, 1913 och 1914 anvisat ett belopp av 15,000 kronor.

På grund av vad till stöd för framställningen anförts, har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 till *kulturhistoriska museet i Lund* anvisat ett belopp av 15,000 kronor att under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningskostnader och i främsta rummet till avlöning av två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

24:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1908—1914 ägt rum, till *musikhistoriska museet* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 3,000 kronor att på de villkor och under de förbehåll, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets styrelse för museets ändamål.

25:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till svenska skolmuseet anvisa för år 1915 ett extra anslag av 4,500 kronor att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

Riksdagen har för vart och ett av åren 1912—1914 till ifrågavarande ändamål anvisat på extra stat ett anslag av 3,000 kronor. Den höjning i anslaget till museet, som nu begäres, beror huvudsakligen på ökade kostnader för hyrande av en för museet ändamålsenligare lokal. Enligt vad riksdagen inhämtat, erlade museet för sin förutvarande lokal en årlig hyra

av 1,700 kronor. Hyreskostnaden för den nya lokalen uppgår till 3,000 kronor, vadan sålunda en ökning i museets utgiftsstat uppkommer å 1,300 kronor. Då härtill vidare komma ökade utgifter för tillsyn och vakttjänstgöring för möjliggörande av museets öppethållande för allmänheten oftare än förut, har riksdagen, i betraktande tillika av museets betydelse för såväl det högre som det lägre undervisningsväsendet, ansett sig böra vidtaga den föreslagna anslagshöjningen.

Riksdagen har alltså till *svenska skolmuseet* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 4,500 kronor att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening för museets ändamål.

C. Kyrkliga ändamål.

Kleresistaten.

26:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anställande under åren 1915—1917 av en extra ordinarie prästman vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen samt vid järnvägsbyggnaden Gällivare—Porjus bevilja ett anslag av 12,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa 4,000 kronor.

Under en följd av år har riksdagen anvisat medel för anställande av en extra ordinarie prästman vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen. För tiden från och med den 15 augusti 1904 till 1905 års utgång anvisades för ändamålet på extra stat för år 1905 ett anslag av 4,827 kronor. Vid äskandet av detta anslag framhölls, att ifrågavarande prästmans verksamhetsområde skulle omfatta ej blott befolkningen vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen med undantag av Kiruna gruvsamhälle utan även, i mån som det låte sig med sagda tjänstgöring förena, den nomadiserande och bofasta befolkningen inom nordvästra delen av Juckasjärvi församling i övrigt. Dessutom hänvisade domkapitlet i Härnösand i sin till grund för förslaget liggande framställning till det förhållandet, att det ej torde dröja särdeles länge, förrän man funne oundgängligt att, såsom ock prästlöneregleringskommittén föreslagit, för övre delen av Juckasjärvi församling inrätta en eller flera ordinarie prästerliga befattningar. Därefter har för vardera treårsperioden 1906—1908, 1909—1911 och 1912—1914 för samma ändamål beviljats 10,500 kronor, som fördelats i anslag om 3,500 kronor för varje år. Vid äskandet för varje treårsperiod av ifrågavarande

anslag har av vederbörande domkapitel framhållits, att behovet av ifrågasvarande prästman komme att göra sig gällande, intill dess de kyrkliga förhållandena inom Gällivare och Juckasjärvi församlingar blivit i sin helhet någorlunda nöjaktigt ordnade. För sista treårsperioden 1911—1914 utsträcktes bemälda prästmans verksamhetsområde att omfatta även järnvägsbyggnaden Gällivare—Porjus.

Det var för att avhjälpa ett trängande behov av förstärkning av de prästerliga arbetskrafterna inom Gällivare och Juckasjärvi församlingar, som medel till avlönande av ifrågasvarande prästman av riksdagen först beviljades. Enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen förefinnes detta behov allt fortfarande och torde detsamma komma att göra sig gällande under hela den nuvarande löneregleringsperioden för bemälda prästerskap. Denna period tilländagår under år 1919. Vid sådant förhållande och då efter sistnämnda tidpunkt ifrågasvarande befattning icke vidare torde bliva behövlig, har riksdagen intet att erinra mot att medel anvisas för dess uppehållande under ytterligare en treårsperiod omfattande åren 1915—1917. Vad beträffar den föreslagna ökningen av arvudet åt omförmälda prästman från 3,500 till 4,000 kronor, har riksdagen i betraktande av befattningens provisoriska karaktär, ej ansett sig kunna bifalla densamma.

Riksdagen har följaktligen för *anställande under åren 1915—1917 av en extra ordinarie prästman vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen samt vid järnvägsbyggnaden Gällivare—Porjus* beviljat ett anslag av 10,500 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisat 3,500 kronor.

27:o) Sedan 1913 års riksdag, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till anställande av fyra kontraktsadjunkter inom lappmarken beviljat ett anslag av 24,000 kronor och till resekostnadsersättning åt dem 3,900 kronor, samt samtidigt på extra stat för år 1914 anvisat av anslaget till dessa adjunkter 8,000 kronor och av anslaget till resekostnadsersättning åt dem 1,300 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser rörande anslagens användande, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen, att på extra stat för år 1915 anvisa av anslaget till anställande av ovanbemälda kontraktsadjunkter i lappmarken 8,000 kronor och av anslaget till resekostnadsersättning, åt dem 1,300 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser rörande anslagens användande.

Riksdagen har av förut beviljade anslag på extra stat för år 1915 anvisat *dels till anställande av fyra kontraktsadjunkter i lappmarken* 8,000

kronor, *dels ock till resekostnadsersättning åt dem 1,300 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser rörande anslagens användande.*

28:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen

att till anställande under åren 1915—1917 av tre kontraktsadjunkter inom Norrbottens norra kontrakt samt Juckasjärvi och Karesuando församlingar av lappmarkens tredje kontrakt bevilja 18,000 kronor, därav på extra stat för år 1915 6,000 kronor;

att till resekostnadsersättning åt dessa kontraktsadjunkter bevilja 2,400 kronor, därav på extra stat för år 1915 800 kronor;

samt att till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, bevilja 6,750 kronor, därav 2,250 kronor på extra stat för år 1915, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande anslagens användande.

Riksdagen har *dels till anställande under åren 1915—1917 av två kontraktsadjunkter inom Norrbottens norra kontrakt samt Juckasjärvi och Karesuando församlingar av lappmarkens tredje kontrakt beviljat 12,000 kronor, därav 4,000 kronor på extra stat för år 1915; dels till resekostnadsersättning åt dessa kontraktsadjunkter beviljat 1,500 kronor, därav 500 kronor på extra stat för år 1915; dels ock till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, beviljat 6,750 kronor, därav 2,250 kronor på extra stat för år 1915, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande anslagens användande.*

29:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för motarbetande genom offentligt upplysningsarbete av den i Sverige bedrivna mormonvärvningen anvisa för år 1915 ett extra anslag av 4,000 kronor.

I likhet med hvad riksdagen år 1912 vid behandling av denna fråga uttalade, anser riksdagen fortfarande, att åtgärder för bekämpande av mormonernas verksamhet i Sverige äro i hög grad av behovet påkallade. Beträffande det i sådant hänseende med statsunderstöd bedrivna upplysningsarbetet torde visserligen icke kunna sägas, att några mera märkbara resultat av detsamma hittills framkommit, men då å andra sidan anslag för ändamålet utgått under jämförelsevis så kort tid, att det icke skäligen lär kunna begäras, att så skulle vara fallet, har riksdagen icke velat motsätta sig ett fortsatt försök att på den inslagna vägen vinna det avsedda målet, mormonpropagandans stävjande. Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot det för ändamålet äskade beloppet, 4,000 kronor,

har alltså för *motarbetande genom offentligt upplysningsarbete av den i Sverige bedrivna mormonvärvningen* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,000 kronor.

30:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *religiös och social verksamhet bland svenskar i utländska hamnstäder* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 34,000 kronor.

31:o) Med anledning av vad Eders Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *avlöning åt pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 6,000 kronor.

32:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt prästmän*, under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 8,000 kronor.

33:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till bestridande av kostnaderna för utredning rörande ecklesiastika boställen bevilja på extra stat för år 1915 ett förslagsanslag å 10,000 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot ifrågavarande framställning, har till bestridande av kostnaderna för *utredning rörande ecklesiastika boställen* beviljat på extra stat för år 1915 ett förslagsanslag å 10,000 kronor.

34:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att, för fullgörande av den statsverket åliggande skyldigheten att till kyrkofonden betala ersättning för avskrivning av prästerskapets tionde, uppföra på ordinarie stat å åttonde huvudtiteln under avdelningen C. Kyrkliga ändamål, samt rubriken: kleresistaten, närmast efter förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk ett förslagsanslag med titel: ersättning för prästerskapets tionde å 60,000 kronor.

Ifrågavarande anslags uppförande i riksstaten är en tillämpning av de utav riksdagen år 1910 godtagna bestämmelser, vilka ingå i lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför den 9 december 1910; och får riksdagen, som i frågan icke funnit något att erinra, anmäla,

att riksdagen för fullgörande av den statsverket åliggande skyldigheten att till kyrkofonden betala *ersättning för avskrivning av prästerskapets tionde*, uppfört på ordinarie stat å åttonde huvudtiteln under avdelningen C. Kyrkliga ändamål, samt rubriken: kleresistaten, närmast efter förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, ett förslagsanslag å 60,000 kronor med titel: ersättning för prästerskapets tionde.

Domkapitlens expeditioner.

35:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till förstärkande av ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner bevilja för år 1915 ett extra anslag av 8,675 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till *förstärkande av ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 8,675 kronor.

36:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för beredande av ökat anslag till vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid Stockholms stads konsistorium bevilja för år 1915 ett extra anslag av 600 kronor.

Då riksdagen icke haft något att erinra emot bifall till förevarande framställning, har riksdagen för beredande av ökat anslag till *vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid Stockholms stads konsistorium* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 600 kronor.

D. Akademier m. m.

Vetenskapsakademien.

37:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad under en följd av år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat

dels för inlösen av fullständiga exemplar och enstaka delar av en *internationell fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur* ett belopp av 2,000 kronor; *dels ock* för upprätthållande under samma år av den för ifrågavarande katalogarbete anordnade *regionalbyrån* för Sverige ett belopp av 1,600 kronor.

38:o) Sedan riksdagen år 1906, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, under förutsättning att Sverige komme att för åren 1907—1916 deltaga i kostnaderna för den internationella jordmätningen, till bestridande av den på Sverige belöpande andelen i dessa kostnader beviljat ett anslag av 14,240 kronor och därav på extra stat anvisats för vartdera av åren 1907—1914 1,424 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av förenämnda redan beviljade anslag på extra stat för år 1915 anvisa ytterligare 1,424 kronor.

Riksdagen har av det anslag, som redan beviljats till *bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella jordmätningen*, anvisat på extra stat för år 1915 ytterligare 1,424 kronor.

39:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till bestridande av den för åren 1914—1920 på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den internationella föreningen för tidssignalering m. m. bevilja ett anslag av 4,060 kronor samt därav på extra stat för år 1915 anvisa 1,160 kronor.

På grund av vad till stöd för framställningen anförts har riksdagen till betridande av den för åren 1914—1920 på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den *internationella föreningen för tidssignalering m. m.* beviljat ett anslag av 4,060 kronor samt därav på extra stat för år 1915 anvisat 1,160 kronor.

Meteorologiska centralanstalten.

40:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att på extra stat för år 1915 anvisa

a) till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer samt för räknebiträden, anskaffande och underhåll av instrument, underhåll av meteorologiska centralanstaltens telegraf och materiell ävensom för andra behov vid anstalten ett reservationsanslag av 14,800 kronor,

b) till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten 27,360 kronor,

c) till upprätthållande av två meteorologiska stationer, den ena i Gällivare och den andra i Särna, 600 kronor,

d) till utförande under meteorologiska centralanstaltens ledning och kontroll av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten 12,100 kronor,

e) av det till fullföljande under två år av professorn Axel Hambergs vetenskapliga undersökningar av en del av Lule lappmarks fjällområde beviljade anslag å 17,000 kronor återstående beloppet, 6,000 kronor,

f) såsom bidrag från Sverige för år 1915 till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren av redan beviljade medel ett belopp av 720 kronor,

g) av det för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island beviljade anslag å 144,000 kronor ett belopp av 2,256 kronor, samt

h) till utgivande genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang ett reservationsanslag av 11,000 kronor;

eller tillhopa 74,836 kronor, därav 25,800 kronor reservationsanslag.

Med anledning av särskilda framställningar av Eders Kungl. Maj:t uppförde 1913 års riksdag för år 1914 dels på ordinarie stat för uppehållande av meteorologiska centralanstaltens verksamhet ett belopp av 27,200 kronor, dels ock på extra stat för åtskilliga närmare angivna ändamål inom den verksamhetsgren, som centralanstalten företräder, åtta särskilda anslag å tillhopa 66,662 kronor. Rörande ett av dessa anslag, avseende seismologiska undersökningar, har riksdagen, såsom under punkten 62 nedan omförmäles, fattat beslut i samband med frågor om anslag för Uppsala universitet. Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning innebär en ökning med 10,174 kronor av de å extra stat för år 1914 anvisade anslagen till olika under meteorologiska centralanstaltens verksamhetsområde fallande ändamål. Så åskar Eders Kungl. Maj:t till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten ett belopp av 27,360 kronor, för vilket ändamål för innevarande år anvisats 21,000 kronor, och vidare begäres för utgivande genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang ett nytt anslag av 11,000 kronor. Två anslag däremot förete minskning i förhållande till vad för ändamålet för innevarande år anvisats. För undersökningar av en del av Lule lappmarks fjällområde, varför av 1913 års riksdag beviljats ett anslag å 17,000 kronor och därav på extra stat för år 1914 anvisats 11,000 kronor, hemställes nu om anvisande av återstoden 6,000 kronor. Vidare begäres av det för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island beviljade anslag å 144,000 kronor ett belopp av 2,256 kronor. För innevarande år anvisade riksdagen för ändamålet 4,442 kronor. Övriga av Eders Kungl. Maj:t nu åskade anslag äro nu upptagna till de belopp, varmed de å extra stat för innevarande år av riksdagen uppförts.

Mot den av Eders Kungl. Maj:t åskade anslagsökningen till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten från 21,000 kronor till 27,360 kronor eller med 6,360 kronor har riksdagen intet att erinra. Det

för utgivande av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» föreslagna beloppet 11,000 kronor avser, såsom av utredningen framgår, åren 1914 och 1915 med ett belopp av 5,500 kronor för vardera året. Riksdagen har vid olika tillfällen haft anledning uttala, att de av riksdagen äskade anslag icke böra, utan trängande skäl, avse det löpande året, och har riksdagen därför ej ansett sig böra godtaga förslaget om anslag till ifrågasvarande publikation för innevarande år. De övriga av Eders Kungl. Maj:t äskade anslagen hava ej givit riksdagen anledning till anmärkning.

Riksdagen har alltså på extra stat för år 1915 anvisat:

dels till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer samt för räknebiträden, anskaffande och underhåll av instrument, underhåll av meteorologiska centralanstaltens telegraf och materiell ävensom för andra behov vid anstalten ett reservationsanslag av.....	kronor 14,800: —
dels till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten.....	» 27,360: —
dels till upprätthållande av två meteorologiska stationer, den ena i Gällivare och den andra i Särna.....	» 600: —
dels till utförande under meteorologiska centralanstaltens ledning och kontroll av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten.....	» 12,100: —
dels av det till fullföljande under två år av professorn Axel Hambergs vetenskapliga undersökningar av en del av Lule lappmarks fjällområde beviljade anslag å 17,000 kronor återstående beloppet	» 6,000: —
dels såsom bidrag från Sverige för år 1915 till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren av redan beviljade medel ett belopp av.....	» 720: —
dels av det för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island beviljade anslag å 144,000 kronor ett belopp av	» 2,256: —
dels till utgivande från och med år 1915 genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang ett reservationsanslag av.....	» 5,500: —

eller tillhopa kronor 69,336: —

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

41:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att kostnaderna för de vid vitterhetsakademien anställda tjänstemännens tjänsteresor må bestridas från det å ordinarie stat å åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget: rese- och traktamentspenningar, *dels ock* förklara, att rubriken å det på akademiens stat uppförda anslaget till »rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m.» skall ändras till »fornlämningars vård, transportkostnader, lyshållning m. m.»

Såsom av den i ärendet förebragta utredningen framgår, är det å akademiens stat uppförda anslaget för rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. å 4,000 kronor otillräckligt för därmed avsett ändamål, vilket närmast är bekostande av resor för fullgörande av akademien åliggande administrativa skyldigheter. Den ökning, som skulle vara erforderlig för att tillgodose det förefintliga behovet, uppgår enligt av statskontoret gjord beräkning till omkring 3,000 kronor. Genom dessa kostnaders överförande till åttonde huvudtiteln's förslagsanslag: rese- och traktamentspenningar, skulle visserligen, enligt vad statskontoret anser, någon höjning av sagda förslagsanslag ej vara erforderlig, men otvivelaktigt är, att genom en dylik åtgärd *dels* förslagsanslaget skulle, på grund av rätten för akademiens tjänstemän till obegränsat fria tjänsteresor, bliva hårt betungat, *dels ock* den varsamhet, som självfallet gör sig gällande, då det är fråga om användande av medel från ett bestämt anslag, skulle i fråga om ett förslagsanslag vara svår att uppehålla. Därest däremot det nu såsom otillräckligt erkända anslaget höjes med den erforderliga summan 3,000 kronor, synes riksdagen en sådan åtgärd erbjuda större garantier för ett ändamålsenligt användande av anslaget.

Riksdagen har följaktligen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts framställning höjt det under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens stat uppförda anslag för rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. från dess nuvarande belopp, 4,000 kronor, till 7,000 kronor, eller med 3,000 kronor.

I enlighet med detta beslut har det ordinarie bestämda anslaget till vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, nu 87,900 kronor, höjts med 3,000 kronor till 90,900 kronor.

42:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för fortsatt undersökning av en påbyggnad vid Alvastra på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 2,000 kronor.

Till ifrågavarande undersökning, vilken tog sin början år 1909 och som beräknas att taga ännu några år i anspråk, har riksdagen på extra stat för innevarande år beviljat ett anslag av 2,000 kronor.

På grund av vad till stöd för äskandet av ytterligare anslag för ändamålet förekommit, har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för fortsatt *undersökning av en pålbyggnad vid Alvastra* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,000 kronor.

43:o) Sedan 1913 års riksdag såsom bidrag till kostnaderna för restaurering av Vreta klosters kyrka beviljat 54,000 kronor samt därav på extra stat för år 1914 anvisat 12,000 kronor, under villkor att Vreta klosters församling bidroge till restaureringsarbetets utförande med minst 35,000 kronor att tagas i anspråk för arbetet före statsbidraget samt under de villkor i övrigt, Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av ovannämnda anslag anvisa på extra stat för år 1915 återstoden 42,000 kronor.

Riksdagen har av förut såsom bidrag till kostnaderna för *restaurering av Vreta klosters kyrka* beviljat anslag, 54,000 kronor, anvisat på extra stat för år 1915 återstoden, 42,000 kronor.

44:o) I en till riksdagen den 10 juli 1914 avlåten proposition, nr 231, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att för utförande av nödiga reparationsarbeten å det i närheten av Vreta klosters kyrka belägna klosterhuset anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor.

I sammanhang med det förslag om restaurering av Vreta klosters kyrka, som av Eders Kungl. Maj:t förelades 1913 års riksdag, uppkom även frågan om dispositionen och istandsättandet av det i Vreta klosters församling på prästgårdens mark strax utanför kyrkogården belägna s. k. klosterhuset. Enligt den i ärendet förebragta utredningen synes med största sannolikhet äganderätten till detsamma tillkomma staten. Huset användes för närvarande till sädesmagasin. Med anledning av ovanberörda till 1913 års riksdag avlåtna framställning beviljade riksdagen för utförande av ifrågavarande restaureringsarbete ett anslag av 54,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1914 ett belopp av 12,000 kronor, under villkor, att Vreta klosters församling bidroge till restaureringsarbetets utförande med minst 35,000 kronor att tagas i anspråk för arbetet före statsbidraget samt under de villkor i övrigt Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma. I avseende å dessa villkor framhöll riksdagen särskilt,

bland annat, att föreskrift borde meddelas därom, att klosterhuset icke finge användas till ändamål, varav detsamma kunde taga skada. Dylik förbindelse har nu också av vederbörande församlingar avgivits. Alldestund ifrågavarande byggnad är i starkt behov av reparation och då vederbörande församlingar förklarat, att de ej kunde åtaga sig några kostnader för sådant ändamål, utan hellre avstode från förmånen att begagna klosterhuset, samt då de i ärendet hörda myndigheterna emellertid ansett byggnaden bäst skulle bevaras, om den toges i bruk för praktiskt ändamål, har Eders Kungl. Maj:t nu äskat erforderliga medel för byggnadens istandsättande. Såsom av departementschefen framhålles, vore meningen, att nyttjanderätten till densamma under vissa förutsättningar tills vidare skulle upplåtas åt församlingarna.

Riksdagen har funnit de skäl, som anförts för nödvändigheten av ifrågavarande restaureringsarbete, vara övertygande, och anser sig följaktligen böra i huvudsak biträda Eders Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid vill riksdagen framhålla, att såsom villkor för statsbidragets utgående torde böra fästas föreskrift därom, att underhållsskyldigheten av ifrågavarande byggnad för framtiden skall tillkomma vederbörande församlingar. Såsom av departementschefen påpekas, skulle nyttjanderätten till byggnaden tills vidare upplåtas åt församlingarna, och har riksdagen intet att invända mot att en sådan anordning tills vidare vidtages under de förutsättningar, som av departementschefen förordats. Riksdagen, som i övrigt icke haft något att mot framställningen erinra, har följaktligen för utförande av nödiga *reparationsarbeten å det i närheten av Vreta klosters kyrka belägna klosterhuset* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor att utgå under det villkor, att vederbörande församlingar åtaga sig klosterhusets underhåll.

45:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för inköp av ett i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 omförmält, till hemmanet Björkö nr 1, Östergården, i Adelsö socken hörande, å nordvästra delen av ön Björkö i Mälaren beläget jordområde anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 4,500 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen för *inköp av ett i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 omförmält, till hemmanet Björkö nr 1, Östergården, i Adelsö socken hörande, å nordvästra delen av ön Björkö i Mälaren beläget jordområde* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 4,500 kronor.

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

Uppsala universitet.

46:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode åt en *lärare i symbolik* vid universitetet i Uppsala med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som i vederbörlig ordning bestämmes, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,500 kronor.

47:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till materiell m. m. för det praktisk-teologiska övningsinstitutet vid universitetet i Uppsala anvisa för år 1915 ett extra anslag av 300 kronor.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot framställningen i fråga, har alltså till *materiell m. m. för det praktisk-teologiska övningsinstitutet* vid universitetet i Uppsala anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 300 kronor.

48:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* för ny- och ombyggnad vid akademiska sjukhuset i Uppsala, i huvudsaklig överensstämmelse med framlagda ritningar och kostnadsförslag, bevilja ett anslag av 993,000 kronor, att för ändamålet användas jämte av Uppsala läns landsting och från Uppsala universitets sida till förfogande ställda medel, med iakttagande att, därest behållning uppkommer å det belopp, som beräknats för arbetets utförande, denna behållning skall anses hava uppstått å de från olika håll lämnade tillskotten i förhållande till deras storlek,

dels av ovannämnda anslag på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 150,000 kronor,

dels ock medgiva, att till utvidgning av det akademiska sjukhusets tomt må från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord till universitetet utan ersättning upplåtas ett i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 nämnt, å förededd planritning utmärkt område av tillhoppa en hektar 1,2 ar, under villkor ej mindre att, sedan de delar av sagda område, som nu tillhöra kronoparken Åsen och slottsjorden, blivit genom universitetets försorg var för sig i behörig ordning kartlagda och å marken avrösade, vederbörande

kartor med tillhörande handlingar överlämnas till domänstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län, än även att den genom ifrågavarande område nu löpande rid- och gångvägen på universitetets bekostnad flyttas västerut i gränsen av området.

Till en början torde böra erinras därom, att det akademiska sjukhuset i Uppsala tillhör Uppsala universitet. Förmedelst egna och av staten anslagna medel har emellertid universitetet ej måktat bringa detta sjukhus till stånd och giva det dess nuvarande omfattning, utan hava såväl Uppsala stad som Uppsala läns landsting medverkat vid sjukhusets uppförande och utvidgning.

De behov, som det framlagda förslaget till ny- och ombyggnad vid akademiska sjukhuset avser att fylla, äro huvudsakligen följande: ökat utrymme å de medicinska och kirurgiska avdelningarna; särskild avdelning för barnsjukdomar; utvidgning av ekonomibyggnaden; den polikliniska sjukvårdens och undervisningens intima anslutning till övriga sjukvårdsanstalter och undervisningsanordningar; samt över huvud rikare och bättre möjligheter för den medicinska forskningens och den medicinska undervisningens tillfredsställande bedrivande. Det avsedda byggnadsförslaget omfattar förändring av gamla sjukhusbyggnaden, ny paviljong för polikliniker och röntgenavdelning samt enskilda rum för medicinska avdelningen, ny paviljong för pediatrika avdelningen, ny paviljong för kirurgiska avdelningen, ny badavdelning, till- och ombyggnad av gamla ekonomibyggnaden, vartill komma vissa uppvärmnings- och ventilationsanordningar, lös inredning och inventarieutrustning m. m. Kostnadsberäkningarna sluta på en summa av 1,868,000 kronor. Från denna summa har man att draga dels ett belopp av 775,000 kronor, vilket belopp Uppsala läns landsting under vissa villkor beslutat att som räntefritt lån ställa till Uppsala universitets förfogande för ifrågavarande ändamål, dels ock ett belopp av 100,000 kronor, varmed Regnelliska donationsnämnden beslutat bidra till kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag. Återstoden, 993,000 kronor, utgör sålunda det av Eders Kungl. Maj:t nu äskade statsbidraget.

För erforderlig utvidgning av sjukhusets nuvarande tomtområde hemställer Eders Kungl. Maj:t om riksdagens medgivande, att ett visst område må från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord under vissa villkor utan ersättning upplåtas till universitetet för ifrågavarande ändamål.

Det är synnerligen betydande anspråk, som genom det föreliggande förslaget ställas på statens medverkan för förbättrande av en utav de större sjukvårdsinrättningarna i vårt land. Av den i ärendet förebragta, omfattande och noggranna utredningen har riksdagen emellertid blivit övertygad om behovet av en utvidgning och förbättring av akademiska sjuk-

husets byggnader i Uppsala, därvid riksdagen särskilt beaktat den omständigheten, att det här är fråga om en institution, som avser att tjäna ej endast den praktiska läkarvården, utan även den medicinska undervisningen och den vetenskapliga forskningen. Det förslag, som nu föreligger, har, vad angår ritningar och planläggning av den ifrågasatta omorganisationen, ej givit riksdagen anledning till erinringar, utan anser sig riksdagen böra biträda detsamma.

Vad själva kostnaderna beträffar, har riksdagen ej kunnat underlåta att fästa sin uppmärksamhet vid förhållandet mellan statens och landstingets bidrag till kostnadssummans fyllande. Då riksdagen år 1899 beviljade medel för till- och ombyggnad av akademiska sjukhuset, fann riksdagen, att för då föreliggande förslag staten och landstinget borde i ungefärligen lika mån bidraga till bestridande av de därför beräknade kostnaderna, och frågan avgjordes i enlighet med riksdagens mening. Då den nu föreliggande byggnadsfrågan behandlades av landstinget år 1912, beslöt landstinget att till de då ifrågasatta byggnadsarbetena, som beräknades draga en kostnad av 989,000 kronor, deltaga med tre fjärdedelar av verkliga kostnaden, dock med högst 750,000 kronor samt 25,000 kronor till utrustning av sjukhuslokalerna, tillhoppa högst 775,000 kronor. Emellertid blev sedermera, på framställning från universitetet, planen för byggnadsarbetena väsentligen utvidgad och de beräknade kostnaderna stego i samma mån, men någon höjning av de utav landstinget utfästa bidragen ansågs då icke böra ifrågasättas. Som synes, skiljer sig sålunda proportionen mellan statens och landstingets bidrag ej oväsentligt mot vad fallet var år 1899, och har riksdagen med anledning härav haft under övervägande, huruvida högre anslag borde söka erhållas från landstinget. År 1899, då staten och landstinget i ungefärligen lika mån bidrogo till kostnadssummornas fyllande, avsågo emellertid de då beslutade förändringarna i synnerhet tillgodoseende av sjukvårdens behov, varemot, såsom riksdagen av den i ärendet förebragta utredningen funnit, den nu föreslagna utvidgningen av sjukhuset väsentligen är avsedd att tillgodose den medicinska forskningen och undervisningen, till följd varav särskilda anstalter föreslagits, vilka ej skulle kommit i fråga vid ett lasarett, avsett endast för länets sjukvårdsbehov. Då sålunda de särskilda behov, för vilkas tillgodoseende staten bör ansvara, äro de starkaste, lärar, med fästat avseende tillika å Uppsala läns landstings mindre starka ekonomiska bärkraft, några fordringar på ökat bidrag från landstinget icke böra uppställas. Med hänsyn härtill har riksdagen ej velat motsätta sig den fördelning av kostnaderna, som av Eders Kungl. Maj:t nu ifrågasättes, detta dock under uttalande, att den nu tillämpade proportionen mellan statens och länets

bidrag ej må på något sätt anses bindande vid fördelning av kostnader för i en framtid möjligen kommande ytterligare nybyggnadskrav. Riksdagen vill ock framhålla, att riksdagen till fullo delar den av departementschefen uttalade förväntan, att, därest det föreslagna byggnadsverket bliver bragt till stånd, det kommer att dröja en avsevärd tid, innan universitetet kan behöva framställa nya anslagsäskanden för sin sjukhusbyggnads räkning.

Vad till sist tomtfrågan beträffar, har riksdagen intet att erinra mot bifall till vad härutinnan föreslagits.

På grund av det sålunda anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen *dels* för *ny- och ombyggnad vid akademiska sjukhuset i Uppsala*, i huvudsaklig överensstämmelse med framlagda ritningar och kostnadsförslag, beviljat ett anslag av 993,000 kronor, att för ändamålet användas jämte de av Uppsala läns landsting och från Uppsala universitets sida till förfogande ställda medlen, med iakttagande, att, därest behållning uppkommer å det belopp, som beräknats för arbetets utförande, denna behållning skall anses hava uppstått å de från olika håll lämnade tillskotten i förhållande till deras storlek;

dels av ovannämnda anslag på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 150,000 kronor;

dels medgivit, att till utvidgning av det akademiska sjukhusets tomt må från kronoparken Åsen och Uppsala slottsjord till universitetet utan ersättning upplåtas ett i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 nämnt, å företedd planritning utmärkt område av tillhoppa en hektar 1,2 ar, under villkor ej mindre, att, sedan de delar av sagda område, som nu tillhöra kronoparken Åsen och slottsjorden, blivit genom universitetets försorg var för sig i behörig ordning kartlagda och å marken avrösade, vederbörande kartor med tillhörande handlingar överlämnas till domänstyrelsen och Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län, än även att den genom ifrågavarande område nu löpande rid- och gångvägen på universitetets bekostnad flyttas västerut i gränsen av området.

49:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande ägt rum, för anordnande vid institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi vid universitetet i Uppsala av den i stadgan för medicinska examina föreskrivna *undervisningskursen i allmän kemi* beviljat på extra stat för år 1915 *dels* till arvode åt en lärare vid kursen 2,500 kronor, *dels* ock till höjning av institutionens anslag till materiell m. m. 1,000 kronor, eller tillhoppa 3,500 kronor.

50:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till höjning av *materiellanslaget för anatomiska institutionen* vid universitetet i Uppsala anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 2,000 kronor.

51:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande ägt rum, till arvode åt en *biträdande lärare i medicin* vid universitetet i Uppsala beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 3,000 kronor.

52:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1908—1914 ägt rum, till *förstärkande av lärarkrafterna i kirurgi* vid universitetet i Uppsala på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 2,000 kronor.

53:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1911—1914 ägt rum, anvisat på extra stat för år 1915 såsom bidrag till arvode åt en *assistent å akademiska sjukhusets i Uppsala röntgenavdelning* med den tjänstgöring, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, ett anslag av 1,500 kronor, under villkor att för ifrågavarande assistents avlöning ett lika stort belopp för samma år utgår från akademiska sjukhusets stat.

54:o) Sedan 1913 års riksdag dels för anställande under ytterligare sex år vid universitetet i Uppsala av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämdes, beviljat ett anslag av 54,000 kronor att användas till årliga arvoden å 3,000 kronor åt envar av nämnda lektorer, dels ock av detta anslag på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 9,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av omförmälda, redan beviljade anslag anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 9,000 kronor.

Riksdagen har av det för anställande vid universitetet i Uppsala av *lektorer i tyska, franska och engelska språken* utav 1913 års riksdag beviljade anslaget å 54,000 kronor anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 9,000 kronor.

55:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till arvode åt infött lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska inom seminariet för slaviska språk vid universitetet i Uppsala bevilja för år 1915 ett extra anslag av 500 kronor.

På grund av vad i statsrådsprotokollet till stöd för framställningen anföres, har riksdagen till arvode åt *infött lärarbiträde vid praktiska språk-övningar i ryska* inom seminariet för slaviska språk vid universitetet i Uppsala beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 500 kronor.

56:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *arvode åt en lärare* vid universitetet i Uppsala med åliggande att biträda professorn i *estetik samt litteratur- och konsthistoria* vid uppehållande av undervisnings- och examinationsskyldigheten i hans ämnen enligt de närmare bestämmelser, som av Eders Kungl. Maj:t meddelas, beviljat på extra stat för år 1915 ett belopp av 3,500 kronor, med villkor, att, därest vederbörande lärare är innehavare av docentstipendium, arvodet skall minskas, så att detsamma jämte stipendiet ej överstiger 5,000 kronor.

57:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till upprätthållande av verksamheten å psykologiska laboratoriet vid universitetet i Uppsala anvisa för år 1915 ett extra anslag av 1,000 kronor.

Riksdagen, som på grund av den i ärendet förebragta utredningen funnit behovet av ifrågavarande anslag ådagalagt, har till upprätthållande av verksamheten å *psykologiska laboratoriet* vid universitetet i Uppsala anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,000 kronor.

58:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, såsom bidrag till uppehållande av *pedagogiska seminariet* vid universitetet i Uppsala och den därmed förbundna övningsskolan beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 7,000 kronor.

59:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till avlöning åt ett kvinnligt räknebiträde vid statistiska seminariet vid universitetet i Uppsala samt till inköp av materiell för seminariet anvisa för år 1915 ett extra anslag å 1,500 kronor.

Såsom av den i ärendet förebragta utredningen framgår, äro av det åskade beloppet, 1,500 kronor, 1,000 kronor avsedda till avlöning åt det kvinnliga räknebiträdet och 500 kronor till anskaffande av en första uppsättning av materiell. Avsikten med anställande av ifrågavarande skrivbiträde är närmast att befria de studerande från att vid seminariearbetet nedlägga alltför mycken tid på rent mekaniskt arbete. Riksdagen, som

till fullo insett den stora vikten av en grundlig utbildning för blivande statistiska tjänstemän och som för sin del är övertygad om den betydelse för en sådan utbildning, som ligger i behandling och bearbetning av statistiskt primärmaterial, har väl ansett ett underlättande för de studerande av det rent mekaniska arbetet vara behövt, men har å andra sidan funnit, att denna lättnad icke bör i sådan utsträckning genomföras, att de studerande därigenom befrias från varje ingående sysslande med dylikt arbete. Härigenom skulle nämligen otvivelaktigt det mål, den statistiska undervisningen vid universiteten vill ernå, delvis förfelas. Med hänsyn härtill har riksdagen ansett, att åtskilligt av det arbete, som vore avsett för ifrågavarande skrivbiträde, skulle kunna läggas på de studerande själva, och att sålunda anslaget för ifrågavarande ändamål kan minskas till 500 kronor.

I fråga om anslag till materiell för statistiska seminariet har riksdagen, som finner behovet av detta anslag ådagalagt, velat fästa uppmärksamheten på den av dåvarande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 framkastade tanken, att en viss garanti mot slösande med förbrukningsmateriell skulle kunna vinnas, om deltagarna i seminariearbetet, vilka plägade uppgå till 20—30, ålades att erlagga någon mindre avgift såsom ersättning för sådan materiell.

På grund av vad ovan anförts har riksdagen till *statistiska seminariet* vid universitetet i Uppsala anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,000 kronor, därav 500 kronor till anskaffande av undervisningsmateriell.

60:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till uppehållande av *övningarna å institutionen för allmän och analytisk kemi* vid universitetet i Uppsala på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 1,500 kronor.

61:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till beredande av medel för uppförande i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen B) Till materiell m. m., av anslag till växtbiologiska institutionen höja det ordinarie anslaget till nämnda universitet med 1,000 kronor.

Riksdagen, som finner goda skäl tala för ett understödjande från statens sida av en institution, för vars tillkomst universitetet huvudsakligen har att tacka enskilt mecenatskap, har till beredande av medel för uppförande i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen B) Till ma-

teriell m. m., av anslag till *växtbiologiska institutionen* höjt det ordinarie anslaget till nämnda universitet med 1,000 kronor.

I enlighet med detta beslut har det ordinarie anslaget till Uppsala universitet, nu 837,442 kronor, ökats med 1,000 kronor till 838,442 kronor.

62:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad under en följd av år ägt rum, till avlöning åt en assistent vid meteorologiska observatoriet i Uppsala samt till bestridande av löpande utgifter för de vid observatoriet anordnade *seismologiska undersökningarna* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,000 kronor.

63:o) Sedan riksdagen år 1913, på därom av Eders Kungl. Maj:t gjord framställning, till arvode åt en för biträde vid arbetet med den internationella solarforskningen anställd assistent vid den fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala beviljat ett anslag av 7,500 kronor, därav på extra stat för år 1914 anvisats ett belopp av 1,500 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av omförmälda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 1,500 kronor.

Riksdagen har av redan beviljat anslag till arvode åt en för biträde vid arbetet med den *internationella solarforskningen* anställd assistent vid den fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,500 kronor.

64:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att av det år 1912 till uppförande av en ny byggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Uppsala beviljade anslaget å 532,463 kronor anvisa på extra stat för år 1915 det återstående beloppet eller 178,463 kronor.

Sedan 1912 års riksdag, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, för uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med uppgjorda, av överintendentsämbetet gillade ritningar och förslag av en ny byggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Uppsala beviljat ett anslag av 532,463 kronor, och samtidigt på extra stat för år 1913 anvisat ett belopp av 90,000 kronor, har riksdagen på extra stat för år 1914 av berörda anslag anvisat ytterligare 264,000 kronor eller sålunda tillhoppa 354,000 kronor.

Riksdagen har av det för *uppförande av en ny byggnad för zoologiska institutionen* vid universitetet i Uppsala av 1912 års riksdag beviljade an-

slaget å 532,463 kronor anvisat på extra stat för år 1915 återstoden, 178,463 kronor.

65:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för anordnande vid universitetet i Uppsala av *undervisning i bokföring* enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 600 kronor.

66:o) Sedan 1913 års riksdag, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, för tillbyggnad till och ändrad inredning i universitetets i Uppsala biblioteksbyggnad samt erforderlig utrustning därstädes, i huvudsaklig överensstämmelse med uppgjorda ritningar och förslag, beviljat ett belopp av 599,000 kronor och därav på extra stat för år 1914 anvisat ett anslag av 200,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av det sålunda beviljade anslaget anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 200,000 kronor.

Riksdagen har i följd härav av det år 1913 beviljade anslaget för *tillbyggnad till och ändrad inredning i Uppsala universitets biblioteksbyggnad* samt för erforderlig utrustning därstädes anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 200,000 kronor.

67:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *Uppsala universitets bibliotek* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor.

68:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen vidare, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *utgivande av Uppsala universitets årsskrift* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 5,000 kronor.

69:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, *dels* medgivit, att gymnastikläraren och biträdande gymnastikläraren vid universitetet i Uppsala må för år 1915 komma i åtnjutande av tillfällig *löneförbättring* med följande belopp: *gymnastikläraren* 910 kronor, därav 410 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar, samt *biträdande gymnastikläraren* 250 kronor arvode; *dels* för bestridande av berörda avlöningsförbättringar på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,160 kro-

nor; *dels* beträffande gymnastikläraren föreskrivit såsom villkor för åt-
njutande av ifrågavarande avlöningsförbättring, att han icke må med med
sin tjänst förena annan tjänstebefattning, allmän eller enskild, så framt ej
kanslern för rikets universitet, uppå därom gjord framställning och efter
prövning, att tjänstebefattningen ej må anses inverka hinderligt för tjänst-
göringen vid universitetet, finner befattningen kunna få tills vidare mot-
tagas och bibehållas.

70:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för fortsatt ut-
givande i tryck av Carl von Linnés brev bevilja för år 1915 ett extra
anslag av 5,000 kronor.

På därom av Eders Kungl. Maj:t gjord framställning beviljade 1906
års riksdag till utgivande i tryck av Carl von Linnés brev 33,848 kronor
och anvisade därav på extra stat för år 1907 ett belopp av 17,000 kro-
nor, varefter 1907 års riksdag på extra stat för år 1908 anvisade åter-
stoden, 16,848 kronor.

Såsom av utredningen framgår, har sedan 1906 års anslag beviljades,
återfunnits en högst betydande del av Linnés korrespondens, som före
sistnämnda tidpunkt var okänd. För utgivande av dessa nyfunna brev
har det hittills av riksdagen för ändamålet anvisade anslaget visat sig
otillräckligt och avser Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning att
bereda medel hertill. Riksdagen, som icke har något att erinra mot för-
slaget, har emellertid velat uttala önskvärdheten av att de ytterligare krav,
som kunna komma att för enahanda ändamål göras gällande, må åtföljas
av en beräkning av de sannolika kostnaderna för brevsamlingens utgivande.

Riksdagen har alltså för fortsatt *utgivande i tryck av Carl von Linnés
brev* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 5,000 kronor.

Lunds universitet.

71:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning
har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode
åt en *lärare i symbolik* vid universitetet i Lund med den undervisnings-
och examinationsskyldighet, som i vederbörlig ordning bestämmes, å extra
stat för år 1915 uppfört ett anslag av 1,500 kronor.

72:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning
har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode
åt ledaren av den civilrättsliga delen av *den propedeutiska undervisnings-*

kursen inom juridiska fakulteten vid universitetet i Lund beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 750 kronor.

73:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande av kostnaderna för uppförande vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund av nya byggnader för de medicinska och obstetrisk-gynekologiska avdelningarna m. m. bevilja ett anslag av högst 812,000 kronor, att användas i den mån motsvarande belopp av landstingets anslag å enahanda summa för ändamålet tages i anspråk och under den kontroll, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, samt att härav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 150,000 kronor.

Till en början vill riksdagen erinra därom, att den sjukvårdsinrättning, där den kliniska undervisningen i Lund försiggår, tillhör Malmöhus läns landsting. En förutsättning för denna undervisnings bedrivande därstädes har emellertid varit det ekonomiska stöd, som universitetet och staten lämnat landstinget i fråga om sjukvårdsinrättningarna.

De byggnadsföretag, för vilka medel nu äskas, avse lokaler för de medicinska och obstetrisk-gynekologiska avdelningarna, byggnad för ångcentral m. m. samt nödiga ändringar i nuvarande köks- och tvättavdelningar. Kostnaderna för de föreslagna nybyggnaderna uppgå till en summa av 1,624,000 kronor; härav har Malmöhus läns landsting beslutit för ändamålet anslå hälften eller 812,000 kronor, och den andra hälften begäres nu av statsmedel.

De krav, som uppställas på de nuvarande sjukvårdsinrättningarnas förbättring och ändamålsenligare utrustning, medföra högst betydande utgifter. Emellertid synes av den i ärendet gjorda utredningen tydligt framgå, att de ifrågasatta nybyggnaderna äro från såväl den egentliga sjukvårdens som den kliniska undervisningens synpunkt i hög grad av behovet påkallade.

Beträffande de uppgjorda ritningarna och de byggnadsförslaget avseende kostnadsberäkningarna har riksdagen icke funnit något att erinra.

Då 1901 års riksdag anslag medel såsom bidrag till kostnaderna för vissa nybyggnader och ändringsarbeten m. m. vid ifrågavarande sjukvårdsinrättningar, fördelades den då erforderliga summan lika på staten och landstinget. Den då tillämpade proportionen mellan statens och landstingets kostnader har nu också följts. Riksdagen har visserligen funnit anledning ifrågasätta, huruvida icke det av statsmedel äskade beloppet skulle kunna något nedsättas. Emellertid har riksdagen vid granskning av det föreliggande byggnadsförslaget funnit, att en betydande del av kostnaderna betingas av utrymmen, som äro direkt avsedda för den medi-

cinska undervisningens behov och som ej fylla något särskilt sjukvårdsändamål, och då vid sådant förhållande universitetet har ett stort intresse av att den föreslagna tillbyggnaden kommer till stånd, har riksdagen funnit principen om lika fördelning av kostnaderna mellan staten och länet även denna gång kunna med fog tillämpas.

Enligt det för sjukvårdsinrättningarna gällande reglementet är medicinska fakulteten vid universitetet tillförsäkrad för undervisningen behövt kliniskt material. På grund av den ekonomiska samverkan, som råder mellan staten och landstinget i fråga om förevarande länet tillhöriga sjukhus, har riksdagen velat framhålla önskvärdheten av att någon rubbning i gällande bestämmelser om sjukvårdsinrättningarnas upplåtande för klinisk undervisning icke må äga rum, och synes för ernående av fullgod garanti härför vid anslagets utanordnande av Eders Kungl. Maj:t böra fästas villkor av innehåll, att den vid universitet förekommande kliniska undervisningen skall allt framgent bedrivas vid ifrågavarande sjukvårdsinrättningar.

På grund av vad sålunda anförts har riksdagen såsom *bidrag till täckande av kostnaderna för uppförande vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund av nya byggnader för de medicinska och obstetrisk-gynekologiska avdelningarna m. m.* beviljat ett anslag av högst 812,000 kronor, att användas i den mån motsvarande belopp av landstingets anslag å enahanda summa för ändamålet tages i anspråk och under den kontroll, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, samt att härav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 150,000 kronor.

74:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen A) Avlöningar m. m., under rubriken: medicinska fakulteten, upptagna arvodet åt läraren i psykiatri från dess nuvarande belopp, 1,500 kronor, till 2,000 kronor eller med 500 kronor samt för ändamålet öka det ordinarie anslaget till nämnda universitet med 500 kronor.

Då riksdagen funnit den begärda anslagsökningen vara av behovet påkallad, har riksdagen för beredande av höjning av det i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen A) Avlöningar m. m., under rubriken: medicinska fakulteten, upptagna arvodet åt läraren i psykiatri från dess nuvarande belopp, 1,500 kronor, till 2,000 kronor, ökat det ordinarie anslaget till nämnda universitet med ett belopp av 500 kronor.

I enlighet med detta beslut har det ordinarie anslaget till Lunds universitet, nu 719,166 kronor, ökats med 500 kronor till 719,666 kronor.

75:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anordnande av den i stadgan angående medicinska examina föreskrivna undervisningskursen i allmän kemi vid universitetet i Lund uppföra på extra stat för år 1915 *dels* till avlöning åt en lärare vid kursen 2,500 kronor, *dels ock* till materiell för densamma 500 kronor, eller tillhopa 3,000 kronor.

För anordnande av ifrågavarande undervisningskurs i allmän kemi vid universitetet i Lund har riksdagen beviljat på extra stat för vart och ett av åren 1909—1914 *dels* till avlöning åt en lärare vid kursen 2,000 kronor, *dels ock* till materiell för densamma 500 kronor. Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning avser sålunda en ökning av avlöningen åt ifrågavarande lärare till 2,500 kronor eller med 500 kronor.

Då de för anslagsökningen i utredningen förebragta skälen synas beaktansvärda och då vidare, enligt vad riksdagen inhämtat, undervisnings-skyldigheten för omförmälde lärare i det närmaste fördubblats, anser sig riksdagen böra biträda Eders Kungl. Maj:ts framställning och har förty för anordnande av den i stadgan angående medicinska examina föreskrivna *undervisningskursen i allmän kemi* vid universitetet i Lund uppfört på extra stat för år 1915 *dels* till avlöning åt en lärare vid kursen 2,500 kronor, *dels ock* till materiell för densamma 500 kronor, eller tillhopa 3,000 kronor.

76:o) I enlighet med vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit, har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för anordnande av kostnadsfri *propedeutisk undervisning i allmän kirurgi* vid universitetet i Lund beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,500 kronor.

77:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1911—1914 ägt rum, såsom bidrag till arvode åt en assistent å det vid universitetets i Lund kliniker inrättade *röntgenlaboratoriet* med den tjänstgöring, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,500 kronor, under villkor, att Malmöhus läns landsting med lika stort belopp bidrager till ifrågavarande assistents avlöning.

78:o) I enlighet med vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode åt en *biträdande lärare i medicin* vid universitetet i Lund anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 3,000 kronor, med villkor, att, därest denne

lärare är innehavare av fast docentstipendium, arvodet skall minskas, så att detsamma jämte stipendiet ej överstiger 5,000 kronor.

79:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, såsom bidrag till arvode åt en föreståndare vid den å Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund anordnade *polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar* med den undervisningsskyldighet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,000 kronor, under förutsättning att Malmöhus läns landsting bidrager till avlöningen åt föreståndaren med minst lika stort belopp samt att fullt lämplig person för undervisningens meddelande finnes att tillgå.

80:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för inköp av radium åt fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund bevilja för år 1915 ett extra anslag av 3,000 kronor.

Riksdagen har för *inköp av radium åt fysiologiska institutionen* vid universitetet i Lund på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 3,000 kronor.

81:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom bidrag till arvode åt en föreståndare för en ortopedisk poliklinik vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund med den undervisningsskyldighet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, anvisa för år 1915 ett extra anslag av 1,500 kronor, under förutsättning att Malmöhus läns landsting bidrager till avlöningen åt föreståndaren med minst lika stort belopp samt att fullt lämplig person för undervisningens meddelande finnes att tillgå.

Riksdagen, som ej har något att erinra mot framställningen, har följaktligen såsom bidrag till *arvode åt en föreståndare för en ortopedisk poliklinik* vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund med den undervisningsskyldighet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 1,500 kronor, under förutsättning att Malmöhus läns landsting bidrager till avlöningen åt föreståndaren med minst lika stort belopp samt att fullt lämplig person för undervisningens meddelande finnes att tillgå.

82:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen A) Avlöningar m. m., Filosofiska fakulteten, uppföra en professur i statistik med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma universitetsprofessorer i allmänhet, och med skyl-

dighet för tjänstens innehavare att vara underkastad de för dessa förmåners åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna, ävensom att för andamålet höja det ordinarie anslaget till universitetet i Lund med 7,500 kronor.

Frågan om upprättande av särskilda professurer i statistik vid universiteten i Uppsala och Lund har av 1906 och 1907 årens riksdagar förefafts till prövning med anledning av därom väckta motioner. Huvudsakligen på grund av bristande utredning i ämnet ansåg sig emellertid riksdagen då ej böra bifalla dessa framställningar. Sedermera beslöt 1909 års riksdag upprättandet av en professur i ifrågavarande ämne vid Uppsala universitet. Ehuru riksdagen icke vill bestrida, att även vid Lunds universitet behov föreligger att få undervisningen i förevarande ämne på ett mera tillfredsställande sätt tillgodosedd, har riksdagen likväl, såväl i betraktande av de olika meningar, som gjort sig gällande med avseende på professurens ämnesomfattning, som med hänsyn till de stora krav som för närvarande från universitetens sida ställas på statskassan, ansett den begärda nya professuren icke för närvarande böra inrättas. Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning har sålunda icke av riksdagen bifallits.

83:o) Sedan riksdagen år 1913 dels för anställande under ytterligare sex år vid universitetet i Lund av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, anvisat ett anslag av 54,000 kronor att användas till årliga arvoden å 3,000 kronor åt en var av nämnda lektorer, dels ock av detta anslag på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 9,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av omförmälda, redan beviljade anslag, på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 9,000 kronor.

Riksdagen har av det år 1913 beviljade anslaget till anställande vid universitetet i Lund av *lektorer i tyska, franska och engelska språken* anvisat på extra stat för år 1915 9,000 kronor.

84:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till uppehållande vid universitetet i Lund av *undervisning i slaviska språk*, företrädesvis ryska, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,500 kronor.

85:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen vidare, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode åt en *lärare* vid universitetet i Lund med åliggande att biträda

professorn i *estetik samt litteratur- och konsthistoria* vid uppehållande av undervisnings- och examinationsskyldigheten i hans ämnen enligt de närmare bestämmelser, som av Eders Kungl. Maj:t meddelas, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 3,500 kronor, med villkor, att, därest vederbörande lärare är innehavare av docentstipendium, arvodet för undervisningen skall minskas, så att detsamma jämte stipendiet ej överstiger 5,000 kronor.

86:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till uppehållande av verksamheten å det psykologiska laboratoriet vid universitetet i Lund anvisa för år 1915 ett extra anslag av 750 kronor.

Med erinran, att riksdagen till upprätthållande av verksamheten å psykologiska laboratoriet vid universitetet i Uppsala, på sätt under punkt 57 här ovan anmäles, beviljat ett anslag av 1,000 kronor, har riksdagen, som finner behovet av anslag för enahanda ändamål vid Lunds universitet ådagalagt, till uppehållande av verksamheten å det *psykologiska laboratoriet* vid universitetet i Lund anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 750 kronor.

87:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen för avlönande av en *föreståndare för universitetets i Lund historiska museum samt mynt- och medaljkabinett* med den tjänstgöringsskyldighet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,000 kronor, med villkor, att, därest vederbörande föreståndare är innehavare av docentstipendium, arvodet skall minskas, så att detsamma jämte stipendiet ej överstiger 5,000 kronor.

88:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad ägt rum för åren 1906—1914, till arvode åt en *amanuens vid universitetets i Lund konstsamlingar* beviljat på extra stat för år 1915 ett belopp av 500 kronor.

89:o) Sedan riksdagen år 1913, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, för uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med uppgjorda ritningar och kostnadsberäkningar, av en ny byggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Lund jämte inredning m. m. beviljat ett anslag av tillhopa 438,160 kronor och därav på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 140,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av förenämnda, redan beviljade anslag anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 150,000 kronor.

Riksdagen har av det år 1913 beviljade anslaget å 438,160 kronor till *ny byggnad för zoologiska institutionen* vid universitetet i Lund jämte inredning m. m. anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 150,000 kronor.

90:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för uppehållande av *undervisning i entomologi och vård av de entomologiska samlingarna* vid universitetet i Lund anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 3,000 kronor, att utgå under förutsättning att fullt lämplig person för tjänstgöringens bestridande finnes att tillgå.

91:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad under en följd av år ägt rum, för anordnande vid universitetet i Lund av *undervisning i bokföring* enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 600 kronor.

92:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *materiell m. m. för universitetsbiblioteket i Lund* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor.

93:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *utgivande av Lunds universitets årsskrift* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 5,000 kronor.

94:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *materiell för inrättningen för gymnastik och fäktkonst* vid universitetet i Lund beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 500 kronor.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

95:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat *dels* till arvode åt ett *skrivbiträde åt rektor* vid karolinska mediko-kirurgiska institutet ett anslag av 800 kronor, *dels ock*

till gottgörelse åt ett *biträde vid institutets bibliotek*, utöver därför redan från anslaget till biblioteket utgående belopp, ett anslag av 700 kronor, tillhoppa 1,500 kronor.

96:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till reparation av den av professorn E. G. Müller hittills bebodda boställslägenheten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet samt införande av elektrisk belysning i båda boställsvåningarna för professorer vid institutet m. m., allt enligt uppgjort förslag, på *extra stat* för år 1915 bevilja ett anslag av 7,165 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till *reparation av den av professorn E. G. Müller hittills bebodda boställslägenheten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* samt införande av elektrisk belysning i båda boställsvåningarna för professorer vid institutet m. m., allt enligt uppgjort förslag, på *extra stat* för år 1915 beviljat ett anslag av 7,165 kronor.

97:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för karolinska mediko-kirurgiska institutet på *extra stat* för år 1915 beviljat *dels* till arvode åt ett lärarbiträde vid den *förberedande kursen i allmän kemi* 2,500 kronor, *dels ock* till *materiell vid kemiska institutionen* 1,500 kronor, tillhoppa 4,000 kronor.

98:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för karolinska mediko-kirurgiska institutet på *extra stat* för år 1915 anvisat *dels* till arvode åt *biträdande lärare i medicin* 3,000 kronor, *dels* till arvode åt *biträdande lärare i kirurgi* 3,000 kronor, *dels ock* till uppehållande av *assistenttjänstgöring vid allmänna barnhuset* i Stockholm 600 kronor, tillhoppa 6,600 kronor.

99:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till inköp av ett röntgeninstrumentarium för medicinska kliniken vid serafimerlasarettet anvisa för år 1915 ett extra anslag å 3,026 kronor.

Såsom av den i statsrådsprotokollet lämnade utredningen framgår, är det röntgeninstrumentarium, vartill medel anvisades av 1899 års riksdag och vilket var avsett till användning vid klinikerna å serafimerlasarettet, numera förbrukat. För närvarande tillgodoses medicinska kliniken behov förmedelst röntgeninstitutet vid serafimerlasarettet, ett förhållande, som från undervisningens synpunkt måste anses otillfredsställande. Riks-

dagen, som finner behovet av ett särskilt röntgeninstrumentarium för medicinska kliniken ådagalagt, har följaktligen till inköp av ett *röntgeninstrumentarium för medicinska kliniken vid serafimerlasarettet* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag å 3,026 kronor.

100:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till inköp af ett elektro-kardiografiskt instrumentarium för medicinska kliniken vid serafimerlasarettet anvisa för år 1915 ett extra anslag av 3,000 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till *inköp av ett elektro-kardiografiskt instrumentarium för medicinska kliniken vid serafimerlasarettet* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 3,000 kronor.

101:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till inköp av en apparat för röntgenfotografering för oftalmiatriska kliniken å serafimerlasarettet bevilja för år 1915 ett extra anslag av 1,100 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till *inköp av en apparat för röntgenfotografering för oftalmiatriska kliniken å serafimerlasarettet* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 1,100 kronor.

102:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för år 1914 ägt rum, för beredande av tillgång till ett belopp av 2,400 kronor att, lika fördelat mellan *anatomiska och histologiska institutionerna* vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, användas till *avlönande av nödigt arbetsbiträde* vid en var av nämnda institutioner beviljat, utöver de för ändamålet tillgängliga, å ordinarie stat uppförda avlöningsmedlen för en preparator, 1,650 kronor, på extra stat för år 1915 ett anslag av 750 kronor.

103:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till inköp av 10 studentmikroskop för karolinska mediko-kirurgiska institutets histologiska institution anvisa för år 1915 ett extra anslag av 2,800 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till *inköp av 10 studentmikroskop* för karolinska mediko-kirurgiska institutets histologiska institution anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,800 kronor.

104:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att dels å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppföra ett kvinnligt tekniskt biträde vid patologisk-anatomiska institutionen med en avlöning

av 1,600 kronor, därav 900 kronor lön, 550 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg, och med rätt till två ålderstillägg till lönen, vardera å 200 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring.

dels vid bifall härtill bestämma, att det i nämnda stat uppförda anslaget till bekostande av teckningar i vetenskapliga ändamål, nu 1,500 kronor, nedsättes till 700 kronor,

dels för genomförande av ifrågavarande förändringar i staten höja det ordinarie anslaget till karolinska institutet med 800 kronor,

dels föreskriva, att beträffande ifrågavarande biträde skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse de allmänna villkor och bestämmelser, som genom kungl. kungörelse den 10 juni 1912 stadgats att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar, ävensom att biträde, som vid den nya befattningens tillkomst å ordinarie stat har anställning vid karolinska institutet och antages till biträde å stat, äger att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, hon därförinnan innehaft stadig anställning vid institutet,

dels ock medgiva, att de biträdet i fråga tillkommande ålderstilläggen må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

Behovet av ifrågavarande tekniska biträde synes riksdagen ådagalagt liksom ock behovet torde få anses vara av permanent natur. På grund av beskaffenheten av ifrågavarande befattning har riksdagen visserligen funnit önskvärt, om lönerегleringskommittén hade lämnats tillfälle att yttra sig över tjänsten ifråga, men med anledning av vad i statsrådsprotokollet anföres till stöd för framställningen som ock med hänsyn till de upplysningar riksdagen i övrigt förskaffat sig, har riksdagen ej velat motsätta sig befattningens inrättande. Riksdagen vill dessutom åberopa sitt beslut år 1912 angående uppförande å karolinska institutets stat av ett kvinnligt tekniskt biträde vid det kliniska laboratoriet å Serafimerlasarettet.

I fråga om den del av förslaget, som avser, att biträde, som vid den nya befattningens tillkomst å ordinarie stat har anställning vid karolinska institutet och antages till biträde å stat, skulle äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, hon därförinnan innehaft stadig anställning vid institutet, har riksdagen intet att erinra. Riksdagen som ej heller i övrigt funnit anledning till anmärkning mot framställningen har följaktligen *dels* å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppfört ett kvinnligt tekniskt biträde vid patologisk-anatomiska institutionen med en avlöning av 1,600 kronor, därav 900 kronor lön, 550 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg, och med rätt till två ålderstillägg till lönen, vardera å 200 kronor, efter respektive 5

och 10 års tjänstgöring; *dels* bestämt, att det i nämnda stat uppförda anslaget till bekostande av teckningar i vetenskapliga ändamål, nu 1,500 kronor, nedsättes till 700 kronor; *dels* för genomförande av ifrågavarande förändringar i staten höjt det ordinarie anslaget till karolinska institutet med 800 kronor; *dels* föreskrivit, att beträffande ifrågavarande biträde skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse de allmänna villkor och bestämmelser, som genom kungl. kungörelse den 10 juni 1912 stadgats att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks orh myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar, ävensom att biträde, som vid den nya befattningens tillkomst å ordinarie stat har anställning vid karolinska institutet och antages till biträde å stat, äger att för tillgodonjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, hon därförinnan innehaft stadig anställning vid institutet; *dels ock* medgivit, att de biträdet i fråga tillkommande ålderstilläggen må utgå av det under riksstatsens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

105:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* på ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppföra en andra vaktmästarbefattning vid patologisk-anatomiska institutionen, vilken befattnings innehavare skall vara skyldig att tillika bestrida vaktmästargöromålen vid institutets rättsmedicinska institution, *dels* föreskriva, att bemålde vaktmästare skall åtnjuta enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma övriga vaktmästare vid institutet, och vara underkastad de för dessa förmåners åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna, *dels ock* för ifrågavarande vaktmästarbefattnings inrättande höja det ordinarie anslaget till karolinska mediko-kirurgiska institutet med 1,200 kronor.

Då behovet av den föreslagna vaktmästartjänsten å patologisk-anatomiska institutionen lär genom utredningen i ärendet få anses styrkt, har riksdagen *dels* å karolinska mediko-kirurgiska institutets stat uppfört en andra vaktmästarbefattning vid patologisk-anatomiska institutionen, vilken befattnings innehavare skall vara skyldig att tillika bestrida vaktmästargöromålen vid institutets rättsmedicinska institution; *dels* föreskrivit, att bemålde vaktmästare skall åtnjuta enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma övriga vaktmästare vid institutet, och vara underkastad de för dessa förmåners åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna, *dels ock* för ifrågavarande vaktmästarbefattnings inrättande höjt det ordinarie anslaget till karolinska mediko-kirurgiska institutet med 1,200 kronor,

I enlighet med riksdagens under punkterna 104 och 105 anmälda beslut har det ordinarie anslaget till karolinska mediko-kirurgiska insti-

tutet, nu 319,285 kronor, ökats med sammanlagt 2,000 kronor till 321,285 kronor.

106:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anordnande av en kylanläggning i de inom karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution belägna likbodarna anvisa för år 1915 ett extra anslag av 5,328 kronor.

På grund av den till stöd för framställningen förebragta utredningen har riksdagen för anordnande av en *kylanläggning i de inom karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution belägna likbodarna* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 5,328 kronor.

107:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anskaffande av skåp och skåpbord för patologisk-anatomiska museet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för år 1915 ett extra anslag av 4,981 kronor.

På grund av vad i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 förekommer till stöd för framställningen, har riksdagen för anskaffande av *skåp och skåpbord för patologisk-anatomiska museet* vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,981 kronor.

108:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *vetenskapliga arbeten å ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 2,400 kronor.

109:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för karolinska mediko-kirurgiska institutet beviljat på extra stat för år 1915: *dels* till arvoden åt en *föreståndare för röntgeninstitutet* å serafimerlasarettet 5,000 kronor, åt en *biträdande läkare* därstädes 3,000 kronor och åt en *amanuens* därstädes 1,500 kronor *dels ock* till materiell m. m. för *röntgeninstitutet* 3,000 kronor, således tillhoppa 12,500 kronor.

110:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen i likhet med vad för de senare åren ägt rum, för upprätthållande av den karolinska mediko-kirurgiska institutet åliggande *undervisning och sjukvård vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker* under den tid av år 1915, då de ordinarie lärarna vid institutet icke om-

besörja nämnda undervisning och sjukvård, anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,500 kronor.

111:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode åt en *amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets gynekologiska klinik å Sabbatsbergs sjukhus* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 2,000 kronor.

112:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till arvode åt en amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets obstetriska klinik vid allmänna barnbördshuset anvisa för år 1915 ett extra anslag av 2,000 kronor.

Den förevarande framställningen är betingad av behovet av en ökning av läkarkrafterna vid allmänna barnbördshuset. För nämnda sjukhus, vilket har att fylla en dubbel uppgift av dels sjukvårdsinrättning och dels undervisningsanstalt, hava genom av riksdagen år 1909 beviljade medel nya byggnader blivit uppförda, och har i samband därmed anslaget för bestridande av barnbördshusets driftkostnader blivit höjt. Med hänsyn till utvidgningen av sjukhuset inrättades år 1912 en ny underläkarbefattning, motsvarande den förut å sjukhusets obstetriska klinik befintliga amanuensbefattningen. Emellertid framhölls av vederbörande departementschef redan vid frågan om inrättande av denna underläkarbefattning, att underläkaren sannolikt komme att bliva alltför mycket belastad med arbete och att lättnad i en eller annan form därför måste beredas honom. Denna förmodan vann också bekräftelse, i det att mycket snart härefter krav gjordes gällande på förbättring av undervisningen och sjukvården förmedelst tillökning av läkarkrafterna genom anställande av en ny amanuens. Sedan ärendet genomgått en noggrann behandling, därvid särskilt löneregleringskommittén ägnat frågan en ingående utredning, har Eders Kungl. Maj:t i nu förevarande framställning framlagt förslag om anslag till en amanuens vid sjukhusets obstetriska klinik.

Den i ärendet förebragta grundliga utredningen har, enligt riksdagens förmenande, ådagalagt önskvärdheten av att en ökning av läkarkrafterna vid barnbördshuset snart kommer till stånd, varvid främst den å sjukhuset anställde underläkaren synes böra beredas lindring i det arbete, som för närvarande åligger honom. Visserligen har under ärendets förberedande behandling en viss tveksamhet gjort sig gällande, huruvida icke från synpunkten av de å barnbördshuset intagna kvinnornas behov av den bästa möjliga omvårdnad anställande av en eller ett par examinerade barn-

morskor vore att föredraga framför en ökning av läkarnas antal. Emellertid har den av löneredgeringskommittén förebragta utredningen givit vid handen, att denna utväg ej borde tillgripas, utan att inrättande av en amanuensbefattning bäst fyllde det föreliggande behovet av förstärkande av sjukvården. Riksdagen har vid sådant förhållande funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts framställning och har följaktligen till arvode åt en *amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets obstetriska klinik vid allmänna barnbördshuset* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,000 kronor.

113:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för karolinska mediko-kirurgiska institutet på extra stat för år 1915 anvisat *dels till en pediatrik klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn* 2,900 kronor *dels ock till en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm* 4,175 kronor under villkor, vad sistnämnda anslag beträffar, att Stockholms stad för polikliniken tillskjuter enahanda belopp för år 1915.

114:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till arvode åt en *amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets klinik för öron-, näs- och halssjukdomar å Sabbatsbergs sjukhus* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 2,000 kronor.

115) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att anvisa för år 1915 på extra stat dels till arvode åt en amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets syfilidologiska klinik vid sjukhuset S:t Göran 2,000 kronor, dels ock till arvode åt en andra amanuens vid samma klinik 1,000 kronor, tillhoppa 3,000 kronor.

Till arvode åt en amanuens vid ifrågavarande klinik har riksdagen under en följd av år på extra stat anvisat medel. För åren 1913 och 1914 har anslaget utgått med 2,000 kronor. Eders Kungl. Maj:t har nu äskat anslag till arvode åt ytterligare en amanuens vid samma klinik. Detta förslag torde vara att betrakta som en följd av de ökade skyldigheter i avseende å läkarvården vid sjukhuset S:t Göran, vilka karolinska institutet måst ikläda sig i och med erhållandet av större rättigheter beträffande undervisnings meddelande vid sjukhuset.

Riksdagen, som icke haft något att anmärka mot framställningen, har på extra stat för år 1915 anvisat *dels till arvode åt en amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets syfilidologiska klinik* vid sjukhuset S:t

Göran 2,000 kronor, *dels ock* till arvode åt en *andra amanuens vid samma klinik* 1,000 kronor, tillhopa 3,000 kronor.

116:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att medgiva, att för inköp, enligt framlagt förslag, av apparater och instrumenter för tandläkarinstitutets tandfyllningsavdelning må av de å studie- och examensavgifterna för år 1914 uppkommande överskottsmedlen användas högst 3,881 kronor 73 öre.

Enligt riksdagens beslut skola kostnaderna för tandläkarinstitutet i första hand bestridas med elevernas avgifter. Sedan utav dessa elevavgifter högst 14,000 kronor tagits i anspråk för vissa institutets ändamål, inlevereras överskottet, därest sådant uppstår, till statsverket, som sålunda kan sägas få sina kostnader för institutet minskade med motsvarande belopp. Den föreliggande framställningen avser medgivande av rätt att få använda ifrågavarande överskottsmedel till inköp av särskild materiell för institutets tandfyllningsavdelning, och då, såvitt av utredningen framgår, behovet av ökad materiellutrustning gjort sig kännbart och förslaget i övrigt synes vara väl grundat, har riksdagen intet att häremot erinra.

Riksdagen har alltså medgivit, att för *inköp*, enligt framlagt förslag, *av apparater och instrumenter för tandläkarinstitutets tandfyllningsavdelning* må av de å studie- och examensavgifterna för år 1914 uppkommande överskottsmedlen användas högst 3,881 kronor 73 öre.

Serafimerlasarettet.

117:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att å åttonde huvudtiteln under anslagstiteln: serafimerlasarettet, med benämning: inrättningen för sjukas behandling med elektricitet, uppföra det för närvarande å sjätte huvudtiteln under anslagstiteln: inrättningen för sjukas behandling med elektricitet och galvanism, i riksstaten upptagna ordinarie anslaget å 750 kronor.

Mot bifall till vad sålunda föreslagits har riksdagen intet att erinra. Riksdagen har följaktligen medgivit, att å åttonde huvudtiteln under anslagstiteln: serafimerlasarettet, med benämning: inrättningen för sjukas behandling med elektricitet, uppföres det för närvarande å sjätte huvudtiteln under anslagstiteln: inrättningen för sjukas behandling med elektricitet och galvanism, i riksstaten upptagna ordinarie anslaget å 750 kronor.

Gemensamma universitetsändamål.

118:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av *klinisk undervisning i epidemiologi* åt medicine kandidater på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 6,000 kronor att användas enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

119:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt ordinarie lärare och vissa andra tjänstemän vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för år 1915 på extra stat beviljat ett anslag av 10,000 kronor.

120:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *utgivande i tryck av vederbörligen granskade anteckningar efter föreläsningar, hållna inom juridiska fakulteterna vid rikets universitet*, på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 3,000 kronor.

Undervisningsanstalter för barnmorskor m. m.

121:o) 1913 års riksdag har till anordnande av repetitionskurser för äldre barnmorskor och till beredande, så vitt ske kunnat, av fri bostad eller hyresbidrag åt deltagarinnorna däri under den tid, de genomgå dessa kurser, anvisat på extra stat för år 1914 ett belopp av 2,000 kronor.

Eders Kungl. Maj:t har nu föreslagit riksdagen att under förändrad rubrik »fortbildningskurser för barnmorskor» för ifrågavarande ändamål på extra stat för 1915 anvisa enahanda belopp.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot framställningen, har till anordnande av *fortbildningskurser för barnmorskor* och till beredande, så vitt ske kan, av fri bostad eller hyresbidrag åt deltagarinnorna däri under den tid, de genomgå dessa kurser, på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 2,000 kronor.

122:) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm bevilja — ut-
Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 8 häft. (Nr 8.) 8

över till barnbördshuset nu utgående ordinarie anslag å 24,853 kronor — ett extra anslag för år 1915 av 70,000 kronor.

För innevarande år är för ifrågavarande ändamål anvisat ett anslag av 66,221 kronor. Den nu föreslagna förhöjningen har icke givit riksdagen anledning till erinran, och har riksdagen följaktligen för *uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm* beviljat — utöver till barnbördshuset nu utgående ordinarie anslag å 24,853 kronor — på extra stat för år 1915 ett anslag av 70,000 kronor.

F. Allmänna skolväsendet.

Det högre skolväsendet.

Högre lärarinneseminariet.

123:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* föreskriva, att från och med år 1915 må av de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifterna, vilkas storlek bestämmes av Eders Kungl. Maj:t, uttagas till expenser högst 15,000 kronor samt till hyresersättningar och hyresbidrag högst 11,000 kronor; ävensom att vad därefter återstår av berörda elevavgifter skall användas till förräntning och amortering av läroanstaltens skulder, *dels ock* medgiva, att från och med sagda år den hyresersättning, som tillkommer rektorn vid högre lärarinneseminariet, därest fri bostad ej av honom åtnjutes, må utgå med 2,000 kronor årligen.

Vad i avseende å inskrivnings- och terminsavgifternas användning till expenser, hyresersättningar och hyresbidrag föreslagits, har ej givit riksdagen anledning till erinran.

Beträffande åter frågan om höjning av rektors hyresersättning från honom nu tillkommande 1,700 kronor till 2,000 kronor vill riksdagen erinra därom att, såsom i statsrådsprotokollet framhålles, riksdagen år 1912 då samma äskande förelåg, ansåg tillräckliga skäl ej föreligga för förslaget om höjningen, vadan framställningen ej heller av riksdagen bifölls. Riksdagen, som ej finner, att de skäl, som nu förebragts, givit anledning till ändring av den utav riksdagen år 1912 hävdade uppfattningen, kan således ej bifalla Eders Kungl. Maj:ts framställning i denna del.

Riksdagen för alltså anmäla, *dels* att riksdagen föreskrivit att från och med år 1915 må av de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifterna, vilkas storlek bestämmes av Eders Kungl.

Maj:t, uttagas till expenser högst 15,000 kronor samt till hyresersättningar och hyresbidrag högst 11,000 kronor, ävensom att vad därefter återstår av berörda elevavgifter skall användas till förräntning och amortering av läroanstaltens skulder;

dels ock att Eders Kungl. Maj:ts förslag, att från och med år 1915 den hyresersättning, som tillkommer rektorn vid högre lärarinneseminariet, därest fri bostad ej av honom åtnjutes, må höjas från 1,700 kronor till 2,000 kronor årligen, icke av riksdagen bifallits.

124:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* godkänna sådan ändring i de för högre lärarinneseminariet gällande avlöningsbestämmelserna, att vikarie å lektors- och adjunktstjänst skall, därest han avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarebefattning vid allmänt läroverk, åtnjuta från och med ingången av år 1914 arvode å 2,700 kronor, eljest arvode å 2,300 kronor,

dels ock för högre lärarinneseminariet på extra stat för år 1915 anvisa: till uppehållande av hushållsskolans verksamhet..... kronor 11,800: —

» stipendier	» 750: —
» expenser	» 1,000: —
» arvoden åt extra lärarinnor, timlärare och vikarier	» 15,000: —
» förhyrande av lokal för normalskolans lägsta klasser	» 3,000: —
» uppehållande av den valfria fjärde årskursen	» 3,000: —
» förhyrande av lokaler för undervisning i biologi och teckning	» 3,000: —
» undervisning i träslöjd	» 300: —

eller tillhopa kronor 37,850: —

I följd av beslut av 1913 års riksdag utgå arvodena för extra ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken från och med år 1914 med förhöjda belopp så att till extra ordinarie ämneslärare, vilken avlagt akademisk examen, som medför rätt att söka lärarbefattning vid allmänt läroverk, och därtill genomgått provårskurs, skall utgå ett årligt arvode av 2,700 kronor samt att till extra ordinarie lärare, som icke fullgjort sålunda stadgade villkor, skall utgå ett årligt arvode av 2,300 kronor. Då likställighet i avlöningshänseende bör råda mellan vikarier å ämneslärartjänster vid allmänna läroverk och vid högre lärarinneseminariet, anser sig riksdagen böra biträda framställningen i denna del.

I avseende å den åskade ökningen av anslaget till uppehållande av hushållsskolans verksamhet från 8,500 kronor till 11,800 kronor har riksdagen med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen ansett sig böra bifalla densamma.

Till arvoden åt extra lärarinnor, timlärare och vikarier har Eders Kungl. Maj:t begärt en ökning från 11,000 kronor till 15,000 kronor eller med 4,000 kronor. Denna anslagsökning, som avser fyllnadsarvoden till vikarierande lärare, vilka vikariera för på grund av sjukdom tjänstlediga ordinarie lärare, synes riksdagen vara väl högt beräknad. Med hänsyn dels till att för ändamålet under åren 1910—1913 i medeltal utgått ungefär 1,000 kronor för år dels ock till den jämförelsevis fåtaliga lärarpersonalen vid högre lärarinneseminarier — uppgående från och med år 1914 till 27 personer — synes, även om i betraktande tages ovanberörda ökning av vikariatsarvodets storlek, höjningen kunna begränsas till 2,500 kronor, och anslaget till arvoden åt extra lärarinnor, timlärare och vikarier i dess helhet sålunda sättas till 13,500 kronor.

Riksdagen, som i fråga om övriga anslagsäskanden icke haft något att erinra, har alltså *dels* godkänt sådan ändring i de för högre lärarinneseminarier gällande avlöningsbestämmelserna, att vikarie å lektors- och adjunktstjänst skall, därest han avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk, åtnjuta från och med ingången av år 1914 arvode å 2,700 kronor, *eljest* arvode å 2,300 kronor, *dels ock* för högre lärarinneseminarier på extra stat för år 1915 anvisat:

till uppehållande av hushållsskolans verksamhet.....	kronor 11,800:—
» stipendier.....	» 750:—
» expenser.....	» 1,000:—
» arvoden åt extra lärarinnor, timlärare och vikarier.....	» 13,500:—
» förhyrande av lokal för normalskolans lägsta klasser.....	» 3,000:—
» uppehållande av den valfria fjärde årskursen.....	» 3,000:—
» förhyrande av lokaler för undervisning i biologi och teckning.....	» 3,000:—
» undervisning i träslöjd.....	» 300:—
eller tillhopa kronor 36,350:—	

Statens läroverk.

125:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att, med upphävande av bestämmelsen att chef och ledamöter i läroverksöverstyrelsen skola förordnas för viss tid, *dels* godkänna den av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 förordade staten för läroverksöverstyrelsen och de av honom föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av i sagda stat upptagna avlöningsförmåner samt för till-

lämpning av staten höja det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 16,600 kronor; *dels* bestämma, att envar, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning i läroverksöverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig nyssnämnda villkor och bestämmelser; *dels* medgiva, att ålderstilläggen för de å läroverksöverstyrelsens stat upptagna befattningshavarna må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg; *dels ock* föreskriva, att chef eller ledamot i läroverksöverstyrelsen, som vid tillträdet till befattningen tillhör såsom delägare endera av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, skall vara skyldig att även såsom chef eller ledamot av överstyrelsen kvarstå i den av nämnda båda kassor, i vilken han vid sagda tidpunkt är delägare, med iakttagande därvid att sådan befattningshavare skall tillhöra vederbörande kassa med det inom densamma förekommande högsta delaktighetsbeloppet samt med de rättigheter och skyldigheter i övrigt, vilka tillkomma delägare, som innehar befattning, med vilken är förenad skyldighet att tillhöra kassan.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen

dels godkänt stat för läroverksöverstyrelsen, slutande på 78,950 kronor;

dels föreskrivit, att för åtnjutande av de i staten för läroverksöverstyrelsen stadgade avlöningsförmåner för ordinarie befattningshavare skola gälla vissa närmare angivna villkor och bestämmelser;

dels för tillämpning av staten höjt det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 16,600 kronor;

dels bestämt, att envar, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning i läroverksöverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig nyssnämnda villkor och bestämmelser;

dels medgivit, att ålderstilläggen för de å läroverksöverstyrelsens stat upptagna befattningshavarna må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg;

dels ock föreskrivit, att chef eller ledamot i läroverksöverstyrelsen, som vid tillträdet till befattningen tillhör såsom delägare endera av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, skall vara skyldig att även såsom chef eller ledamot av överstyrelsen kvarstå i den av nämnda båda kassor, i vilken han vid sagda tidpunkt är delägare, med iakttagande därvid att sådan befattningshavare skall tillhöra vederbörande kassa med det inom densamma förekommande högsta delaktighetsbeloppet samt med de rättigheter och skyldigheter i övrigt, vilka tillkomma delägare, som innehar befattning, med vilken är förenad skyldighet att tillhöra kassan.

126:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1907—1914 ägt rum, till arvode åt en *amanuens hos läroverksöverstyrelsen* på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,500 kronor.

127:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i huvudsaklig överensstämmelse med vad för innevarande år ägt rum, till inspektion och *sakkunnigt biträde inom läroverksöverstyrelsen i fråga om fysisk uppfostran och skolhygien samt undervisning i musik och husligt arbete* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 5,000 kronor.

128:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *biträde vid utförande av vaktmästargöromålen hos läroverksöverstyrelsen* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 1,000 kronor.

129:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till förhyrande av ämbetslokal åt läroverksöverstyrelsen anvisa för år 1915 extra anslag av dels 1,400 kronor såsom fyllnad i förut beviljad hyresersättning för tiden den 1 oktober 1913—den 30 september 1914, dels ock 6,800 kronor till gäldande av hyra för tiden den 1 oktober 1914—den 30 september 1915, tillhoppa 8,200 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till *förhyrande av ämbetslokal åt läroverksöverstyrelsen* på extra stat för år 1915 anvisat anslag av *dels* 1,400 kronor såsom fyllnad i förut beviljad hyresersättning för tiden den 1 oktober 1913—den 30 september 1914, *dels ock* 6,800 kronor till gäldande av hyra för tiden den 1 oktober 1914—den 30 september 1915, tillhoppa 8,200 kronor.

130:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för beredande av medel att från och med den 1 januari 1915 vid de allmänna läroverken upprätta 5 lektors- och 3 adjunktsbefattningar, fördelade på de särskilda läroverken såsom Eders Kungl. Maj:t finner gott bestämma, höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 29,000 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen för beredande av medel att från och med den 1 januari 1915 vid de allmänna läroverken upprätta 5 lektors- och 3 adjunktsbefattningar, fördelade på de särskilda läroverken såsom Eders Kungl. Maj:t finner gott bestämma, höjt reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 29,000 kronor.

131:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för upprättande från och med den 1 juli 1915 av en adjunktstjänst vid högre allmänna läroverket i Sundsvall höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 3,000 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag är att betrakta som en följd av 1913 års riksdags beslut om högre allmänna läroverkets i Sundsvall utvidgning med ett latینگymnasium och den nu föreslagna adjunktstjänsten ingår i planen för latینگymnasiets successiva överflyttande på statsverket.

Riksdagen får därför anmäla, att riksdagen för upprättande från och med den 1 juli 1915 av en adjunktstjänst vid högre allmänna läroverket i Sundsvall höjt reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 3,000 kronor.

I enlighet med riksdagens under punkterna 125, 130 och 131 anmälda beslut har det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken, nu 5,827,328 kronor, ökats med 48,600 kronor till 5,875,928 kronor.

132:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken bevilja för år 1915 ett extra anslag av 310,000 kronor.

Det belopp, som till dylika arvoden är uppfört på extra stat för år 1914, uppgår till 285,500 kronor. Det för år 1915 behövlige anslaget för samma ändamål skulle enligt läroverksöverstyrelsens utredning belöpa sig till 284,800 kronor; emellertid är denna överstyrelsens beräkning gjord under förutsättning av bifall till av överstyrelsen äskade 18 nya ordinarie lärartjänsters inrättande från och med ingången av år 1915. Då nu Eders Kungl. Maj:ts förslag, såsom av punkten 130 här ovan framgår, går ut på upprättande under sistnämnda år av endast 8 nya ordinarie befattningar, erfordras en ökning i antalet extra lärare med 10. Med anledning härav föreslår nu Eders Kungl. Maj:t en ökning av ifrågavarande anslag till 310,000 kronor.

Riksdagen, som icke har något mot Eders Kungl. Maj:ts framställning att erinra, har i följd härav till *arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 310,000 kronor.

133:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, *dels* medgivit, att utöver de ordinarie första lärarinnor och lärarinnor vid statens

samskolor å stat tillkommande löneförmånerna må för år 1915 till följande av nämnda befattningshavare såsom tillfällig löneförbättring utgå ett belopp av: för första lärarinnan i första lönegraden 50 kronor, för lärarinna i första lönegraden 350 kronor och för lärarinna i andra lönegraden 50 kronor, av vilka belopp $\frac{2}{3}$ skola anses utgöra lön och $\frac{1}{3}$ tjänstgöringspenningar, ävensom att till extra ordinarie ämneslärarinnor må utöver redan stadgade arvoden för samma år utgå tilläggsarvoden till ett belopp av 200 kronor för var och en sådan med full formell kompetens samt 400 kronor för varje dylik lärarinna utan berörda kompetens, *dels ock* för bestridande av statsverkets andel i kostnaden för *tillfällig löneförbättring åt ifrågavarande ordinarie lärarpersonal* anvisat å extra stat för år 1915 ett belopp av 10,665 kronor.

134:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till *undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken* från 18,000 kronor till 24,000 kronor eller med 6,000 kronor.

135:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken bevilja på extra stat för år 1915 ett anslag av 20,000 kronor.

Till nämnda ändamål har riksdagen för innevarande år beviljat på extra stat ett belopp av 15,500 kronor.

Av den lämnade utredningen har riksdagen funnit behovet av den begärda ökningen av förevarande anslag ådagalagt; och får riksdagen förtyg annmäla, att riksdagen till *extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 20,000 kronor.

136:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken* på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 4,900 kronor.

137:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen medgiva, att till skullakare vid allmänt läroverk må såsom ersättning för honom i nämnda egenskap åliggande göromål, förutom det redan förut av statsmedel och av läroverkets ljus- och vedkassa utgående arvodet, utgå ytterligare ett belopp, motsvarande 1 krona för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge, samt att för detta ändamål anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 25,000 kronor.

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande år anvisat ett belopp av 24,000 kronor.

Riksdagen, som ej funnit något att erinra emot den begärda ökningen i anslaget, har alltså medgivit, att till *skolläkare vid allmänt läroverk* må såsom ersättning för honom i nämnda egenskap åliggande göromål, förutom det redan förut av statsmedel och av läroverkets ljus- och vedkassa utgående arvodet, utgå ytterligare ett belopp, motsvarande 1 krona för varje under höstterminen vid läroverket närvarande lärjunge, samt för detta ändamål anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 25,000 kronor.

138:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för upprätthållande under år 1915 vid högre realläroverket i Göteborg och vid högre latinläroverket därstädes av *provårskurser för blivande lärare vid de allmänna läroverken* beviljat, utöver de å det ordinarie anslaget till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken tillgängliga medlen, på extra stat för år 1915 ett belopp av 8,950 kronor.

139:o) Riksdagen har för vartdera av åren 1913 och 1914 anvisat ett extra anslag å 2,000 kronor till anställande genom läroverksöverstyrelsens försorg och enligt de närmare bestämmelser, som av densamma meddelades, av undersökningar rörande munhygien vid de allmänna läroverken.

Enligt den plan för dessa undersökningar, som framlades av överstyrelsen, skulle undersökningarna fördelas på förslagsvis 3 år och draga en sammanlagd kostnad av 6,000 kronor.

Nu har emellertid Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för slutförande genom läroverksöverstyrelsens försorg och enligt de närmare bestämmelser, som av densamma meddelas, av undersökningar rörande munhygien vid de allmänna läroverken bevilja för år 1915 ett extra anslag av 2,700 kronor.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot framställningen, har följaktligen för slutförande genom läroverksöverstyrelsens försorg och enligt de närmare bestämmelser, som av densamma meddelas, av *undersökningar rörande munhygien* vid de allmänna läroverken på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 2,700 kronor.

140:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anordnande av en svensk kurs i klassisk fornkunskap i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet den 14

maj 1914 framlagda grunderna på extra stat för år 1915 bevilja ett belopp av högst 6,700 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning avser anvisande av medel till anordnande av en studiekurs, förlagd huvudsakligen till Rom, vars syftemål skulle vara att bereda tillfälle åt dem, som vid universiteten studera klassiska språk, att i sin ordinarie studiekurs inrymma en tid, under vilken de, handleda av fackmän, kunde förlägga sina studier i ämnets reala delar till några av den klassiska fornforskningens viktigaste platser. Den föreslagna kursen, vilken är avsedd att omfatta omkring 4 månader skulle ingå som ett led i universitetsundervisningen, och deltagarnas arbete skulle alltså till stor del behålla sin karaktär av universitetsstudier. Utom åhörande av föreläsningar och deltagande i seminarieövningar, skulle de studerande närvara vid demonstrationer av inskrifter, konstföremål och andra fornlämningar samt deltaga i exkursioner till vissa i forskningshänseende viktiga orter. Kontroll över att deltagarna verkligen sökt tillgodogöra sig den lämnade undervisningen skulle övas genom de mot slutet av kursen utav dess ledare hållna förhör. Ledningen av ifrågasvarande kurs skulle handhavas av en utav universitetskanslern utsedd kompetent person, vilken vid sitt arbete skulle hava tillgång till en såsom assistent anställd docent eller annan lämplig person.

Till kursens ledare skulle utgå ett belopp av 1,000 kronor, till biträde åt ledaren 920 kronor; understöd till de deltagande studenterna skulle fördelas på högst 8 personer med 500 kronor till varje, eller tillhoppa högst 4,000 kronor. Återstoden av de för ändamålet beräknade kostnaderna å 6,698 kronor 60 öre utgör sålunda 778 kronor 60 öre, och skulle detta belopp användas på följande sätt: till förhyrande av lokal för föreläsningar, seminarieövningar och dylikt under uppehållet i Rom 453 kronor 60 öre, inköp av böcker 350 kronor samt frakt från och till Sverige av böcker 75 kronor.

Om en universitetsprofessor skulle utses till ledare för kursen, angives professor i klassisk arkeologi närmast vara lämpad att komma i fråga. I så fall skulle någon vikarie för honom ej behöva förordnas. Åtskilliga av denna professors lärjungar antagas nämligen komma att medfölja kursen, och för övriga hans lärjungar skulle möjlighet att avlägga tentamen kunna beredas antingen omedelbart före kursledarens avresa till utlandet eller också efter hans återkomst därifrån. Undervisningen i ämnet vid universitetet skulle komma att under tiden för kursens anordnande inställas. Därest universitetsprofessor utsåges till kursledare, skulle hans tjänstgöringsskyldighet under den tid, kursen varar, anses vara fullgjord genom hans i samband med kursen utförda arbete. Han skulle följakt-

ligen vara berättigad att för ifrågavarande tid uppbära sina avlöningsförmåner oavkortade. Likaledes skulle docentstipendiat, som förordnades till ledare eller assistent, äga rätt att under kurstiden uppbära sitt docentstipendium.

Skulle annan professor än den i klassisk arkeologi eller annan statens tjänsteman, t. ex. lärare vid allmänt läroverk, utses till kursledare, behövde däremot vikarie för honom förordnas. Vore kursledaren icke universitetsprofessor måste ersättning till honom utgå för förlorade avlöningsförmåner, vilken ersättning kunde utgå av medel, över vilka Eders Kungl. Maj:t i annan ordning disponerade.

Eders Kungl. Maj:ts här föreliggande förslag är enligt riksdagens uppfattning av betydande principiell räckvidd. Det ändamål, som genom förslaget skulle tillgodoses, nämligen beredande av tillfälle för nuvarande eller blivande lärare inom de klassiska ämnesgrupperna att fördjupa sina studier genom direkta iakttagelser å några av de orter, där den antika kulturen nådde sin högsta blomstring och där spåren av densamma äro rikast och lättast tillgängliga, har hittills blivit i annan ordning tillgodosett. Genom de resestipendier, som årligen utdelas bland läroverkslärare, har möjlighet beretts för åtskilliga av de nuvarande lärarne i de klassiska ämnena att bedriva mera ingående studier å området i fråga. Ett annat värdefullt led i detta arbete synes ock, enligt vad av utredningen framgår, de av lektorn J. Bergman, delvis med understöd av statsmedel, under en följd av år anordnade feriekurserna hava varit. För de blivande lärarne inom detta ämnesområde finnas ock vissa för universitetens lärjungar tillgängliga resestipendier, som kunna tjäna ifrågavarande ändamål. För undervisningen i de klassiska ämnena är sålunda sört på samma sätt som för de övriga ämnen eller ämnesgrupper, i vilka undervisning vid våra statsuniversitet eller högre undervisningsanstalter meddelas.

Den nu föreliggande framställningen avser införandet av en väsentligt förändrad form för undervisningens bedrivande inom den klassiska ämnesgruppen. Utöver hittillsvarande anordningar skulle här särskilda till den klassiska marken förlagda kurser komma till stånd, vilka skulle ingå såsom ett direkt led i den akademiska undervisningen. Vederbörande professor i klassisk arkeologi förutsättes komma att för en vårtermin nedlägga undervisningen i sitt ämne vid universitetet samt, åtföljd av en assistent och högst åtta stipendiater, förlägga sin huvudsakliga verksamhet till Rom, där den akademiska undervisningen för terminen skulle bedrivas. Att en så anordnad undervisning för det fåtal, som beredes tillfälle att deltaga i densamma, kan komma att bli både instruktiv och uppslagsgivande, lär vi visserligen få antagas. Men å andra sidan är det uppenbart, att ett

insläande på denna väg öppnar möjligheter till förryckande av undervisningen vid våra statsuniversitet.

Betänkligheter mot de föreslagna kurserna hava ock ur dessa synpunkter framkommit från såväl ledaren för de hittillsvarande feriekurserna som ock från åtminstone en av medlemmarna i ett av våra statsuniversitets humanistiska sektioner. Enligt vad som framgår av handlingarna i ärendet avstyrkte professorn vid Uppsala universitet E. Hj. Psilander vid humanistiska sektionens sammanträde den 12 november 1913 den föreliggande framställningen och yttrade därvid bland annat följande: »Förslaget innebär en desorganisation av den akademiska undervisningen, som icke bör kunna tillåtas, ett fåtals ingrepp i den rättighet till undervisning, som varje vid universitetet närvarande student äger att få av vid universitetet anställd lärare.» Och vid sammanträde den 2 mars 1914, då sektionen hade att avgiva yttrande över en av lektorn Bergman till Eders Kungl. Maj:t gjord framställning angående samma kursers anordnande, formulerade Psilander sin uppfattning i bland annat följande ordalag: »Lektor Bergman har enligt min mening tydligt ådagalagt, att anordningen av dylika kurser under pågående läsetermin är förbunden med ofrånkomliga svårigheter och att ett under det ordinarie arbetsåret kringvandrande universitet innebär ett försök till desorganisation av universitetsundervisningen — — —. Vad de klassiska studierna kunna vinna på dylika resor synes mig vara väsentligen uppfyllt genom en kortare feriekurs, som även medger kompetenta läroverkslärare möjlighet att deltaga; speciellare och djupare studier torde bättre tillgodoses genom deltagande i den vetenskapliga undervisning, som utländska institut med större resurser redan anordnat i Rom. Medel till deltagande i denna finnas redan i de icke få allmänna resestipendier för studerande, till vilka studerande av de klassiska språken i tävlan med andra må göra sig kompetenta. Sådana framtidsmål som upprättandet av ett svenskt arkeologiskt institut i Rom bör, om det innebär något önskvärt, realiseras genom enskilt mecenatskap, icke genom kostnader för den svenska staten.»

Redan de här framförda uppfattningarna synas riksdagen böra mana till synnerlig varsamhet vid prövanDET av det nu framställda anslagskravet. Men ännu bestämdare betänkligheter måste resas mot detsamma med hänsyn till de konsekvenser, i fråga om kostnader för det akademiska undervisningsväsendet, vartill ett beviljande av anslaget i fråga kan komma att leda. Föredragande departementschefen förklarar sig visserligen ej kunna tillägga denna invändning någon större betydelse. De klassiska ämnenas natur skulle vara sådan, att studierna av desamma äro långt mer än beträffande andra ämnen beroende av att kunna bedrivas fullt systematiskt

och under sakkunnig ledning. Riksdagen känner sig emellertid ej övertygad därom, att icke målsmännen för åtskilliga andra undervisningsämnen med lika goda skäl kunna framställa liknande anspråk med hänsyn till sina ämnesområden. Riksdagen hänvisar i sådant avseende på uttalanden från två av medlemmarna av humanistiska sektionen vid Lunds universitet. Professorn i estetik samt litteratur- och konsthistoria E. H. G. Wrangel tillstyrkte vid sektionens sammanträde den 9 januari 1914 här avhandlade framställning bland annat »under den förhoppning att även andra likställda ämnen, särskilt konsthistorien, även skola framdeles komma i åtnjutande av liknande förmåner». Och professorn i historia S. Clason tillstyrkte det framlagda förslaget, under framhållande av »att idkare även av andra vetenskapsgrenar inom sektionen för sin utbildning äro oavvisligt i behov av studieresor och i följd därav även förtjänta av liknande understöd. För historikernas utbildning äro till och med arkivresor oundgängliga». För flere andra ämnen torde med samma rätt anspråk på förmåner av nu nämnd beskaffenhet kunna framställas.

Med hänsyn sålunda dels till de betänkligheter med avseende på den akademiska undervisningens förryckande, vilka framstälts mot förslaget i fråga, dels ock till de konsekvenser i kostnadshänseende, vartill ett insläende på denna väg kan komma att föra, har riksdagen funnit sig icke kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag.

Privatläroverk.

141:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja anslaget till högre goss- och samskolor från dess nuvarande belopp, 170,000 kronor, till 190,000 kronor eller med 20,000 kronor.

Då äskandet om förhöjt anslag till ifrågavarande skolor är att betrakta som en följd av den utav 1913 års riksdag beslutade höjningen av arvodena åt extra och vikarierande lärare, har riksdagen höjt anslaget till högre goss- och samskolor från dess nuvarande belopp, 170,000 kronor, till 190,000 kronor eller med 20,000 kronor.

I enlighet med detta beslut har det gemensamma reservationsanslaget till privatläroverken, nu 670,000 kronor, höjts med 20,000 kronor till 690,000 kronor.

142:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till understöd under de villkor Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma, till *anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi* anvisat på

extra stat för år 1915 åt styrelsen för Uppsala enskilda läroverk 21,600 kronor, åt styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm 4,000 kronor och åt Göteborgs allmänna folkskolestyrelse 2,500 kronor, tillhoppa 28,100 kronor.

143:o) Sedan riksdagen såsom bidrag till uppehållande av läroanstalten vid August Abrahamsons stiftelse beviljat ett anslag av 38,500 kronor, att i mån av tillgång av stiftelsen framdeles räntefritt återgäldas, och därav anvisat å extra stat för år 1913 ett belopp av 17,500 kronor samt å extra stat för år 1914 ett belopp av 10,500 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av ifrågavarande anslag anvisa på extra stat för år 1915 återstoden, 10,500 kronor.

Riksdagen har av det till *uppehållande av läroanstalten vid August Abrahamsons stiftelse* beviljade anslaget å 38,500 kronor anvisat på extra stat för år 1915 återstoden, 10,500 kronor.

144:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd för högre handarbetslärarinneseminarier vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t må finna gott meddela, anvisa för år 1915 ett extra anslag av 3,700 kronor.

Såsom av punkt 145 här nedan inhämtas, har Eders Kungl. Maj:t gjort framställning om anslag till ytterligare två handarbetslärarinneseminarier, nämligen Andrea Eneroths handarbetsskola och seminarium i Stockholm samt föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm, och vill riksdagen här i ett sammanhang yttra sig över frågan om anslag till samtliga nu omnämnda läroanstalter.

Liksom statsbidrag för närvarande utgår till läroanstalter, som hava till uppgift utbildning i huslig ekonomi, finner riksdagen, att utbildningsanstalter för lärarinnor i ett annat, med huslig ekonomi i visst avseende beslätat ämne, nämligen handarbete, med lika fullt fog kunna göra anspråk på ekonomiskt stöd från statens sida. Då nu emellertid framställningar föreligga om beviljande av anslag till understöd åt icke mindre än tre läroanstalter för utbildande av handarbetslärarinnor, synes nödvändigt, att man med största varsamhet prövar, i vad mån anstalter av ifrågavarande art kunna anses vara förtjänta av understöd från det allmännas sida. Givetvis måste nämligen göra sig gällande en viss farhåga att en överproduktion av handarbetslärarinnor skulle följa av en åtgärd, som komme att samtidigt bereda tre läroanstalter av förevarande slag den fastare ställning, som understöd från statens sida är ägnat att medföra. Då emellertid, såsom av utredningen framgår, detta icke synes vara att befara, och

då de ifrågavarande anstalterna i övrigt synas vara förtjänta av offentligt understöd i sin verksamhet, har riksdagen ej velat motsätta sig bifall till Eders Kungl. Maj:ts härutinnan gjorda framställningar.

De föreslagna beloppen hava ej givit riksdagen anledning till erinran. Beträffande de bestämmelser för statsbidragens utgående, som Eders Kungl. Maj:t skulle hava att meddela, förutsätter riksdagen, att, därest de äskade anslagen beviljas, Eders Kungl. Maj:t vid medlens utanordnande fäster det villkor, att ett av Eders Kungl. Maj:t prövat, lämpligt antal friplatser upprättas vid en var av ifrågavarande läroanstalter.

Riksdagen har alltså till *understöd för högre handarbetslärarinneseminariet vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg* enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t må finna gott meddela, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 3,700 kronor.

145:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd för *dels* Andrea Eneroths handarbetsskola och seminarium i Stockholm samt *dels* föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t må finna gott meddela, anvisa för år 1915 för en var av nämnda läroanstalter ett extra anslag av 3,700 kronor eller tillhoppa 7,400 kronor.

Under åberopande av vad riksdagen under näst föregående punkt anført, får riksdagen anmäla att riksdagen till *understöd för dels* Andrea Eneroths handarbetsskola och seminarium i Stockholm samt *dels* föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t må finna gott meddela, på extra stat för år 1915 anvisat för en var av nämnda läroanstalter ett anslag av 3,700 kronor eller tillhoppa 7,400 kronor.

146:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter* under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 9,000 kronor.

147:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen till *resestipendier* och till *studieunderstöd åt föreståndarinnor och lärarinnor vid lärarinneutbildningsanstalter i huslig ekonomi ävensom åt skolkökslärarinnor vid andra läroanstalter* under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 2,000 kronor.

Kommunala mellanskolor.

148:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 200,000 kronor, till 300,000 kronor eller med 100,000 kronor.

Då behovet av den begärda anslagsökningen synes riksdagen av den lämnade utredningen ådagalagt har riksdagen höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 200,000 kronor, till 300,000 kronor eller med 100,000 kronor.

149:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor* under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,200 kronor.

Folkundervisningen.*Folkskolöverstyrelsen.*

150:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* godkänna den av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 förordade staten för folkskolöverstyrelsen och de av honom föreslagna villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av i sagda stat upptagna avlöningsförmåner samt för tillämpning av samma stat uppföra i riksstaten under åttonde huvudtiteln ett ordinarie anslag till folkskolöverstyrelsen å 76,300 kronor;

dels bestämma, att en var, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning i folkskolöverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig nyssnämnda villkor och bestämmelser;

dels medgiva, att ålderstilläggen för de å folkskolöverstyrelsens stat upptagna befattningshavarna må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg;

dels föreskriva, att chef eller ledamot i folkskolöverstyrelsen, som vid tillträdet till befattningen tillhör såsom delägare endera av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, skall vara skyldig att även såsom chef eller ledamot av överstyrelsen kvarstå i den av nämnda båda kassor, i vilken han vid

sagda tidpunkt är delägare, med iakttagande därvid att sådan befattningshavare skall tillhöra vederbörande kassa med det inom densamma förekommande högsta delaktighetsbeloppet samt med de rättigheter och skyldigheter i övrigt, vilka tillkomma delägare, som innehar befattning, med vilken är förenad skyldighet att tillhöra kassan;

dels ock på extra stat för år 1915 anvisa
till arvode åt en amanuens hos folkskolöverstyrelsen kronor 1,500: —
» inspektion och sakkunnigt biträde inom folkskolöverstyrelsen i fråga om fysisk uppfostran, skolhygien samt undervisning i musik och husligt arbete » 5,000: —
» hyra för ämbetslokal åt folkskolöverstyrelsen under hyresåret 1 oktober 1914—30 september 1915 » 4,900: —
eller tillhopa kronor 11,400: —

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen

dels godkänt stat för folkskolöverstyrelsen, slutande på 76,300 kronor;

dels föreskrivit, att för åtnjutande av de i staten för folkskolöverstyrelsen stadgade avlöningsförmåner för ordinarie befattningshavare skola gälla vissa närmare angivna villkor och bestämmelser;

dels för tillämpning av samma stat uppfört i riksstaten under åttonde huvudtiteln ett ordinarie anslag till folkskolöverstyrelsen å 76,300 kronor;

dels bestämt, att envar, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning i folkskolöverstyrelsen, skall vara pliktig att underkasta sig nyssnämnda villkor och bestämmelser;

dels medgivit, att ålderstilläggen för de å folkskolöverstyrelsens stat upptagna befattningshavarna må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg;

dels föreskrivit, att chef eller ledamot i folkskolöverstyrelsen, som vid tillträdet till befattningen tillhör såsom delägare endera av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, skall vara skyldig att även såsom chef eller ledamot i överstyrelsen kvarstå i den av nämnda båda kassor, i vilken han vid sagda tidpunkt är delägare, med iakttagande därvid att sådan befattningshavare skall tillhöra vederbörande kassa med det inom densamma förekommande högsta delaktighetsbeloppet samt med de rättigheter och skyldigheter i övrigt, vilka tillkomma delägare, som innehar befattning, med vilken är förenad skyldighet att tillhöra kassan;

dels ock på extra stat för år 1915 anvisat

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 8 häft. (Nr 8.) 10

till arvode åt en amanuens hos folkskolöverstyrelsen	kronor 1,500: —
» inspektion och sakkunnigt biträde inom folkskolöverstyrelsen i fråga om fysisk uppfostran, skolhygien samt undervisning i musik och husligt arbete	» 5,000: —
» hyra för ämbetslokal åt folkskolöverstyrelsen under hyresåret 1 oktober 1914—30 september 1915	» 4,900: —
eller tillhopa kronor 11,400: —	

Lärarutbildning.

Folkskoleseminarier.

151:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till förstärkande av folkskoleseminariernas lärarkrafter med ämneslärare och övningsskol-lärare, på sätt av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 angivits, till arvoden åt timlärare, till ersättning enligt stadgade grunder åt övningslärare för utsträckt tjänstgöring ävensom till ökning av de särskilda seminariernas årsanslag till materiell samt ved och ljus m. m. höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till folkskoleseminarierna från dess nuvarande belopp, 729,980 kronor, med 119,615 kronor till 849,595 kronor.

Med anledning av ett utav Eders Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1913 års riksdag, bland annat, att till förstärkande av folkskoleseminariernas lärarkrafter med 13 ämneslärare samt 12 lärare vid övningsskol-lorna, till bestridande av ersättning enligt stadgade grunder till övningslärare vid seminarierna för utsträckt tjänstgöring ävensom till beredande av tillgång till ökning av de till materiell samt ved och ljus m. m. för de olika seminarierna utgående årliga anslagen höja det under rubriken: seminarier för folkskollärares bildande, i riksstaten å ordinarie stat uppförda anslaget å 617,165 kronor, utöver vissa för folkskoleseminarierna i Göteborg och Luleå särskilt beviljade belopp om tillhopa 46,750 kronor, med 66,065 kronor samt i riksstaten uppföra detsamma under förändrad benämning: folkskoleseminarierna, med 729,980 kronor.

Syftet med riksdagens beslut var huvudsakligen att möjliggöra den förstärkning av seminariernas lärarkrafter samt att bereda den förbättring i hjälpmedlen för studiearbetet, som voro behövliga för tillämpning av ny undervisningsplan för ifrågavarande läroanstalter. Den nya undervisningsplanen är avsedd att träda i kraft från och med höstterminen 1914. Då till följd härav flertalet av de nya anslagsbehoven komma att göra sig

gällande först från och med nämnda termin, voro i allmänhet de förutberörda anslagshöjningarna såväl i Eders Kungl. Maj:ts proposition som i riksdagens beslut, beräknade blott för senare delen av år 1914. Från och med år 1915 komma emellertid nämnda anslagshöjningar att bliva behöfliga för helt år, till följd varav en motsvarande höjning av vederbörande anslag från och med sistnämnda år är erforderlig.

Utom de anslagshöjningar, vilka äro att betrakta som en omedelbar följd av 1913 års riksdags beslut i fråga om folkskoleseminarierna, äro även i föreliggande framställning upptagna några mindre anslagskrav, vilka ej voro angivna i Eders Kungl. Maj:ts proposition till sistnämnda års riksdag. Mot dessa äskanden har riksdagen ej funnit anledning till erinran.

Riksdagen har följaktligen till förstärkande av folkskoleseminariernas lärarkrafter med ämneslärare och övningsskollärare, på sätt av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 angivits, till arvoden åt timlärare, till ersättning enligt stadgade grunder åt övningslärare för utsträckt tjänstgöring ävensom till ökning av de särskilda seminariernas årsanslag till materiell samt ved och ljus m. m. höjt det å ordinarie stat uppförda anslaget till folkskoleseminarierna från dess nuvarande belopp, 729,980 kronor, med 119,615 kronor till 849,595 kronor.

I enlighet med detta beslut har det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 880,205 kronor, ökats med 119,615 kronor till 999,820 kronor.

152:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för år 1915 bevilja till anordnande av parallellklasser vid seminarierna i Strängnäs, Växjö, Kalmar, Stockholm, Uppsala och Lund ett extra anslag av 70,825 kronor.

På sätt riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen, på extra stat för år 1915 beviljat till anordnande av *parallellklasser vid seminarierna i Strängnäs, Växjö, Kalmar, Stockholm, Uppsala och Lund* ett anslag av 70,750 kronor.

153:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till anordnande av parallellklasser vid folkskoleseminariet i Falun under höstterminen 1914 och år 1915 samt till seminariets inflyttning och verksamhet i dess nya lokaler bevilja för år 1915 ett extra anslag av 51,000 kronor.

På sätt riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till anordnande av *parallellklasser vid folkskoleseminariet i Falun* under höstterminen 1914 och år 1915 samt till seminariets inflyttning och verksam-

het i de nya lokalerna på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 51,000 kronor.

154:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring må för år 1915 utgå till de ordinarie lärarna och lärarinnorna vid folkskoleseminariernas övningsskolor, i Stockholm och Göteborg med 400 kronor för lärare och 300 kronor för lärarinna och i övriga städer med 300 kronor för lärare och 200 kronor för lärarinna, *dels ock* för bestridande av berörda löneförbättring anvisa för år 1915 ett extra anslag av 14,400 kronor.

Till ifrågavarande ändamål anvisade 1913 års riksdag på extra stat för år 1914 ett belopp av 11,300 kronor att utgå enligt ovan angiva grunder. Den nu ifrågasatta ökningen är orsakad av att, på sätt av utredningen i det under punkten 151 här ovan omförmälda ärende angående omorganisationen av folkskoleseminarierna framgår, tolv nya lärartjänster, 7 avsedda för manliga och 5 för kvinnliga lärarkrafter, äro ämnade att inrättas vid de med vissa seminarier förenade övningsskolor. Under erinran, att riksdagen bifallit Eders Kungl. Maj:ts i nämnda ärende framlagda förslag, får riksdagen anmäla att riksdagen *dels* medgivit att *tillfällig löneförbättring* må för år 1915 utgå till de ordinarie lärarne och lärarinnorna vid folkskoleseminariernas övningsskolor, i Stockholm och Göteborg med 400 kronor för lärare och 300 kronor för lärarinna och i övriga städer med 300 kronor för lärare och 200 kronor för lärarinna; *dels ock* för bestridande av berörda löneförbättring anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 14,400 kronor.

155:o) Sedan 1912 års riksdag till inköpande av ett område om 41,650 kvadratmeter av en under Uppsala domkyrka lydande, norr om Uppsala stad belägen jord beviljat ett belopp av 52,063 kronor samt till uppförande å sagda område av nya byggnader för folkskoleseminariet i Uppsala i hudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av arkitekten Axel Lindgren uppgjorda och av överintendentsämbetet förordade ritningar och förslag beviljat ytterligare ett belopp av 635,000 kronor eller sålunda tillhoppa 687,063 kronor och därav på extra stat för år 1913 anvisat ett belopp av 200,000 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t att, därest tomtköpet skulle komma till stånd och arbetet för den blivande anläggningen påbörjas redan under år 1912, av förhandenvarande tillgångar förskottera för ändamålet nödiga medel, samt riksdagen därefter för ändamålet på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 300,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av ifrågavarande beviljade anslag

å 687,063 kronor anvisa på extra stat för år 1915 återstoden 187,063 kronor.

Riksdagen har av det till *inköp av tomt samt till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Uppsala* beviljade anslaget å 687,063 kronor anvisat på extra stat för år 1915 återstoden, 187,063 kronor.

156:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till inredning och möblering av de nya byggnaderna för folkskoleseminariet i Uppsala ävensom till seminariets utrustning med undervisningsmateriell och böcker anvisa för år 1915 ett extra anslag av 75,900 kronor.

Riksdagen, som vid granskning av det i berörda statsrådsprotokoll framlagda detaljerade kostnadsförslag funnit samma principer tillämpade, vilka godtagits i fråga om inredning och möblering av seminarierna i Växjö och Göteborg, har icke haft något att erinra mot framställningen och har följaktligen till *inredning och möblering av de nya byggnaderna för folkskoleseminariet i Uppsala* ävensom till seminariets utrustning med undervisningsmateriell och böcker anvisat för år 1915 ett extra anslag av 75,900 kronor.

157:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till uppförande av gymnastikbyggnad samt tillbyggnad av lärohuset för folkskoleseminariet i Strängnäs, allt i huvudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av arkitekten B. Almqvist uppgjorda ritningar och förslag, bevilja ett anslag av 206,895 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 70,000 kronor.

Sedan riksdagen år 1900 anhöllit, att Eders Kungl. Maj:t måtte, efter verkställd utredning, till riksdagen inkomma med förslag angående inrättande inom Strängnäs stift av ett seminarium för utbildande av folkskollärare, framlade Eders Kungl. Maj:t för 1901 års riksdag förslag, att riksdagen måtte till uppförande av erforderliga byggnader för ett folkskollärarseminarium i Strängnäs bevilja ett anslag av 218,000 kronor. Riksdagen anförde, att en ej oväsentlig minskning av de beräknade byggnadskostnaderna syntes kunna äga rum, då nämligen, enligt vad riksdagen erfarit, undervisningen i gymnastik vid seminariet skulle utan avsevärd olägenhet kunna förläggas till allmänna läroverkets i Strängnäs gymnastikbyggnad, och nedsatte riksdagen på grund härav byggnadsanslaget med 39,500 kronor eller till 178,500 kronor. Frånsett emellertid den snart uppkomna olägenheten för seminariet att hava en med allmänna läroverket gemensam gymnastiklokal, hava svårigheterna för seminariet i avseende på undervisningen i gymnastik numera ökats därigenom, att den omläggning

av gymnastikundervisningen, som är en följd av den av förra årets riksdag beslutade seminariereformen, medför en väsentlig ökning av timantalet, vartill kommer att behovet av gymnastiktimmar dessutom ökats genom den år 1912 inrättade studentklassen. Det föreliggande byggnadsförslaget avser nu att fylla seminariets behov av gymnastiklokal, och har riksdagen, som funnit en förbättring i förevarande hänseende av behovet påkallad, ej haft något att erinra mot bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Det ifrågasatta byggnadsförslaget äsyftar emellertid huvudsakligen, att, samtidigt därmed att gymnastikbyggnad anskaffas, en utvidgning och förbättring av seminariets lokaler i övrigt skulle komma till stånd. Det härutinnan uppgjorda utvidgningsprogrammet omfattar ny ritsal med modell- och skuggrum, rum för metallslöjd, slöjdrum för övningsskolans flickor, rum för den naturvetenskapliga undervisningen, bibliotek och läsrum för eleverna, ett mindre lärarinnerum, ny toalettavdelning för eleverna och övningsskolans lärjungar samt förvaringsrum för trädgårdsprodukter ävensom ny vaktmästarebostad. Av den i ärendet förebragta utredningen har riksdagen funnit behovet av de föreslagna utvidgningarna ådagalagt och finner sig böra godtaga Eders Kungl. Maj:ts förslag även i denna del.

Riksdagen, som i fråga om det föreliggande byggnadsförslaget icke har något att erinra och som icke funnit kostnaderna för förslagets genomförande giva anledning till anmärkning, har följaktligen till *uppförande av gymnastikbyggnad samt tillbyggnad av lärohuset för folkskoleseminariet i Strängnäs*, allt i huvudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av arkitekten B. Almqvist uppgjorda ritningar och förslag, beviljat ett anslag av 206,895 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 70,000 kronor.

158:o) Sedan riksdagen år 1913 beviljat ett anslag av 657,000 kronor till uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av arkitekten G. Améen uppgjorda ritningar och förslag, av erforderliga byggnader för folkskoleseminariet i Lund samt därav på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 200,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av förenämnda anslag på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av likaledes 200,000 kronor.

Riksdagen har av det till *uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund* beviljade anslaget å 657,000 kronor anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 200,000 kronor.

159:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition om anslag till uppförande av byggnader för ett nytt folk-

skoleseminarium i Norrland beräkna för sådant ändamål för år 1915 ett extra anslag av 150,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i skrivelse till riksdagen meddelat, att proposition i förevarande ärende ej komme att avlåtast till den nu samlade riksdagen och att i följd därav medel för berörda ändamål icke behövde beräknas å 1915 års stat.

Med anledning härav påkallar Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke något riksdagens vidare yttrande.

160:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat *dels till underhåll och skötsel av trädgården vid folkskoleseminariet i Luleå 1,000 kronor, dels ock till undervisning i hygien i seminariet 100 kronor.*

161:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till bestridande av hyresbidrag till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå bevilja för år 1915 ett extra anslag av 6,000 kronor.

För innevarande år har riksdagen beviljat till bestridande av hyresbidrag till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Umeå och Kalmar ett anslag av 4,600 kronor, därav 1,200 kronor voro avsedda för en var av rektorerna vid seminarierna i Linköping, Umeå och Kalmar samt 1,000 kronor för rektor vid seminariet i Skara. Eders Kungl. Maj:t har nu hemställt om hyresbidrag även för rektorn vid folkskoleseminariet i Karlstad till ett belopp av 1,400 kronor.

Till en var av rektorerna vid seminarierna i Uppsala och Lund utgå för närvarande, innan ännu de nya rektorsbostäderna därstädes bliva färdiga, bidragen till hyreskostnader med 1,400 kronor. Under erinran härom får riksdagen anmäla, att riksdagen till bestridande av *hyresbidrag till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 6,000 kronor.

162:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till förhyrande av vissa för folkskoleseminarierna i Linköping och Umeå erforderliga lokaler samt till inredningsarbeten och anskaffande av skolmöbler för nämnda seminarier ävensom till avlönande av en övningsskollärlarinna och av lärarinnor i hushållsgöromål anvisa för år 1915 ett extra anslag av 21,000 kronor.

På sätt riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till för-

hyrande av vissa för folkskoleseminarierna i Linköping och Umeå erforderliga lokaler samt till inredningsarbeten och anskaffande av skolmöbler för nämnda seminarier ävensom till avlönande av en övningsskollärarinna och av lärarinnor i hushållsgöromål på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 21,000 kronor.

163:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *Stockholms privata folkskolläraryrkesseminarium* under år 1915 beviljat på extra stat för samma år ett anslag av 6,300 kronor att utgå på de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

164:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium* under år 1915 beviljat på extra stat för samma år ett anslag av 6,300 kronor att utgå på de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

Småskoleseminarier.

165:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen beslutat öka det nu å ordinarie stat i riksstaten under rubriken: bidrag till avlönande av lärare och lärarinnor vid seminarier för småskollärares och småskolläraryrkesseminariers bildande, uppförda förslagsanslaget från 26,000 kronor till 36,000 kronor eller med 10,000 kronor samt i riksstaten uppföra detsamma under förändrad benämning: avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier.

Anordningar för lärares fortbildning.

166:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att bevilja för år 1915 ett extra anslag av 15,000 kronor att användas enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott fastställa, till understödjande av fortbildningskurser för lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor.

På därom av Eders Kungl. Maj:t gjord framställning beviljades första gången av 1913 års riksdag på extra stat för år 1914 för ifrågavarande ändamål ett belopp av 15,000 kronor. Riksdagen uttalade därvid såsom sin åsikt, att de föreslagna kurserna syntes komma att väl fylla det behov av ytterligare utbildning för undervisningens bedrivande i praktisk rikt-

ning, som otvivelaktigt för större delen av folkskollärarkåren för närvarande förefunnes. Då, enligt vad erfarenheten visat, dessa kurser vunnit en stor anslutning och behovet av anslag härtill fortfarande föreligger, har riksdagen, som icke funnit något att mot framställningen erinra, på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 15,000 kronor att användas enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott fastställa, till understödjande av *fortbildningskurser för lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor*.

167:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till anordnande, i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, av *fortbildningskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskollärarinnor* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 12,900 kronor.

168:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd för anordnande under år 1915 i enlighet med de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, av fortbildningskurser i trädgårdsskötsel för folkskollärare ävensom för lärare i ämnet vid folkskoleseminarierna anvisa för år 1915 dels för dylika kurser vid Adelsnäs trädgårdsskola ett extra anslag av 1,980 kronor, dels ock för liknande kurser vid Norrlands trädgårdsskola ett extra anslag av 1,250 kronor, eller tillhoppa 3,230 kronor.

Med bifall till därom av Eders Kungl. Maj:t gjorda framställningar beviljade 1913 års riksdag dels till understöd för anordnande i enlighet med de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva, av fortbildningskurser i trädgårdsskötsel vid Adelsnäs trädgårdsskola för folkskollärare ävensom för lärare i nämnda ämne vid rikets folkskoleseminarier under år 1914 ett extra anslag av 1,300 kronor, dels ock till understöd för anordnande under år 1914 vid Norrlands trädgårdsskola i enlighet med de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva, av kurser i trädgårdsskötsel för folkskollärare ävensom för lärare i nämnda ämne vid rikets folkskoleseminarier ett extra anslag av 1,100 kronor.

Den nu av Eders Kungl. Maj:t begärda anslagsökningen avser, vad Adelsnäs trädgårdsskola beträffar, dels en ökning av elevstipendiernas antal från 10 till 16 med ett belopp av 80 kronor för varje stipendium dels en förhöjning med 200 kronor av det till kursernas anordnande an-

visade beloppet, samt ifråga om Norrlands trädgårdsskola en ökning av stipendiebeloppen från 60 kronor till 80 kronor.

Riksdagen, som finner goda skäl tala för de föreslagna höjningarna och i övrigt icke har något att erinra mot framställningen, har till understöd för *anordnande* under år 1915 i enlighet med de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, *av fortbildningskurser i trädgårdsskötsel för folkskollärare* ävensom för lärare i ämnet vid folkskoleseminarierna anvisat på extra stat för år 1915 *dels* för dylika kurser vid Adelsnäs trädgårdsskola ett anslag av 1,980 kronor, *dels ock* för liknande kurser vid Norrlands trädgårdsskola ett anslag av 1,250 kronor, eller tillhopa 3,230 kronor.

169:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, såsom bidrag till *instruktörskurser i simning och livräddning* huvudsakligen avsedda för folkskollärare och elever vid folkskoleseminarierna, anvisat å extra stat för år 1915 ett belopp av 1,200 kronor att utgå på de villkor Eders Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma.

170:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt rektorer samt övriga lärare och lärarinnor vid folkskoleseminarierna* under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 2,000 kronor.

171:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, har riksdagen i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt lärarpersonalen vid högre folkskolor* under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,200 kronor.

172:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier åt folkskollärare och folkskollärarinnor* enligt de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 8,000 kronor.

173:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resesti-*

pendier åt lärare och lärarinnor vid småskoleseminarier samt mindre folkskolor och småskolor ävensom biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor enligt de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 3,000 kronor.

Folkskoleinspektionen.

174:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition rörande omorganisation av folkskolinspektionen beräkna för berörda ändamål en ökning av det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt folkskolinspektörer från dess nuvarande belopp, 60,900 kronor, till 157,000 kronor eller med 96,100 kronor.

Sedermåra har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 29 maj 1914 avlåten proposition, nr 145, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen

dels besluta,

att till folkskolinspektör skall från och med år 1915 utgå lön i tre lönegrader å 1) 2,700 kronor, 2) 3,050 kronor, 3) 3,400 kronor jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,300 kronor, 1,450 kronor och 1,600 kronor och därjämte till folkskolinspektör, vars inspektionsområde innefattar Stockholms stad, därest han där är bosatt, samt till folkskolinspektör, vars inspektionsområde huvudsakligen är förlagt till Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län och som är där bosatt, ortstillägg å 500 kronor; skolande därvid iakttagas, att så länge från landsting ersättning utgår till folkskolinspektör i denna hans egenskap, avlöningen av statsmedel skall minskas med ett nämnda ersättning motsvarande belopp och i följd därav såsom pensionsunderlag tjäna lönen i vederbörande lönegrad, samt

att till folkskolinspektör skall utgå ersättning för expenser med 300 kronor;

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av ifrågavarande avlöningsförmåner;

dels föreskriva, att envar, som med eller efter ingången av år 1915 tillträder ordinarie befattning som folkskolinspektör, skall vara pliktig att underkasta sig sagda villkor och bestämmelser;

dels medgiva, att folkskolinspektörsbefattning må av Eders Kungl. Maj:t tillsättas medelst konstitutorial eller genom förordnande för viss tid, dock att i sistnämnda fall lönen skall minskas med 100 kronor;

dels bestämma, att ordinarie folkskolinspektör skall tillhöra folkskol-lärarnas änke- och pupillkassa, varvid som delaktighetsbelopp skall gälla lönen i högsta lönegraden; dock med rätt för den, som före tillträdet av inspektörsbefattningen är delägare i nämnda kassa med högre delaktighetsbelopp än det, som skulle tillkomma folkskolinspektör, att bibehållas vid det högre delaktighetsbeloppet, under villkor att han erlägger dels den mot det högre delaktighetsbeloppet svarande pensionsavgiften, dels därutöver en årlig tilläggsavgift, motsvarande det statsbidrag, som skulle utgå för skillnaden mellan folkskolinspektörs delaktighetsbelopp och det högre belopp, med vilket han är delaktig i kassan;

dels för anställande i 34 inspektionsområden av folkskolinspektörer med nyssberörda avlöningsförmåner och ersättning för expenser samt för beredande av ersättning till vikarie för sjuk sådan inspektör, beräknad efter högst 3,000 kronor för år, med uteslutande ur riksstaten av det däri å ordinarie stat uppförda anslaget till arvoden åt folkskolinspektörer å 60,900 kronor, å samma stat uppföra ett förslagsanslag med titel: Till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer, å 157,000 kronor;

dels anvisa under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1915 till förstärkande av det ordinarie anslaget: Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa, ett belopp av 2,700 kronor;

dels ock bestämma, att vad i särskilda med riksdagens medverkan tillkomna författningar stadgas beträffande granskning genom Stockholms stads konsistorium av rekvisitioner å statsbidrag för folkundervisningsändamål skall i motsvarande tillämpning gälla om sådan granskning, verkställd av statens vederbörande folkskolinspektör.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen

dels beslutat, att till folkskolinspektör skall från och med år 1915 utgå lön i tre lönegrader å 1) 2,700 kronor, 2) 3,050 kronor, 3) 3,400 kronor jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,300 kronor 1,450 kronor och 1,600 kronor och därjämte till folkskolinspektör, vars inspektionsområde innefattar Stockholms stad, därest han är där bosatt, samt till folkskolinspektör, vars inspektionsområde huvudsakligen är förlagt till Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län och som är där bosatt, ortstillägg å 500 kronor; skolandet därvid iakttagas, att, så länge från landsting ersättning utgår till folkskolinspektör i denna hans egenskap, avlöningen av statsmedel skall minskas med ett nämnda ersättning motsvarande belopp och i följd därav såsom pensionsunderlag tjäna lönen i vederbörande lönegrad, samt att till folkskolinspektör skall utgå ersättning för expenser med 300 kronor;

dels medgivit, att folkskolinspektörsbefattning må av Eders Kungl. Maj:t tillsättas medelst konstitutorial eller genom förordnande för viss tid, dock att i sistnämnda fall den del av avlöningen, som motsvarar lönen, skall minskas med 100 kronor;

dels godkänt villkor och bestämmelser för åtnjutande av ifrågavarande avlöningsförmåner;

dels föreskrivit, att en var, som med eller efter ingången av år 1915 tillträder befattning som folkskolinspektör, skall vara pliktig att underkasta sig sagda villkor och bestämmelser;

dels bestämt, att ordinarie folkskolinspektör skall tillhöra folkskollärarnas änke- och pupillkassa, varvid som delaktighetsbelopp skall gälla lönen i högsta lönegraden: dock med rätt för den, som före tillträdet av inspektörsbefattningen är delägare i nämnda kassa med högre delaktighetsbelopp än det, som skulle tillkomma folkskolinspektör, att bibehållas vid det högre delaktighetsbeloppet, under villkor att han erlägger dels den mot det högre delaktighetsbeloppet svarande pensionsavgiften, dels därutöver en årlig tilläggsavgift, motsvarande det statsbidrag, som skulle utgå för skillnaden mellan folkskolinspektörs delaktighetsbelopp och det högre belopp, med vilket han är delaktig i kassan;

dels för anställande i 34 inspektionsområden av folkskolinspektörer med nyssberörda avlöningsförmåner och ersättning för expenser samt för beredande av ersättning till vikarie för sjuk sådan inspektör, beräknad efter högst 3,000 kronor för år, med uteslutande ur riksstaten av det däri å ordinarie stat uppförda anslaget till arvoden åt folkskolinspektörer å 60,900 kronor, å samma stat uppfört ett förslagsanslag med titel: Till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer, å 157,000 kronor;

dels anvisat under riksstatens tionde huvudtitel å extra stat för år 1915 till förstärkande av det ordinarie anslaget: Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa, ett belopp av 2,700 kronor;

dels ock bestämt, att vad i särskilda med riksdagens medverkan tillkomna författningar stadgas beträffande granskning genom Stockholms stads konsistorium av rekvisitioner å statsbidrag för folkundervisningsändamål skall i motsvarande tillämpning gälla om sådan granskning, verkställd av statens vederbörande folkskolinspektör.

175:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 förordade grunderna för utgående av statsbidrag till avlöande av lärare vid folkskolor och småskolor, *dels ock* öka det å ordinarie stat under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott

åt lärare vid folkskolor och småskolor från dess nuvarande belopp 11,700,000 kronor, till 16,400,000 kronor eller med 4,700,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att till ovanberörda, av departementschefen förordade grunder för utgående av statsbidrag till avlönande av lärare vid folkskolor och småskolor, skall fogas följande tillägg:

•För efter den 1 januari 1915 inrättad sådan lärarbefattning utgår det stadgade statsbidraget endast försåvitt folkskolinspektören i distriktet, innan beslut om befattningens inrättande fattats, vitsordat dess behövlighet med hänsyn till skolväsendets intresse och tillstyrkt densamma.

Till stöd för sagda motion har av motionären anförts följande:

•Den ändring i förut gällande grunder för utgående av dylikt statsbidrag, som sålunda föreslås, består däri, att skoldistriktet skulle till gäldande av de i gällande kungörelse angående avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor fastställda avlöningsförmåner från och med år 1915 av statsmedel erhålla ett från nuvarande $\frac{2}{3}$ till $\frac{9}{10}$ av den kontant utgående minimibegynnelselönen jämte ersättning för samtliga minimiålders-tillägg förhöjt årligt bidrag, och motiveras av 1913 års riksdags beslut om indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen och den därvid såsom förutsättning för detta förslags genomförande betecknade anordningen, att ersättning för de s. k. »kommunandelarne» borde beredas därigenom att skoldistriktet erhöles sådan förhöjning av statsbidraget för ifrågavarande ändamål.

Då statsbidraget sålunda ökats till $\frac{9}{10}$ av nyssnämnda lönebelopp och den återstående tiondelen, som av kommunerna skall bestridas, i många fall torde motsvara — ja, i vissa fall t. o. m. understiga — den inkomst, kommunen i skattehänseende har av befattningens innehavare, uppstår det förhållandet, att kommunens *verkliga* utgift till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor utöver tillhandahållande av bostad och vedbrand i många fall blir ingen och i vissa fall, där höga kommunalutskylder utgå, t. o. m. kan förbytas i ren inkomst, eller med andra ord att staten i många fall blir den, som ensam eller till allra huvudsakligaste del bestrider dessa lärares kontanta avlöning.

På anordnandet av nya skolor eller inrättandet av nya lärarbefattningar har däremot staten intet som helst inflytande, utan är detta helt och hållet kommunernas sak, endast att de därvid hava att ställa sig till efterrättelse vissa av folkskolinspektören givna föreskrifter i avseende å skolornas anordnande i överensstämmelse med gällande stadgar o. d. Saken ställer sig alltså på så sätt, att kommunerna äga befogenhet att be-

sluta inrättande av befattningar, vilkas avlönande staten, som på beslutet ej haft något inflytande, ensam eller till mycket övervägande del får betala; ett förhållande som tydligen icke är sådant det bör vara. Även om man icke vill ifrågasätta, huruvida kommunerna vid sådant förhållande alltid skulle iakttaga den förtänksamhet vid beslutens fattande eller den försiktighet i avseende å tillskapandet av nya tjänster, som eljest helt visst gör sig gällande, och i brist varå staten skulle åsamkas utgifter, som bort kunna undvikas, så torde ej kunna bestridas, att det påpekade förhållandet är principiellt oriktigt; och riksdagen har hittills alltid varit synnerligen angelägen om att behålla bestämmanderätten och kontrollen över de utgifter, som med statsmedel skola bestridas. Särskilt kan ju framhållas, huru, då det gäller de allmänna läroverken, icke en enda lärarbefattning får inrättas, utan att riksdagen efter av läroverksöverstyrelsen verkställd utredning därom fattar beslut.

Att ifrågasätta någon egentlig inskränkning i kommunernas rätt att besluta i fråga om sitt skolväsendes lämpliga anordning och därmed sammanhörande frågor, torde emellertid ej nu vara lämpligt, men däremot förefaller det mig vara av nöden, att staten genom vissa bestämmelser beträffande statsbidragets utgående skaffar sig säkerhet för att detsamma ej tilldelas skoldistrikt för andra lärarbefattningar än sådana, som ur synpunkten av skolväsendets intresse äro av behovet påkallade.

Man torde kunna utgå från att sådant behov föreligger för alla hittills inrättade lärarbefattningar, vadan kontrollen egentligen skulle avse de befattningar, som tillkomma efter den tidpunkt, från vilken det ökade statsbidraget skall utgå, d. v. s. från och med år 1915.

Den myndighet, åt vilken en sådan kontroll lämpligast bör anförtros, torde vara vederbörande folkskolinspektör, som enligt gällande instruktion skall i avseende å åtskilliga angelägenheter stå i intim förbindelse med skoldistriktet och som bäst av alla torde vara i tillfälle bedöma det eventuella behov av ökade lärarbefattningar, som på olika orter kan förefinnas.»

År 1913 framlade Eders Kungl. Maj:t för riksdagen förslag till dels förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels förordning om ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, dels ock förordning om statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Denna Eders Kungl. Maj:ts framställning gick i huvudsak ut på indragning till statsverket av brännvinsförsäljningsmedlen, därvid såsom en av förutsättningarna därför angavs, att ersättning skulle beredas vederbörande kommuner för de s. k. kommunandelarna av brännvinsförsäljnings-

medlen genom en höjning av de författningsenligt utgående bidragen av statsmedel till avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor. Riksdagen, som i huvudsak biföll framställningen, uttalade därvid sin anslutning till den som en förutsättning för förslaget genomförande betecknade anordningen, att ersättning för de s. k. kommunandelarna borde beredas därigenom att, till gäldande av de i gällande kungörelse angående avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor fastställda avlöningsförmåner för de i kungörelsens §§ 1 och 2 omnämnda lärare, skoldistriktet av statsmedel erhöles ett årligt bidrag, motsvarande nio tiondelar av den kontant utgående minimibegynnelselönen jämte ersättning för samtliga minimi-ålderstilläggen.

Den ändring i grunderna för tillskott av statsmedel till avlöande av lärare vid folkskolor och småskolor, som sålunda blivit i princip av 1913 års riksdag beslutad, påkallar dels en ändring av §§ 1 och 2 i nyssberörda kungörelse, dels ock en höjning av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönets tillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor.

Beträffande de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för utgående av statsbidrag har riksdagen mot dessa icke haft annat att erinra än vad riksdagen här nedan i fråga om ovanberörda motion vill anföra.

Eders Kungl. Maj:ts framställning innebär vidare en anslagsökning av 4,700,000 kronor, varav den största delen, 4,400,000 kronor, är föranledd av 1913 års ovanberörda riksdagsbeslut, medan den återstående delen, 300,000 kronor, motsvarar den höjning av ifrågavarande förslagsanslag, som skulle blivit nödvändig även oberoende av nämnda beslut. Mot framställningen i denna del har riksdagen icke haft något att invända.

Vidkommande ovannämnda motion delar riksdagen motionärens uppfattning om det berättigade i anspråken på ett visst inflytande från statens sida vid nya lärartjänsters inrättande, och vill utskottet uttala sin anslutning till de härutinnan av motionären framlagda synpunkterna. Motionären har föreslagit det tillägget till villkoren för statsbidragets utgående, att, innan beslut om ny lärarbefattnings inrättande fattats, vederbörande folkskolinspektör skall hava vitsordat dess behövlighet med hänsyn till skolväsendets intresse. Riksdagen har däremot funnit av praktiska skäl mer ändamålsenligt, att villkoret om folkskolinspektörens vitsordande av platsens behövlighet skall vara fyllt, innan statsbidrag första gången utbetalas till sådan tjänst.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning och ovanberörda motion,

dels godkänt följande bestämmelser angående statsbidrag till avlönande av lärare vid folkskolor och småskolor:

»Statsbidrag till avlönande av lärare vid folkskola och småskola utgår enligt här nedan angivna grunder, under villkor, vad beträffar lärartjänst, inrättad efter den 1 januari 1915, att, innan statsbidrag första gången utbetalas för sådan tjänst, statens vederbörande folkskoleinspektör vitsordat tjänstens behövlighet med hänsyn till skolväsendets intresse:

1. Till avlönande av varje ordinarie lärare vid folkskola, som i årlig lön åtnjuter, utom husrum och vedbrand eller ersättning därför, minst niohundra kronor, samt varje annan examinerad, vid folkskola antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst åttahundra kronor, äger skoldistrikt, därest läraren årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor av året eller under den kortare tid, som Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden kan medgiva, att av statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande nio tiondelar av den lön, läraren, förutom husrum och vedbrand eller ersättning därför, åtnjuter, vilket bidrag dock ej, utom i här nedan angivna fall, må överstiga åttahundratio kronor.

Övergångsstadgande. Då å innehavande tjänst före den 1 januari 1901 anställd ordinarie lärare erhåller, förutom husrum och vedbrand, minst åttahundra kronor samt därtill kofoder in natura enligt äldre bestämmelser eller till mer än etthundra kronor uppgående ersättning därför, äger skoldistrikt jämväl, därest läraren årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor av året eller under den kortare tid, som Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden kan medgiva, att av statsmedel bekomma ett årligt bidrag av åttahundratio kronor.

2. Därest ordinarie lärare vid folkskola i denna egenskap oförvitligt tjänstgjort under så lång tid, att den årliga lönen för sagda undervisning skall utgå med, förutom de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, minst ettusenfemtio kronor till manlig lärare och minst ettusen kronor till kvinnlig, äger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag i förra fallet med niohundrasextio kronor och i senare fallet med niohundratio kronor.

3. Har läraren oförvitligt tjänstgjort i folkskola såsom ordinarie ytterligare så länge, att den årliga lönen för samma undervisning av sådan anledning skall utgå med, förutom de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, minst ettusentvåhundra kronor till manlig lärare och minst ettusenetthundra kronor till kvinnlig, äger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag i förra fallet med ettusenetthundratio kronor och i senare fallet med ettusentio kronor.

4. Om sådan lärare, som nu är i fråga, oförvitligt tjänstgjort såsom ordinarie så länge, att den årliga lönen för ovannämnda undervisning skall utgå med, förutom de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, minst ettusentrehundrafemtio kronor till manlig lärare och minst ettusentvåhundra kronor till kvinnlig, äger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag i förra fallet med ettusentvåhundrasextio kronor och i senare fallet med ettusenettundratio kronor.

5. Till avlönande av lärare, vilken, efter att hava i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kungörelsen angående lönetillskott av allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått prövning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap av biträdande lärare, blivit behörigen antagen till lärare vid någon av förenämnda skolor och som i årlig lön åtnjuter, utom föreskrivna förmåner av husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst femhundra kronor, samt till avlönande av varje annan till dylik befattning före den 1 januari 1908 behörigen antagen lärare, vilken i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst femhundra kronor, äger skoldistriktet att av statsmedel bekomma ett årligt bidrag av fyrahundrafemtio kronor, dock under villkor

att småskolan motsvarar sådan skolas ändamål att meddela förberedande undervisning,

att mindre folkskolan är inrättad under sådana förhållanden, som enligt gällande folkskolestadga göra densamma berättigad,

att folkskolan ej lider men därav, att biträdande lärare i stället för examinerad folkskollärare därvid är anställd, samt

att läraren meddelar undervisning i skolan minst åtta månader om året eller den kortare tid, under vilken undervisningen i den skola, vari han är anställd, på grund av Kungl. Maj:ts särskilda medgivande årligen meddelas.

6. Därest vid någon av de i föregående mom. omförmälda skolor anställd lärare, vilken undergått sådan prövning, varom i samma mom. nämnts, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagt fem tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst femhundrasextio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, äger skoldistrikt att erhålla statsbidrag med femhundratio kronor.

7. Har sådan lärare, varom i nästföregående mom. är nämnt, oförvitligt tjänstgjort under sammanlagt tio tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundraåtjugo-

kronor jämte de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, äger skoldistrikt att erhålla statsbidrag med femhundrasjuttio kronor.

8. Om sådan lärare, varom i mom. 6 och 7 sägs, oförvitligt tjänstgjort under tillhoppa femton tjänstår och lönen till honom således utgår för åtta månaders undervisning med minst sexhundraåttio kronor jämte de i lag bestämda naturaförmånerna eller ersättning därför, äger skoldistrikt att erhålla statsbidrag med sexhunderttrettio kronor.

9. Utan hinder av bestämmelsen i föregående moment om statsbidrag endast för sådan oexaminerad lärare, som blivit anställd före den 1 januari 1908, må statsbidrag utbekommas med fyrahundrafem kronor för år räknat i det fall, att sådan lärartjänst, som omförmäles i mom. 5, vid förfall för tjänstinnehavaren eller vid inträffad ledighet måst tillfälligtvis uppehållas av lärare, vilken icke avlagt sådan prövning, som i samma mom. omnämnes, så vida folkskoleinspektören vitsordar, att vederbörligen examinerad lärare ej kunnat erhållas, att den antagne befunnits duglig och att i årlig lön utgått, utom föreskrivna förmåner av husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst fyrahundrafemtio kronor;

dels ock ökat det å ordinarie stat under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor från dess nuvarande belopp, 11,700,000 kronor, till 16,400,000 kronor eller med 4,700,000 kronor.

176:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att öka det nu å ordinarie stat i riksstaten under rubriken: bidrag till avlönande i vissa fall av vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola, uppförda förslagsanslaget från 242,000 kronor till 282,000 kronor eller med 40,000 kronor samt i riksstaten uppföra detsamma under förändrad benämning: avlöningsbidrag till sjukvikarier för lärare vid folk- och småskolor.

Av den i statsrådsprotokollet lämnade utredningen har riksdagen funnit behovet av den begärda anslagsökningen ådagalagt; och då riksdagen icke har något att erinra mot den förändrade benämningen av förevarande anslag har riksdagen ökat det nu å ordinarie stat i riksstaten under rubriken: bidrag till avlönande i vissa fall av vikarie för lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola, uppförda förslagsanslaget från 242,000 kronor till 282,000 kronor eller med 40,000 kronor samt i riksstaten uppfört detsamma under förändrad benämning: avlöningsbidrag till sjukvikarier för lärare vid folk- och småskolor.

177:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *beredande*

av *möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende skolpliktiga barn* inom Vilhelmina, Risbäcks, Stensele, Tärna, Sorsele, Arjeplogs, Malå, Fredrika och Jockmocks församlingar beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 23,000 kronor att användas enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

178:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende skolpliktiga barn inom Hotagens församling* i Jämtlands län beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,000 kronor att användas enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

179:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att bevilja på extra stat för år 1915 till upprätthållande under läsåret 1914—1915 av svensk undervisning åt svenska barn: i Berlin 1,800 kronor, i London 2,000 kronor, i Hamburg 1,600 kronor och i Paris 1,700 kronor, samtliga belopp att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva.

På sätt riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen på extra stat för år 1915 beviljat till upprätthållande under läsåret 1914—1915 av *svensk undervisning åt svenska barn: i Berlin* 1,800 kronor, i *London* 2,000 kronor, i *Hamburg* 1,600 kronor och i *Paris* 1,700 kronor, samtliga belopp att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva.

180:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget för anordnande av manlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola från 390,000 kronor till 440,000 kronor eller med 50,000 kronor.

På grund av vad till stöd för framställningen förekommer, har riksdagen höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget för anordnande av manlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola från 390,000 kronor till 440,000 kronor eller med 50,000 kronor.

181:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget för anordnande av kvinnlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola från 265,000 kronor till 315,000 kronor eller med 50,000 kronor.

På grund av vad till stöd för framställningen anförts, har riksdagen höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget för anordnande av kvinnlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola från 265,000 kronor till 315,000 kronor eller med 50,000 kronor.

182:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till anordnande av undervisning i huslig ekonomi i folkskola, högre folkskola och folkhögskola från 95,000 kronor till 140,000 kronor eller med 45,000 kronor.

På grund av vad till stöd för framställningen anförts, har riksdagen höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till anordnande av undervisning i huslig ekonomi i folkskola, högre folkskola och folkhögskola från 95,000 kronor till 140,000 kronor eller med 45,000 kronor.

183:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anställande i enlighet med de närmare bestämmelser Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, av pristävlan om normalritningar för folkskolebyggnader å landsbygden anvisa för år 1915 ett extra anslag av 25,000 kronor.

På grund av den långa tid, som förflutit, sedan nu gällande normalritningar för folkskolebyggnader å landet fastställts, och de ändrade fordringar på dylika ritningar, som i synnerhet under de senare åren framträtt, har otvivelaktigt behovet av mera tidsenliga normalritningar alltmer gjort sig gällande. Önskvärt hade visserligen varit, om de nya ritningar, som erfordras, kunnat efter sakkunnig prövning bliva av överintendentsämbetet fastställda, men enär ett från alla synpunkter fullt tillfredsställande resultat först efter långvarig och ingående granskning väntas kunna framläggas och då genom en pristävlan av angivet slag större möjligheter erbjudas för ett hastigare realiserande av ifrågavarande önskemål, har riksdagen funnit framställningen vara förtjänt av bifall. Riksdagen förutsätter härvid, att de av folkundervisningskommittén framställda pedagogiska och hygieniska kraven bliva genom Eders Kungl. Maj:ts förslag fullt tillgodosedda.

I likhet med föredragande departementschefen vill riksdagen betona, att vid prisbedömningen all den hänsyn till enkelhet, praktisk användbarhet och prisbillighet bör tagas, som är möjlig utan väsentligt intrång på befogade konstnärliga krav, ävensom framhålla önskvärdheten av att inom prisnämnden vid sidan av de konstnärliga och byggnadstekniska intressena ej blott den pedagogiska sakkunskapen utan även den kommunala och praktiskt-ekonomiska insikten bliva företrädta.

Riksdagen har följaktligen för anställande i enlighet med de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, av *pristävlan om normalritningar för folkskolebyggnader å landsbygden* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 25,000 kronor.

184:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att i riksstaten för år 1915 uppföra det nuvarande förslagsanslaget: för understödjande av dels folkskolebarns resor till landet under sommarferierna, dels ock folkskolebarns studieresor, under förändrad benämning: för understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor, med ett från 30,000 kronor med 5,000 kronor till 35,000 kronor förhöjt belopp.

I fråga om förslaget att bestämmelserna för anslaget få en sådan avfattning, att understöden icke inskränkas endast till ferieresor sommartiden utan kunna utgå även för dylika resor under annan årstid, har riksdagen intet att häremot erinra.

Beträffande åter den föreslagna höjningen av anslaget, kan icke av den hittills vunna erfarenheten hämtas något stöd för en sådan åtgärd och då det ej heller synes lämpligt att på grund av den av riksdagen medgivna utvidgade användningen av anslaget och innan de nya bestämmelserna ännu fått tillfälle att göra sin verkan gällande i avseende å anslagsbehovet, företaga någon ändring i anslagets belopp, kan riksdagen icke godtaga Eders Kungl. Maj:ts framställning i denna del.

Riksdagen har alltså, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, beslutat, att i riksstaten för år 1915 det nuvarande ordinarie förslagsanslaget å 30,000 kronor för understödjande av dels folkskolebarns resor till landet under sommarferierna, dels ock folkskolebarns studieresor uppföres under förändrad benämning: för understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor.

Fortsättningsskolor.

185:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskola från 135,000 kronor till 163,000 kronor eller med 28,000 kronor.

På grund av vad till stöd för framställningen anförts har riksdagen höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskola från 135,000 kronor till 163,000 kronor eller med 28,000 kronor.

Högre folkskolor.

186:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor från 58,000 kronor med 17,000 kronor till 75,000 kronor.

Riksdagen, som funnit den äskade anslagshöjningen erforderlig, har höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor från 58,000 kronor med 17,000 kronor till 75,000 kronor.

Folkhögskolor.

187:o) I en inom riksdagen väckt motion har hemställts, att riksdagen ville besluta höja det under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda anslaget till stipendier åt medellösa och mindre bemedlade elever vid landets folkhögskolor med 30,000 kronor eller från 80,000 kronor till 110,000 kronor.

I föreliggande motion åberopas en under förra riksdagen detta år väckt motion om höjning av ifrågavarande anslag till 100,000 kronor, vilken motion ej blev av riksdagen före dess upplösning behandlad. Till stöd för den då gjorda framställningen hade av motionärerna anförts följande.

»Med anledning av en framställning från Kungl. Maj:t beslöt riksdagen 1912 en höjning av anslaget till stipendier åt elever vid statsunderstödda folkhögskolor från 35,000 kronor till 80,000 kronor. I motiveringen för denna ökning framhölls, dels att stipendiebeloppen, efterhand som elevantalet vid skolorna vuxit, blivit så små, att de ej kunde anses lämna någon avsevärd hjälp till folkhögskolekursens genomgående, dels att folkhögskolorna i avseende på stipendier åt sina elever ej borde vara sämre ställda än lantmannaskolorna och de kvinnliga lanthushållsskolorna. Genom beslut av riksdagen 1911 hade nämligen fastställts sådana bestämmelser om stipendier åt elever, att obemedlade elever, som bevistade kurser av minst 5 månaders längd, skulle kunna erhålla ett understöd av 125 kronor och mindre bemedlade 75 kronor, medan vid tremånaderskurser, d. v. s. de kvinnliga lanthushållsskolorna, understöden skulle utgöra respektive 75 kronor och 45 kronor.

Med beaktande av detta likställighetskrav beslöt riksdagen 1912 ovan nämnda förhöjning i folkhögskolornas stipendieanslag. I den på grundval av riksdagens skrivelse utfärdade kungl. kungörelsen angående anslag till stipendier åt folkhögskoleelever den 23 september 1912 äro ock stipendiernas maximibelopp fastställda enligt nyssnämnda beräkningsgrund.

Det har emellertid visat sig, att denna tillökning i stipendieanslaget ej varit tillräcklig för att ens under första året medgiva utdelning av understöd till dessa belopp.

Enligt uppgifter som lämnats av statens folkhögskoleinspektör, ansökte under vinterkursen 1912—13 sammanlagt 830 folkhögskoleelever om stipendium av statsmedel. Dessa utgjorde ungefär hälften av hela elevantalet, som uppgick till 1,653. Av de stipendiesökande uppgåvos genom respektive skolstyrelser 521 såsom obemedlade och 309 såsom mindre bemedlade. Samtliga ansökningar voro bestyrkta av kommunal förtroendemän i sökandens hemort eller av vederbörande församlingsspastor. Det för alla tillhoppa begärda understödsbeloppet uppgick till 84,660 kronor, således mer än hela det för både vinter- och sommarkurser avsedda anslaget. I enlighet med folkhögskoleinspektörens förslag blevo av Kungl. Maj:t 31 av dessa sökande underkända, en del såsom minderåriga, andra såsom icke behövande. Därjämte nedflyttades 67 från obemedlade till mindre bemedlade, så att uppdelningen mellan dessa bägge grupper blev 454 och 345. Summan av de stipendieberättigade blev sålunda 799. Medelbeloppet för varje stipendium kunde dock ej sättas högre än till 90 kronor för obemedlade och 50 kronor för mindre bemedlade i stället för av de sökande begärda och i de flesta fall även förväntade 125 eller 75 kronor.

Lika ogynnsamt ställde sig förhållandet för de kvinnliga sommarkursernas räkning. Av 1,097 elever vid dessa sökte 512, alltså inemot 47 procent, statsunderstöd, därav 329 såsom obemedlade och 183 såsom mindre bemedlade. Sedan 27 uteslutits såsom icke behövande och ett antal nedflyttats från den första av nyssnämnda grupper till den andra, återstodo 288 obemedlade och 197 mindre bemedlade, alltså summa 485, vilka av Kungl. Maj:t prövades vara berättigade till stipendium. Åt ett mindre antal av dessa, vilka bevistade kurser av fyra månades längd, tillerkändes stipendiebelopp av 70 kronor för obemedlade och 40 kronor för mindre bemedlade; för det övervägande flertalet sökande — eleverna vid tremånaderskurser — blevo andelarna respektive 55 kronor och 33 kronor, i stället för de påräknade 75 eller 45 kronor. Ja, vid trenne skolor, vilkas kvinnliga kurser pågå under hösten, och för vilkas del ett icke på förhand beräkneligt belopp måst reserveras, uppgingo stipendierna ej till mer än 37 kronor för obemedlade och 22 kronor för mindre bemedlade.

Enligt folkhögskoleinspektörens beräkning hade, därest de till understöd berättigade folkhögskoleeleverna skulle erhållit fulla stipendiebelopp, behövts en anslagssumma av 112,100 kronor, alltså 32,100 kronor mera, än som nu är för ändamålet beviljat.

Givetvis har det på många håll varit en stor besvikelse, på vilken man ej var beredd, att stipendierna ej ens under första året efter anslagets förhöjning kunde utgå med de högsta beloppen. Vid en och annan skola, där man gjort sig säker räkning därpå och följaktligen till de medellösa eleverna utlovat fulla stipendier, har man också nödgats söka på privat väg anskaffa det felande beloppet för att ej vålla de behövande alltför stora svårigheter eller svika i annonser eller prospekt givna löften.

Möjligt är, att under det gångna året, det första, då det höjda stipendieanslaget stod till buds, hoppet om ett jämförelsevis betydligt understöd lockat ett större antal obemedlade elever till folkhögskolorna, än eljest varit fallet. Men å andra sidan är det visst, att folkhögskolorna årligen hämta en mycket stor del av sina lärjungar från sådana befolkningslager: småbonde- och arbetarfolket, för vilka bekostandet av en folkhögskolekurs är en uppoffring, som endast möjliggöres genom understöd från det allmänna. Det må väl anses vara en viktig angelägenhet, att staten för utbildande av goda och samhällsnyttiga medborgare i görligaste mån tillmötesgår detta behov av kunskaper hos dem, som eljest skulle vara utestängda från förvärvande av sådana.

Dessa synpunkter blevo under denna frågas behandling vid 1912 års riksdag så kraftigt framhållna, att vidare ordande för desamma nu torde vara överflödigt, helst ingen därunder påstått, att de då fastställa stipendiebeloppen äro för höga. Denna motion avser också endast ett fullföljande av vad riksdagen vid ärendets föregående behandling åsyftat.

Till en jämförelse med våra förhållanden i detta hänseende torde emellertid böra erinras därom, att den danska staten till stipendier åt folkhögskole- och lantmannaskoleelever under gemensam rubrik beviljar ett årligt belopp av 350,000 kronor, och att av dessa, enligt uppgift från den danska folkhögskoleinspektören, 262,064 kronor under sistlidet år tilldelats behövande elever vid folkhögskolorna.»

De nuvarande motionärerna hava till ytterligare stöd för deras framställning erinrat därom, att föregående riksdag detta år i anledning av väckt motion höjt anslaget till understöd åt elever vid lantmannaskolor, lantbruksskolor och kvinnliga lanthushållsskolor med 30,000 kronor eller från 70,000 kronor till 100,000 kronor. En motsvarande höjning för folkhögskoleelevernas räkning måste, enligt motionärernas mening, synas så mycket mera berättigad, som ej blott antalet i dess helhet av sistnämnda slags elever, utan även antalet understödssökande vore större, än vad förhållandet vore beträffande eleverna vid jordbruksundervisningsanstalterna.

På sätt av motionären erinras, beslöt 1912 års riksdag, med anledning av en utav Eders Kungl. Maj:t gjord framställning, att höja anslaget

till stipendier åt elever vid folkhögskolor från 35,000 kronor till 80,000 kronor. Vid frågans behandling inom statsutskottet framhölls, att, om än vissa stipendiebelopp lades till grund för beräkningen av anslaget, härav icke torde följa, att vederbörande skolstyrelser vid utdelandet av stipendierna vore ovillkorligt bundna vid endast detta belopp, utan syntes styrelserna vara oförhindrade att inom gränsen av det skolan av Eders Kungl. Maj:t beviljade stipendieanslaget bestämma de olika stipendierna till belopp, som efter sig i varje fall företeende omständigheter måtte anses lämpliga. Och betonade utskottet vid samma tillfälle vikten därav att vid stipendiernas utdelande sorgfällig prövning ägnades den ifrågasatta stipendiatens egenskap av obemedlad eller mindre bemedlad.

Ehuru riksdagen håller före, att grundade anspråk på att stipendierna i varje särskilt fall skola utgå med de belopp, enligt vilka anslagsbehovet beräknats, icke kunna uppställas, måste dock de stipendiebelopp, som enligt den av motionärerna nu förebragta utredningen hittills kunnat utdelas, anses alltför knappa. På grund härav och med hänsyn tagen jämväl till den av motionärerna framhållna omständigheten, att riksdagen detta år på därom väckt motion höjt det till understöd åt vissa elever vid de med folkhögskolorna närbesläktade lantmannaskolorna anvisade beloppet 70,000 kronor med 30,000 kronor till 100,000 kronor, har riksdagen funnit en höjning av det nu ifrågavarande stipendieanslaget av behovet påkallad. Härjämte vill riksdagen ytterligare framhålla vikten av att vid stipendiernas utdelande sorgfällig prövning ägnas de ifrågasatta stipendiaternas ekonomiska förhållanden.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen, med bifall till ovanberörda motion, höjt anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor från dess nuvarande belopp, 80,000 kronor, med 30,000 kronor, till 110,000 kronor.

G. Folkbildningsåtgärder i övrigt.

Folkbibliotek.

188:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att dels godkänna sådan ändring i de av riksdagen beslutade och genom kungl. kungörelsen angående understödjande av folkbiblioteksväsendet den 23 september 1912 fastställda bestämmelserna, att stadgandet om 15,000 kronor såsom högsta

beloppet för årsunderstöd till varje särskilt riksförbund upphäves; dels ock medgiva, att sagda ändring må äga tillämpning även i fråga om för år 1914 till riksförbund utgående understöd.

I kungl. kungörelsen angående understödjande av folkbiblioteksväsendet den 23 september 1912 föreskrives, i enlighet med riksdagens härutinnan fattade beslut, att understöd av statsmedel må med ett belopp av lägst 3,000 kronor och högst 15,000 kronor, för år räknat, utgå till riksförbund (hela landet omfattande förening), som har minst 20,000 medlemmar, för understödjande av biblioteksverksamhet genom studiecirklar eller andra sammanslutningar med liknande syfte, med iakttagande därvid, att sammanlagda summan av till samtliga riksförbund utgående anslag icke må överstiga 45,000 kronor samt under villkor i övrigt, att vederbörande riksförbund styrker sig hava under det sistförflutna arbets-, respektive kalenderåret av egna medel använt till inköp och inbindning av böcker samt till tryckning av katalog minst dubbelt så stort belopp som det begärda statsbidraget.

Såsom av den i statsrådsprotokollet förebragta utredningen framgår, har bestämmelsen om en maximigräns av 15,000 kronor för vart och ett särskilt riksförbund visat sig hinderlig för folkbiblioteksrörelsens utveckling. På grund härav och då de av föredragande departementschefen i övrigt till stöd för förslaget i denna del anförda skäl synts riksdagen ådaggälla lämpligheten av den ifrågasatta förändringen, har riksdagen ansett sig böra bifalla förslaget härutinnan. Riksdagen, som ej heller haft något att erinra mot att ändringen tillämpas i fråga om understöd för år 1914, har förty *dels* godkänt sådan ändring i de av riksdagen beslutade och genom kungl. kungörelsen angående understödjande av folkbiblioteksväsendet den 23 september 1912 fastställda bestämmelserna, att stadgandet om 15,000 kronor såsom högsta beloppet för årsunderstöd till varje särskilt riksförbund upphäves, *dels ock* medgivit, att sagda ändring må äga tillämpning även i fråga om för år 1914 till riksförbund utgående understöd.

Populärvetenskapliga föreläsningar.

189:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för understöd under de av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 angivna villkor åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, bevilja för år 1915 ett extra anslag av 290,000 kronor, av vilket anslag enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda villkor må kunna användas dels högst 12,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar

för förmedling av dylika föreläsningar, dels 2,000 kronor till en hos folkskoleöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent, dels högst 3,000 kronor för understöd åt sådana nybildade anstalter, vilkas ordsbidrag ej uppgår till 200 kronor, dels ock högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare.

Ifrågavarande anslagsäskande innebär en höjning av anslaget till populärvetenskapliga föreläsningar med 20,000 kronor eller från 270,000 kronor, vilket belopp riksdagen för vart och ett av åren 1913 och 1914 för ifrågavarande ändamål beviljat.

På grund av vad till stöd för den föreslagna anslagsökningen av departementschefen anförts har riksdagen för understöd under i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 angivna villkor åt anstalter och föreningar, som anordna *populärvetenskapliga föreläsningar*, beviljat för år 1915 ett extra anslag av 290,000 kronor, av vilket anslag enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda villkor må kunna användas dels högst 12,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, dels 2,000 kronor till en hos folkskoleöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent, dels högst 3,000 kronor för understöd åt sådana nybildade anstalter, vilkas ordsbidrag ej uppgår till 200 kronor, dels ock högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare.

190:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, såsom bidrag till täckande av kostnaderna för *de föreläsningskurser, som från universitetet i Uppsala och Lund varda på begäran vare sig av institution, som ej åtnjuter särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under år 1915 eller senare hållas utom universitetsstäderna*, anvisat för år 1915 ett extra anslag av 7,000 kronor, varav 4,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor, att den, som begärt föreläsning, tillskjuter för täckande av föreläsarens resekostnad och arvode minst lika mycket som staten.

191:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för *de föreläsningskurser, som äro avsedda att under sommaren 1915 eller senare vid Göteborgs högskola anordnas för allmänheten*, anvisa för år 1915 ett extra anslag av 4,000 kronor.

Under erinran, att riksdagen till anordnande av dylika sommarkurser i Stockholm på extra stat för vart och ett av åren 1904, 1907, 1910 och

1913 beviljat ett anslag av 4,000 kronor, får riksdagen anmäla, att riksdagen såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för de *föreläsningskurser*, som äro avsedda att under sommaren 1915 eller senare *vid Göteborgs högskola* anordnas för allmänheten, på extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 4,000 kronor.

Musikföreläsningar för allmänheten.

192:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt för inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för år 1915 ett extra anslag av 55,500 kronor att utgå under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Till ifrågavarande ändamål har riksdagen för vart och ett av åren 1912 och 1913 beviljat ett belopp av 28,000 kronor och för år 1914 ett anslag av 42,000 kronor. Anslagen för åren 1912 och 1913 fördelades mellan Gävleborgs läns orkesterförening och nordvästra Skånes orkesterförening, och av anslaget för år 1914 tilldelades understöd utom åt nu nämnda föreningar även åt Norrköpings orkesterförening. Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag avser beredande av understöd till en fjärde orkesterförening, nämligen i Uppsala.

Då 1911 års riksdag, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, beviljade anslag första gången för nu ifrågavarande ändamål, framhöll riksdagen, att detsamma kunde förväntas komma att i framtiden på statsverket ställa anspråk, som ginge vida utöver det då begärda beloppet, samt att i denna omständighet, bland annat, legat en maning för riksdagen att med mycken försiktighet pröva det föreliggande förslaget. Den förmodan, riksdagen sålunda uttalat angående ökade anslagskrav, har visat sig riktig. Med hänsyn härtill har riksdagen ansett sig böra med den största varsamhet godtaga förslag om beviljande av anslag till nya orkesterföreningar; och då vidare härtill kommer, att den begärda anslagsökningen avser en dylik förening i Uppsala, vilken stad genom sina i övrigt rika resurser i musikaliskt hänseende även utan statsunderstöd synes kunna verka för det med ifrågavarande statsanslag avsedda ändamål, har riksdagen ej ansett sig kunna bifalla den av Eders Kungl. Maj:t åskade anslagshöjningen.

Riksdagen har alltså, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt för inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 42,000 kronor att

utgå under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

H. Abnormundervisningen.

193:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd för utgivande av en ordbok för dövstumma bevilja ett anslag av 5,000 kronor att på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå med 1,000 kronor årligen under fem år och därav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 1,000 kronor.

Såsom av utredningen framgår, belöpa sig totalkostnaderna för utgivande av den tilltänkta ordboken över svenska språket, avsedd för dövstumma, till 10,000 kronor. Av denna summa skulle hälften eller 5,000 kronor utgå av ränteavkastningen av vissa till dövstumskolestyrelsernas disposition stående donationsfonder; och har, då ytterligare bidrag av donationsmedel ej kunnat ifrågasättas, den återstående hälften, 5,000 kronor, nu äskats av statsmedel.

Riksdagen, som icke haft något att erinra mot framställningen, har alltså till *understöd för utgivande av en ordbok för dövstumma* beviljat ett anslag av 5,000 kronor att på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå med 1,000 kronor årligen under fem år och därav på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,000 kronor.

194:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen till understöd för utgivande under år 1915 av *Tidning för dövstumma* beviljat för år 1915 ett extra anslag av 500 kronor att utgå enligt de närmare föreskrifter, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl meddela.

195:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att de å staten för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas under rubrik »övriga utgifter» upptagna titlar »vårdare och tjänstepersonal» samt »värme och lyshållning» må från och med år 1915 upptagas till respektive 10,500 kronor och 11,500 kronor; *dels* i anledning härav höja det under rubriken: »Institutet och förskolan för blindas å Tomteboda» i riksstaten uppförda anslaget från 74,200 kronor till 78,200 kronor eller med 4,000 kronor; *dels ock* å extra stat för år 1915 uppföra ett anslag å 12,225 kronor till täckande av under åren 1911 och 1912 uppkommen brist i staten för institutet och förskolan för blindas å Tomteboda.

Sedan riksdagen dels år 1912 höjt det ordinarie statsanslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas från 69,500 kronor till 72,500 kronor eller med 3,000 kronor, motsvarande beräknad minskning i institutets inkomststat å posten »elevavgifter», dels år 1913 ökat anslaget till institutet med 1,700 kronor till avlöning av en i staten uppförd ämneslärarinna, utgör det ordinarie statsanslaget till institutet för närvarande 74,200 kronor.

Då direktionen för institutet år 1911 hemställde om höjning av statsanslaget med ovanberörda 3,000 kronor, gjorde direktionen samtidigt framställning om ytterligare ökning av statsanslaget med 4,000 kronor, därav 1,500 kronor såsom ökning å utgiftstiteln: vårdare och tjänstepersonal och 2,500 kronor såsom höjning å utgiftstiteln: värme och lyshållning. I anledning av sistberörda framställning uttalade då statskontoret, att det syntes statskontoret, som om, med hänsyn till vad i handlingarna meddelades angående utfallet av 1909 och 1910 årens bokslut, behovet av den ifrågasatta förhöjningen å 4,000 kronor ej vore mera trängande, än att densamma, åtminstone för det dåvarande och intill dess någon erfarenhet vunnits angående den verkan på institutets ekonomi, den förstberörda av statskontoret då tillstyrkta ökningen å 3,000 kronor komme att utöva, icke borde ifrågakomma. Framställningen om ökning av statsanslaget med sagda 4,000 kronor blev då ej heller framlagd för riksdagen. Såsom emellertid av utredningen i ärendet framgår, har de följande årens erfarenhet tydligt ådagalagt nödvändigheten att höja vissa av de å utgiftsstaten uppförda posterna. I fråga om Eders Kungl. Maj:ts förslag att höja de under rubriken »övriga utgifter» i institutets utgiftsstat upptagna titlarna »vårdare och tjänstepersonal» samt »värme och lyshållning» med resp. 1,500 kronor och 2,500 kronor till resp. 10,500 kronor och 11,500 kronor har riksdagen sålunda intet att erinra.

Åren 1911 och 1912, då ännu icke förstberörda förhöjning av statsanslaget inträtt, hava, såsom av utredningen framgår, i likhet med åren dessförinnan att uppvisa brist i institutets inkomststat. Under varteråren av dessa år hava också utgifterna överstigit de i staten uppförda beloppen. Då det ej synes vara någon utsikt för institutet att genom besparingar å 1914 eller följande års anslag amortera denna brist, anser riksdagen, att, såsom ock skett i fråga om täckande av de i sagda stat under åren 1907, 1908 och 1910 uppkomna brister, särskilda medel härtill böra av riksdagen beviljas. Riksdagen, som alltså vill bifalla Eders Kungl. Maj:ts framställning även i denna del, har sålunda dels medgivit, att de å staten för institutet och förskolan för blinda å Tomteboda under rubrik »övriga utgifter» upptagna titlar »vårdare och tjänstepersonal» samt

»värme och lyshållning» må från och med år 1915 upptagas till respektive 10,500 och 11,500 kronor;

dels i anledning härav höjt det under rubriken »Institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas» i riksstaten uppförda anslaget från 74,200 kronor till 78,200 kronor eller med 4,000 kronor;

dels ock å extra stat för år 1915 uppfört ett anslag å 12,225 kronor till *täckande av* under åren 1911 och 1912 uppkommen *brist i staten för institutet och förskolan för blindas å Tomteboda*.

196:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *hantverksskolan i Kristinehamn för blindas* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 20,000 kronor.

197:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för flera föregående år ägt rum, på extra stat för år 1915 beviljat *dels* till *tryckning av blindskrifter* 2,500 kronor, *dels ock*, till *understöd åt blindlärarelever* och *reseunderstöd åt blindlärare* 1,200 kronor.

198:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd åt De blindas förening anvisa för år 1915 ett extra anslag av 35,000 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Till ifrågavarande ändamål har riksdagen för vart och ett av åren 1911—1914 beviljat ett anslag av 25,000 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela.

Den äskade anslagsökningen är beroende på en utvidgning av föreningens verkstad, varigenom skulle beredas möjlighet till verkstadsplatser åt ytterligare ett antal av 25 blindas hantverkare. Riksdagen behjärtar till fullo den samhällsgagnande verksamhet, som genom sagda förening utövas, och har med hänsyn härtill ej velat motsätta sig bifall till den föreslagna höjningen av anslaget. Visserligen har den ovannämnda beräknade plats-siffran förefallit riksdagen väl lågt tilltagen i förhållande till den begärda anslagsökningen, men förutsätter riksdagen, att en viss växling å verkstadsplatserna åstadkommes, så att de, som vunnit ökad färdighet i sitt yrke, återvända till sina hemorter och sålunda bereda utrymme för andra. På så sätt skulle en synnerligen nyttig cirkulation komma till stånd, vilken skulle bereda plats för ett betydligt större antal hantverkare, än den nu beräknade siffran angiver.

Riksdagen har sålunda till understöd åt »De blindas förening» på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 35,000 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

199:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 197 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående vården av blinda dövstumma och blinda sinnesslöa med flera beräkna för ändamålet för år 1915 ett extra anslag av 150,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 20 juni 1914 avlåten proposition, nr 195, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

dels, för anordnande genom statens försorg av nödig anstaltsvård för blinda med komplicerat lyte, besluta upprättande av en för ändamålet erforderlig vårdanstalt samt för uppförande, i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren utarbetade ritningar, av därför behöfliga byggnader med tillhörande anläggningar å det av Lunds stad erbjudna, av departementschefen i statsrådsprotokollet närmare angivna tomtområdet bevilja ett anslag å 521,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 150,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel låta redan under år 1914 förskottsvis utanordna vad av sistnämnda belopp kan under året erfordras,

dels ock bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att vid den tid, då den föreslagna statsanstalten träder i verksamhet, för statsverkets räkning övertaga Drottning Sofias stiftelses och den till denna stiftelse anknutna vårdanstaltens dåvarande tillgångar under utfästelse å statens vägnar om fullgörande av de särskilda villkor och förbehåll, som innehållas i stiftelsens reglemente eller eljest kunna vara fästade vid sagda tillgångar eller särskilda delar därav.

Här förevarande gren av abnormundervisningen, nämligen vården av blinda med komplicerat lyte, är den enda, där det allmänna icke i ena eller andra formen på ett mera direkt sätt ingripit. Den omvårdnad, som kommit ifrågavarande vanlottade till del, har beretts dem genom den numera i Vänersborg belägna vårdanstalt, som brukar benämnas Drottning Sofias stiftelse. Under sagda benämning är att hänföra ej endast omförmälda enskilda uppfostrings- och vårdanstalt för blinda dövstumma och blinda sinnesslöa, utan även en särskild stiftelse avsedd allenast att för insamlade eller annorledes bekomna medel anskaffa och tillhandahålla för anstalten nödiga lokaler.

Anledningen till Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag är en av stiftel-

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 8 häft. (Nr 8.) 14

sens styrelse gjord framställning, att staten måtte övertaga stiftelsen med dess tillgångar. I anledning av denna framställning har närmare utredning rörande förevarande spörsmål åvägabragts av två olika sakkunnignämnder; på den senare nämndens utlåtande har Eders Kungl. Maj:t grundat sitt nu framlagda förslag. Framställningen är närmast föranledd av det förhållandet, att stiftelsen i sin organisation och sina resurser icke har den stadga och den styrka, att ett behörigt fyllande av dess syftemål kan anses vara betryggat. Det är framför allt bostadsfrågan, som givit anledning till oro.

I anledning av nu berörda förhållanden har departementschefen framkastat den frågan, huruvida det allmänna borde övertaga vården av de blinda dövstumma och de blinda sinnesslöa, och huru i sådant fall detta borde ske. På grund av den utredning, som i ärendet förebragts, anser departementschefen det vara klargjort, att det allmänna icke längre kunde undandraga sig att på ett verkligen effektivt sätt taga sig an vården av ifrågavarande abnorma. Enär antalet av dem, vilka behövde vård, vore jämförelsevis ringa, kunde det enligt departementschefens mening icke bli tal om annat än en enda, för hela landet gemensam vårdanstalt. Vidare avser förslaget att tillgodose också de blinda, som jämte blindheten lida av ytterligare lyten, andra än dövstumhet eller sinnesslöhet. Jämväl riksdagen finner det vara tydligt ådagalagt, att sådana åtgärder nu böra vidtagas, varigenom vården av de blinda dövstumma och de blinda sinnesslöa samt dem närstående grupper av abnorma kommer att bli en statens angelägenhet; och anser sig riksdagen böra förorda, att denna angelägenhet ordnas, på sätt föreslagits, genom statens övertagande av omförmälda stiftelse.

Vidare har departementschefen berört den under utredning varande frågan om omreglering av dövstumskolväsendet, vilken fråga skulle kunna ställas i samband med lösandet av förevarande spörsmål, men har departementschefen funnit tydligt, att därest den nu föreliggande frågan om vården av blinda med komplicerat lyte skulle göras beroende av nämnda spörsmål om dövstumundervisningens omreglering, detta komme att föranleda ytterligare dröjsmål med tillgodoseendet av det överhängande behov av dylik vård, som uppenbarligen vore för handen, och har departementschefen därför ej ansett sig böra ifrågasätta en sammankoppling av de båda spörsmålen. Riksdagen finner skäl tala för att frågan om beredande av nödig vård åt de blinda med komplicerat lyte nu lösas ensam och oberoende av frågan om dövstumväsendets omorganisation. I detta sammanhang vill riksdagen uttala sin anslutning till departementschefens yttrande angående angelägenheten av att den igångsätta utredningen av frågan om dövstum-

väsändets omorganisation måtte så skyndsamt som möjligt föras till sitt slut.

Departementschefen har därefter till skärskådande upptagit ett par frågor av mera principiell innebörd, av vilka den ena rör sig därom, huruvida i samband med vårdanstaltens inrättande skoltvång borde stadgas för ifrågavarande abnorma, och den andra avser fördelningen av omkostnaderna för vårdanstaltens underhåll. Beträffande det första spörsmålet ställer sig departementschefen avvisande gentemot tanken på införande av obligatorisk undervisning för sådana abnorma, om vilka här är fråga. I fråga om fördelningen av kostnaderna ansluter sig departementschefen till det av de sakkunnige framlagda förslaget, att kostnaderna för vården i den föreslagna anstalten skulle fördelas mellan staten, landstingen och de enskilde, en fördelningsprincip, som i ena eller andra formen råder beträffande andra grupper av abnorma. Mot de förslag, som av departementschefen i berörda två frågor framlagts, har riksdagen intet att erinra.

Den för byggnadsarbetets utförande erforderliga summan uppgår till sammanlagt 521,000 kronor, och har riksdagen mot sagda belopp icke funnit anledning till erinran.

Riksdagen, som icke i övrigt haft något att anmärka mot Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får följaktligen anmäla, att riksdagen *dels* för anordnande genom statens försorg av nödig anstaltsvård *för blinda med komplicerat lyte*, beslutat upprättande av en för ändamålet erforderlig vårdanstalt samt *för uppförande*, i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren utarbetade ritningar, *av därför behövligen byggnader* med tillhörande anläggningar å det av Lunds stad erbjudna, av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 20 juni 1914 närmare angivna tomtområdet beviljat ett anslag å 521,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 150,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel låta redan under år 1914 förskottsvis utanordna vad av sistnämnda belopp kan under året erfordras, *dels ock* bemyndigat Eders Kungl. Maj:t att vid den tid, då den föreslagna statsanstalten träder i verksamhet, för statsverkets räkning övertaga Drottning Sofias stiftelses och den till denna stiftelse anknutna vårdanstaltens dåvarande tillgångar under utfästelse å statens vägnar om fullgörande av de särskilda villkor och förbehåll, som innehållas i stiftelsens reglemente eller eljest kunna vara fästade vid sagda tillgångar eller särskilda delar därav.

200:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åtskilliga år ägt rum, till rese-

stipendier åt föreståndare, lärare och lärarinnor vid rikets abnormskolor (dövstumskolor, blindskolor och sinnesslöanstalter) på de villkor och under de bestämmelser Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva, på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,000 kronor.

I. Den tekniska undervisningen.

201:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* fastställa den av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 framlagda staten för tekniska högskolan för år 1915 och i sammanhang därmed öka högskolans ordinarie stat från 335,950 kronor till 354,800 kronor, eller med 18,850 kronor,

dels ock anvisa på extra stat för år 1915 till:

arvode åt en speciallärare i kemi	kronor	1,200: —
» » » » » elektroteknik	»	2,500: —
» » » » » allmän geologi	»	800: —
» » » » » industriell ekonomi och statskunskap	»	3,650: —
» » » » » bokförling	»	750: —
» » » » » fotografi	»	500: —
förstärkning av lärarkrafterna	»	1,800: —
förhöjning av kamrerarens arvode	»	700: —
stipendier åt lärare vid högskolan för utrikes studie- resor under tiden för utförande av högskolans ny- byggnader	»	1,800: —
eller tillhopa kronor		13,700: —

Den nu framlagda staten för tekniska högskolan för år 1915 jämte de äskade extra anslagen ansluta sig i huvudsak till den tablå över sättet för genomförande av högskolans omorganisation, som av Eders Kungl. Maj:t förelagts 1911 års riksdag och i sina väsentliga delar av riksdagen lämnats utan erinran.

Riksdagen, som i det hela ej haft anledning till erinran mot det framlagda förslaget, har vid granskning av detsamma endast fäst sin uppmärksamhet vid en punkt. I stället för de å 1914 års stat uppförda speciallärarne i teknisk hygien och i fabriksygien har föreslagits för 1915

en speciallärare i byggnadshygien och en speciallärare i teknisk hygien. Vid beviljande av anslag till omorganisation av tekniska högskolan uttalade riksdagen, bland annat, en önskan att åt ämnesgruppen hygien måtte, på grund av denna ämnesgrupps stora vikt, inrymmas mera plats å läroplanerna, särskilt åt den gren därav, som berör fabrikshygien, samt att en utsträckt undervisning häri snarast möjligt måtte taga sin början. Med hänsyn härtill och då dessutom fabrikshygien är upptaget såsom ett i ämnet hygien ingående obligatoriskt ämne, har riksdagen ansett, att den för undervisningen häri förslagna specialläraren i teknisk hygien bör benämnas: speciallärare i allmän teknisk och fabrikshygien.

Riksdagen har alltså *dels* fastställt följande stat för tekniska högskolan för år 1915:

	Löner och arvoden	Tjänst- görings- pen- ningar	Orts- tillägg	Summa	
1 professor	5,000	2,500	—	7,500	Samtliga professorer åtnjuta efter fem års väl vitsordad tjänstgöring rätt till ett ålderstillägg å lönen av 600 kronor.
30 professorer	150,000	75,000	—	225,000	
<i>Anmärkning:</i> Förestående 30 lärostolar omfatta vardera ett av följande ämnesområden: 1) matematik; 2) mekanik; 3) ångmaskinlära; 4) läran om vattenmotorer; 5) mekanisk teknologi; 6) elektrisk anläggningsteknik; 7) oorganisk och elektrokemi; 8) kemisk teknologi; 9) väg- och brobyggnadslära; 10) arkitektur; 11) teoretisk elektroteknik; 12) järnets metallurgi; 13) gruvvetenskap; 14) vattenbyggnadslära; 15) matematik och mekanik; 16) geodesi; 17) beskrivande geometri; 18) fysik; 19) maskinlära; 20) skeppsbyggnadslära; 21) mineralogi och geologi; 22) bergskemi och metallurgi; 23) byggnadsstatik; 24) husbyggnadslära; 25) läran om maskinelement; 26) bergsmekanik; 27) byggnadsteknik; 28) organisk och analytisk kemi; 29) elektromaskinlära; 30) järnbyggnadslära samt 31) läran om förbränningsmotorer.					
1 speciallärare i jäsningsteknik, arvode	—	—	—	1,200	
1 dito i frihandsteckning, d:o	—	—	—	1,800	
1 dito i ornamentik, d:o	—	—	—	1,800	
1 dito i modellering, d:o	—	—	—	1,500	
1 dito i industriell ekonomi och statskunskap, d:o	—	—	—	1,350	
1 dito i materiallära och materialprovning, d:o	—	—	—	3,000	
1 dito i allmän teknisk och fabriks-hygien, d:o	—	—	—	1,800	
1 dito i järnets och andra metallers egenskaper samt metallografi, d:o	—	—	—	2,000	
1 dito i maskinkrokirritning, d:o	—	—	—	1,500	
1 dito i byggnadskrokirritning, d:o	—	—	—	900	
1 dito i hydromekanik, d:o	—	—	—	1,200	
1 dito i stadsanläggningslära, d:o	—	—	—	900	
1 dito i arkitekturens historia, d:o	—	—	—	2,400	
1 dito i metallurgi, d:o	—	—	—	1,600	
1 dito i läran om hiss- och transportanordningar, d:o	—	—	—	2,000	
1 dito i gruvvetenskap, d:o	—	—	—	1,500	
1 dito i förbränningslära, d:o	—	—	—	1,800	
Transport	—	—	—	260,750	

	Löner och arvoden	Tjänst- görings- pen- ningar	Orts- tillägg	Summa	
Transport	—	—	—	260,750	
1 speciallärare i läran om uppvärmnings- och ventilationsanordningar, arvode	—	—	—	750	
1 dito i byggnadshygien, d.o.	—	—	—	2,000	
Anslag till tillfälliga lärarbiträden och assistenter	—	—	—	14,300	
Arvode åt en professor såsom högskolans rektor	—	—	—	1,500	
Hysesbidrag åt rektor	—	—	—	1,000	
Arvode åt ett biträde för uppehållande av en del av rektors undervisnings- skyldighet såsom professor	—	—	—	2,000	
Arvode till bergsskolans föreståndare	—	—	—	600	
» » sekreteraren	—	—	—	2,000	
1 kvinnligt skrivbiträde	700	350	150	1,200	Efter fem år kan lönen höjas med 200 kronor och efter tio år med ytterligare 200 kronor.
Arvode till bibliotekarien	—	—	—	2,400	
» » biblioteksamanuensen	—	—	—	1,200	
» » kamreraren	—	—	—	800	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	
1 laboratorietjänare	700	350	150	1,200	
3 dito	2,100	1,050	450	3,600	Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor och efter tio år med ytterligare 100 kronor.
1 maskinist	700	350	150	1,200	
<i>Anmärkning:</i> Därest förste vakt- mästaren, vaktmästaren, laboratorietjä- narna och maskinisten i sådan egenskap åtnjuta fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.					
1 portvakt, arvode	—	—	—	150	
1 d.o d.o	—	—	—	150	
Anslag till biblioteket	—	—	—	8,000	
» » samlingar och laborationer	—	—	—	17,500	
» » diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m.	—	—	—	25,000	
» » elevstipendier	—	—	—	3,000	
» » stipendier åt lärare vid hög- skolan för utrikes studie- resor	—	—	—	1,800	
Summa kronor	—	—	—	354,800	

dels ökat högskolans ordinarie stat från 335,950 kronor till 354,800 kronor, eller med 18,850 kronor;

dels ock anvisat på extra stat för år 1915 till:

arvode åt en specialllärare i kemi	kronor	1,200: —
» » » » elektroteknik	»	2,500: —
» » » » allmän geologi	»	800: —
» » » » industriell ekonomi och statskunskap	»	3,650: —
» » » » bokföring	»	750: —
» » » » fotografi	»	500: —
förstärkande av lärarkrafterna	»	1,800: —
förhöjning av kamrerarens arvode	»	700: —
stipendier åt lärare vid högskolan för utrikes studieresor under tiden för utförande av högskolans nybyggnader	»	1,800: —
Summa kronor		13,700: —

202:o) Sedan 1911 års riksdag till bestridande av kostnaderna för nya byggnader för tekniska högskolan med utrustning och inredning samt för terrasseringsarbeten m. m. beviljat ett anslag av 4,619,000 kronor och därav på extra stat anvisats för år 1912 ett belopp av 300,000 kronor samt för vartdera av åren 1913 och 1914 ett belopp av 750,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att på extra stat för år 1915 av omförmälda, redan beviljade anslag å 4,619,000 kronor anvisa ett belopp av 1,000,000 kronor.

I anledning härav har riksdagen av redan beviljat anslag till *nybyggnad m. m. för tekniska högskolan* anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,000,000 kronor.

203:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 201 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående omorganisation av Chalmers tekniska läroanstalt beräkna för ändamålet en ökning i det ordinarie anslaget till nämnda läroanstalt med 52,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 29 sistlidne maj avlåten proposition, nr 144, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

dels, med förändrad benämning å Chalmers tekniska läroanstalt, godkänna den i berörda statsrådsprotokoll av departementschefen förordade

staten för Chalmers tekniska institut, att tillämpas från och med år 1915, jämte i protokollet omförmälda, för åtnjutande av i staten för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser,

dels föreskriva, att en var, som med eller efter 1915 års ingång tillträder ordinarie befattning vid Chalmerska institutet, skall vara skyldig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser,

dels medgiva, att de i staten upptagna ålderstilläggen må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg,

dels medgiva, att ur de besparingar, som under år 1915 uppkomma å anslagen till undervisning i svenska och tyska språken samt historia och geografi, ett belopp av högst 1,000 kronor må av Eders Kungl. Maj:t användas till resestipendier åt lärare vid institutet,

dels för tillämpning av nyssnämnda stat, vars slutsumma med 40,400 kronor överstiger den nu gällande statens slutsumma, höja anslaget till de tekniska läroverken, som vid bifall till vad i statsverkspropositionen hemställts beträffande tekniska högskolan skulle ökas med 18,850 kronor, med ytterligare 40,400 kronor, eller från nuvarande belopp av 721,925 kronor till 781,175 kronor,

dels ock å extra stat för år 1915 anvisa:

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 9,000 kronor för bibliotek, samlingar och laboratorier ett belopp av 6,000 kronor, samt

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 12,000 kronor för uppvärmning, belysning och diverse utgifter ett belopp av 6,000 kronor,

tillhopa 12,000 kronor.

Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg, som ursprungligen är grundad på en enskild donation, har ett dubbelt syftemål, i det att den skall lämna såväl elementär som vetenskaplig undervisning, och härrör därav dess uppdelning i en lägre och en högre avdelning. Den lägre avdelningen, som omfattar 3 årskurser, avser att utbilda blivande förmän, verkmästare och ritare samt att därjämte vara en förberedande skola för den högre avdelningen. Denna senare åter, som är fördelad i 6 sidoordnade fackskolor, av vilka 5 omfatta 3 år och den sjätte 4 år, har till ändamål att bibringa teknisk bildning av vetenskaplig art samt att befordra för de industriella yrkena betydelsefull forskning. Dessa båda avdelningar äro från varandra fristående, så att avgångsexamen från den lägre avdelningen ej berättigar till inträde i den högre avdelningen.

Den Chalmerska läroanstalten har varit föremål för uppmärksamhet

vid de förslag till omorganisation av det tekniska undervisningsväsendet i vårt land, som avgivits av de för detta ändamål tillsatta kommittéer. Så ansåg kommittén för den högre tekniska undervisningens ordnande, 1906 års kommitté, att den Chalmerska läroanstalten, med sina lägre inträdesfordringar och sina i allmänhet treåriga kurser samt sin i följd härav mindre specialiserade undervisning, visat sig motsvara ett verkligt behov för beredande av högre teknisk bildning åt dem, som ej önskat eller haft tillfälle att genomgå en mera fullständig högskolekurs, och ansåg kommittén vidare, att det skulle bli för den svenska industrien kännbart, om icke den avsevärda mängd ynglingar, som av ett eller annat skäl varit förhindrade att begagna sig av den ordnade skolundervisning, som erfordrades för avläggande av fullständig studentexamen, bereddes tillfälle att komma i åtnjutande av en enligt vetenskaplig metod ordnad teknisk undervisning. Kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande, 1907 års kommitté, framhöll, att sambandet mellan läroanstaltens båda avdelningar medförde avsevärda fördelar för den högre avdelningen. Genom det sätt, varpå matematikundervisningen i den lägre avdelningen vore ordnad, utgallrades ur ett relativt stort lärjungematerial de mest arbetssamma och begåvade för den högre avdelningen. I sammanhang med avlåtande till 1911 års riksdag av förslag rörande omorganisation av tekniska högskolan tillkännagav vederbörande departementschef sin anslutning till de synpunkter, som av 1906 års kommitté uttalats rörande möjliggörandet av en övergång från lägre till högre teknisk undervisning. Departementschefens mening härutinnan vann också riksdagens gillande.

Då tekniska högskolans omorganisationsfråga förelades 1911 års riksdag, fick motsvarande fråga beträffande Chalmers tekniska läroanstalt stå tillbaka. Frågan om undervisningens omorganisation ansågs böra anstå i avvaktan på förslag från kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande. Däremot framlades förslag till löneförbättring för anstaltens lärare samt vaktbetjäning, vilka förslag biföllos av riksdagen. I samband med förslag till 1913 års riksdag om anslag till Chalmerska läroanstalten upptog dåvarande departementschefen frågan om anstaltens ställning och omorganisation och uttalade som sin uppfattning, att anstalten borde fortfarande bestå av två avdelningar: en undre med karaktär väsentligen av teknisk yrkesskola och en övre med karaktär av teknisk högskola, samt att mellan dessa båda avdelningar borde fortfarande finnas ett organisatoriskt samband av sådan art, att det möjliggjorde och underlättade övergång från det undre stadiet till det övre. I enlighet med departementschefens hemställan äskade Eders Kungl. Maj:t och beviljade riksdagen — förutom vissa anslag för en gång till om- och tillbyggnadsarbeten samt

anskaffande av apparater — på extra stat för år 1914 dels ett belopp av 3,900 kronor till löneförbättring för vissa lärare vid läroanstalten, dels 6,000 kronor till förstärkning av det i läroanstaltens stat upptagna anslaget å 9,000 kronor för bibliotek, samlingar och laboratorium, dels ock 6,000 kronor till förstärkning av det i läroanstaltens stat upptagna anslaget å 12,000 kronor för uppvärmning, belysning och diverse utgifter.

För åvägabringande av en särskild undersökning rörande Chalmerska läroanstaltens förhållanden tillkallades inom ecklesiastikdepartementet i juni 1913 tre sakkunnige, vilkas förslag till omorganisation av läroanstalten ligger till grund för Eders Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning.

Den Chalmerska läroanstaltens betydelse ligger däruti, att den bereder ynglingar utan andra förberedande kunskaper än dem, de kunnat huvudsakligen förvärva på egen hand, tillfälle till inhämtande av högre teknisk bildning. Från läroanstalten hava också utgått män, som inlagt stora förtjänster om vår industri och innehava betydelsefulla anställningar i såväl enskild som allmän tjänst. En indragning av den Chalmerska läroanstalten eller en sådan omorganisation av densamma, att den väsentligen ändrade karaktär, skulle enligt riksdagens förmenande innebära en avsevärd förlust för vår industri och i varje fall utgöra ett steg i motsatt riktning mot de berättigade strävandena att för fallenheten och begåvningen undanröja de hinder, som ekonomiska omständigheter lägga i vägen för erhållande av högre bildning. Riksdagen vill alltså, med instämmande i vad ovan omförmälda 1906 års kommitté därom anfört, uttala såsom sin åsikt, att den Chalmerska läroanstalten fortfarande bör bibehållas vid sin nuvarande ställning och uppgift, med den förbättring i avseende å undervisningens anordning, lärarkrafter och materiellutrustning, som för fyllande av denna uppgift numera måste anses nödig.

Vad angår det nu föreliggande förslaget om Chalmerska läroanstaltens *omorganisation, inträdesfordringar* i dess båda avdelningar och *studieplaner* träder den frågan i förgrunden, huruvida förslaget, med behörigt tillgodoseende av den högre och den lägre tekniska undervisningens krav, förmått att ställa dessa båda undervisningsstadier i det önskade sambandet med varandra. Svårigheten har härvid legat i det dubbla syftet, den *lägre avdelningen* har att fylla, nämligen att vara en förberedande skola för den högre avdelningen, på samma gång den skall meddela en helt avslutad undervisning för verksamhet i det praktiska livet. Förslaget innebär nu i första hand ett försök att tillgodose avdelningens uppgift att fylla sitt ursprungliga och huvudsakliga ändamål, nämligen att meddela en elementär teknisk bildning åt blivande förmän, verkmästare, ritare och andra, för

vilkas levnadsmål en sådan bildning är tillräcklig och nödvändig. Därför har också iakttagits, att dessa elever ej belastats med en sådan undervisning, som endast avser att bibringa för inträde i den högre avdelningen erforderliga kunskaper. Genom att undervisningen i den lägre avdelningen koncentrerats på nämnda huvudsyftemål, har utbildningstiden kunnat inskränkas till två och ett halft år. Riksdagen finner frågan om undervisningens ordnande för den lägre avdelningen vara lyckligt löst och har vid granskning av de föreslagna förändringarna i läroplanerna och fordringarna för uppflyttning i avdelningens olika årskurser ej funnit anledning till anmärkningar; med den föreslagna organisationen synes riksdagen avdelningen bliva väl lämpad att fylla sin huvudsakliga uppgift. Mot den obetydliga ökningen av inträdesfordringarna till avdelningens första årskurs har riksdagen intet att invända.

För ernående av den lägre avdelningens andra uppgift, nämligen att förbereda till inträde i den högre avdelningen, har föreslagits att till avdelningen anordna en *kompletteringskurs* varje vårtermin, i vilken komme att meddelas undervisning i de ämnen och till det omfång, som, utöver vad som meddelas i den lägre avdelningen, erfordras för vinnande av inträde i den högre. Härigenom skulle genomgående av den lägre avdelningen jämte nämnda kurs erfordra en tid av sammanlagt sex terminer. Endast de, som genomgått den egentliga lägre avdelningen, skulle äga tillträde till denna kurs. Kursens genomgående skulle enligt de sakkunniges förslag icke i och för sig medföra behörighet till inträde i den högre avdelningen, vadan någon avgångsexamen ej skulle anställas; däremot har departementschefen ansett det kunna ifrågasättas, huruvida ej kursens behöriga genomgående borde medföra rätt till inträde i den högre avdelningen, varför kursen skulle avslutas med en särskild prövning. Riksdagen har funnit förslaget om nämnda kompletteringskurs innebära en god lösning av frågan om de båda avdelningarnas inbördes samband. I fråga om behörighet för dem, som genomgått ifrågavarande kurs, att vinna inträde i den högre avdelningen finner riksdagen departementschefens uppfattning synnerligen beaktansvärd och vill i följd häraf uttala sin förväntan, att föreskrifter i den riktning departementschefen ifrågasatt varda i samband med anstaltens omorganisation utfärdade.

I fråga om den *högre avdelningen* skulle denna fortfarande hava till uppgift att lämna en ur kvalitativ synpunkt högskolemässig utbildning, ehuru av mindre omfattning än den vid tekniska högskolan meddelade. För de nuvarande fackskolorna, vilka skulle bibehållas oförändrade, har föreslagits andra benämningar, som något mer än de hittillsvarande sammanfalla med motsvarande fackskolors namn vid tekniska högskolan. I av-

seende å inträdesfordringarna i den högre avdelningen hava åtskilliga höjningar föreslagits. Beträffande det framlagda förslaget till läroplaner har framhållits, att dessa planer ingalunda äro definitiva utan kunna av anstaltens styrelse underkastas nödiga jämkningar. Vad i förslaget framlagts rörande den högre avdelningen har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Vad beträffar *ändrade benämningar* å Chalmerska läroanstaltens två avdelningar hade de sakkunnige föreslagit för den lägre avdelningen: Chalmers tekniska elementarskola och för den högre: Chalmers tekniska högskola. Förslaget hade från en del håll mötts av gensagor, och Eders Kungl. Maj:t har för läroanstalten i dess helhet föreslagit: Chalmers tekniska institut, med bibehållande av de nuvarande benämningarna: den lägre avdelningen och den högre avdelningen. Riksdagen finner sig böra biträda Eders Kungl. Maj:ts förslag härutinnan.

Den föreslagna omorganisationen av Chalmerska läroanstalten kräver en del *ändringar med avseende å lärarkrafterna* vid anstalten, och samtidigt har en *lönereglering beträffande vissa lärarplatser* föreslagits.

Till en början vill riksdagen erinra om den lönereglering, som år 1911 gjordes för de dåvarande lektorerna, samtidigt med att deras befattningar förändrades till professorer. Även vaktbetjäntes avlöning omreglerades vid samma tillfälle.

Det föreliggande förslaget innebär först en ökning av antalet professorer från nuvarande 10 till 12. Den ena av de föreslagna nya professorerna skulle tillföras den matematiska ämnesgruppen, den andra den kemiska. Beträffande den förstnämnda har föreslagits, att, jämte det de nuvarande professorerna i matematik och beskrivande geometri samt i mekanik och matematik skulle förändras till professorer enbart i matematik och i mekanik, densamma skulle omfatta ämnena beskrivande geometri med matematik. Riksdagen har emellertid icke funnit behovet av sagda nya professor vara ådagalagt. Att utbrytningen av ämnet beskrivande geometri från den nuvarande professuren i matematik och beskrivande geometri är av behovet påkallad, torde visserligen få anses vara genom utredningen i ämnet påvisat, men detta lär ej behöva medföra inrättandet av en ny professor, utan torde denna angelägenhet lämpligen kunna ordnas genom inrättandet av en speciallärarbefattning i ämnet beskrivande geometri. Den undervisning i matematik, som föreslagits tillhöra den ifrågasatta nya professuren, synes riksdagen kunna fördelas på de övriga lärarne inom den matematiska ämnesgruppen och följaktligen ej påfordra anställandet av en särskild lärarkraft. Tekniska högskolans lärarkollegium har också i sitt över förslaget avgivna utlåtande förklarat

sig vara av den meningen, att det komme att möta svårigheter att få en befattning med den föreslagna ämneskombinationen på ett tillfredsställande sätt besatt och att det därför vore fördelaktigare att fördela dessa ämnen på två lärarbefattningar. Riksdagen, som funnit den gjorda anmärkningen värd beaktande, har följaktligen ej kunnat bifalla förslaget om inrättande av den föreslagna professuren i beskrivande geometri med matematik, men vill i stället föreslå, att, jämte det den nuvarande professuren i matematik och beskrivande geometri förändras till en professur i matematik, en speciallärarbefattning inrättas i beskrivande geometri. Arvodet för denna tjänst torde böra bestämmas till 2,000 kronor. Vad så den andra av de föreslagna nya professurerna beträffar, skulle densamma omfatta ämnena oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi, och har riksdagen icke funnit sig böra göra någon erinran häremot. Löneförmånerna vid den nya professuren, vilka föreslagits till samma belopp som vid de hittillsvarande professurerna, hava ej heller givit riksdagen anledning till anmärkning.

Vidare äro i staten upptagna 5 andra-lärarbefattningar, av vilka en var skulle omfatta ett av följande ämnesområden: 1) matematik, 2) elementarmekanik, skeppsbyggeri och linjarritning, 3) byggnadslära med ritning, 4) elektroteknik, samt 5) maskinlära med ritning samt mekanisk teknologi. Tre av dessa, i matematik, i byggnadslära med ritning samt i elementarmekanik, skeppsbyggeri och linjarritning motsvaras i den nuvarande staten nära av där uppförda andra-lärarbefattningar i matematik och i byggnadslära med avlöning av 2,500 resp. 3,000 kronor samt av en lärarbefattning i skeppsbyggeri med avlöning av 2,500 kronor. Den föreslagna andre-lärarbefattningen i elektroteknik är ny, och befattningen i maskinlära med ritning samt mekanisk teknologi är visserligen likaledes ny, men kan sägas för närvarande hava en motsvarighet i en lärarbefattning, som, avlönad från ett anslag å 3,500 kronor till bestridande av undervisning i mekanisk teknologi, konstruktion av enkla maskindelar och elementär mekanik, är avsedd för undervisning i mekanisk teknologi samt delvis i maskinlära och maskinelement; sistnämnde lärares avlöning har utgjort 2,900 kronor, varefter återstoden av anslaget, 600 kronor, har utgått till undervisning i elementär mekanik. I fråga om dessa befattningshavares avlöningsförmåner har föreslagits, att de skola i avlöning åtnjuta 4,000 kronor, därav 2,400 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg å 500 kronor vardera att utgå efter respektive fem och tio års tjänstgöring. Riksdagen, som finner den föreslagna avlöningen för nu berörda befattningshavare lämpligt avvägd, får även i

öfrigt uttala sin anslutning till förslaget om inrättande av ifrågavarande fem nämnda andra-läraryrkefattningar.

Därefter är i staten uppförd en verkstadsingenjör med enahanda avlöningsförmåner, som föreslagits för andra-lärarna, nämligen en begynnelselön av 4,000 kronor och en slutlön av 5,000 kronor. För närvarande åtnjuter läraren i verkstadsarbete, med inberäkning av tillfällig löneförbättring, en avlönning av 3,500 kronor med rätt till två ålderstillägg, vardera å 500 kronor. Mot den här föreslagna löneförbättringen har riksdagen intet att invända, liksom ej heller mot den ändrade benämningen av ifrågavarande lärare.

För läraren i frihandsteckning, som för närvarande åtnjuter som begynnelselön 2,850 kronor, tillfällig löneförbättring däri inbegripen, samt som slutlön 3,350 kronor, har föreslagits en avlönning av 3,000 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar jämte rätt till två ålderstillägg å 400 kronor vardera. Ej heller den föreslagna löneförhöjningen till denne lärare har givit riksdagen anledning till anmärkning.

Vad vidare beträffar de i staten upptagna speciallärarna äga några sin motsvarighet i nuvarande läraryrkefattningar, medan flertalet äro nyinrättade. Riksdagen vill först beröra den förstnämnda kategorien. Specialläraren i vattenbyggnadslära, som motsvarar den nuvarande läraren i väg- och vattenbyggnadskonst med en avlönning av 1,750 kronor, skulle erhålla ett arvode å 3,000 kronor. Specialläraren i modellering skulle uppbära samma arvode som den nuvarande läraren i samma ämne eller 1,100 kronor; liknande är förhållandet med specialläraren i geodesi, som skulle åtnjuta ett arvode å 2,500 kronor, och specialläraren i bokföring, som skulle åtnjuta 500 kronor i avlönning. Mot nu berörda speciallärares avlöningsförmåner har riksdagen intet att invända. För specialläraren i elektrokemi har föreslagits ett arvode å 2,000 kronor, under det att den nuvarande lärarens i ämnet avlönning utgör allenast 800 kronor. Riksdagen har funnit det föreslagna arvodet väl högt tilltaget och anser detsamma kunna skäligen nedsättas till 1,600 kronor.

Vad de nyinrättade specialläraryrkefattningarna beträffar, har riksdagen ansett sig böra bifalla förslaget om inrättande av desamma. I avseende å de föreslagna arvoden till speciallärarna i betongkonstruktioner å 900 kronor, i byggnadshygien å 500 kronor, i stadsanläggningslära å 500 kronor och i mekanisk teknologi å 1,200 kronor har riksdagen intet att erinra. Vidkommande åter de föreslagna arvoden till speciallärarna i explosionsmotorer å 1,500 kronor, i engelska språket å 1,000 kronor och i indu-

striell ekonomi å 1,600 kronor har riksdagen ansett dessa arvoden lämpligen kunna nedsättas till respektive 1,200, 900 och 1,400 kronor

Vidare har föreslagits till uppehållande av undervisningen i svenska språket 1,500 kronor och i tyska språket 2,700 kronor, motsvarande nu utgående arvode till en lärare i sagda två språk å 1,500 kronor, samt i historia och geografi 500 kronor. Mot dessa anslagsposter har riksdagen intet att erinra.

De därefter i staten uppförda posterna arvode åt en professor såsom institutets rektor å 1,500 kronor och arvode åt ett biträde för uppehållande av en del av rektors undervisningsskyldighet såsom professor å 3,000 kronor äro oförändrade.

Till bestridande av sekreterar-, bibliotekarie- och kamrerargörörmål har föreslagits ett belopp av 4,500 kronor; för närvarande är för vardera av sekreteraren och bibliotekarien i staten uppfört arvode å 500 kronor, vartill kommer ett från elevavgifterna för ändamålet utgående belopp av 1,500 kronor eller sålunda tillsammans 2,500 kronor. I betraktande av att kamreraren ej har ansvaret för läroanstaltens ekonomiska förvaltning, utan detsamma tillkommer rektor, synes arvodet för denne tjänsteman kunna begränsas till 1,000 kronor. Beräknar man vidare sekreterarens arvode till 1,500 kronor och bibliotekariens till 1,200 kronor, synes ifrågasvarande anslagspost kunna nedsättas till 3,700 kronor.

Beträffande vaktbetjante äro för närvarande i staten uppförda en förste vaktmästare och tre vaktmästare. Nu föreslås ytterligare en vaktmästare med för dylik befattningshavare sedvanliga avlöningsförmåner jämte en maskinist med 1,500 kronor i avlöning, därav 900 kronor lön och 600 kronor tjänstgöringspenningar, och en gårdskarll med 900 kronor i avlöning, därav 600 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar. För de nya befattningshavarna föreslås dessutom två ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter fem och tio års tjänstgöring. Mot inrättande av sagda tre befattningar ävensom vad i övrigt i berörda hänseende föreslagits har riksdagen intet att erinra.

I fråga om övriga å staten uppförda anslagsposter, nämligen till arvoden åt assistenter och repetitörer, till gottgörelse åt arbetsbiträden på verkstaden, till stipendier och premier åt elever, till bibliotek, samlingar och laboratorier, till verkstaden samt till uppvärmning, belysning och diverse utgifter har någon ändring icke föreslagits.

På sätt riksdagen ovan omförmält, äro å extra stat för år 1914 anvisade två särskilda anslag å 6,000 kronor vardera, det ena till förstärkning av det nyssnämnda ordinarie anslag å 9,000 kronor till bibliotek, samlingar och laboratorium och det andra till förstärkning av anstaltens ordinarie

anslag å 12,000 kronor till uppvärmning, belysning och diverse utgifter. Sagda anslag äskas nu också för år 1915, och finner sig riksdagen böra biträda förslaget härutinnan.

Riksdagen vill slutligen erinra om vissa å stat icke uppförda medel, vilka användas till bestridande av utgifter, vartill vederbörande statsanslag icke lämnat tillgång. Dessa medel äro dels donationsräntor, över vilka läroanstaltens styrelse förfogat jämlikt donationsurkundernas föreskrifter, dels ock inträdes- och terminsavgifter av elever. Enligt vad departementschefen meddelat, kan från donationsräntorna ett årligt belopp av omkring 1,000 kronor under den närmaste tiden påräknas såsom bidrag till kostnaderna för uppvärmning, belysning m. m. I fråga om elevavgifterna har departementschefen framhållit, att, fränsett medel till ränta och amortering å byggnadslån, dessa hädanefter torde i främsta rummet böra avses till arvoden åt assistenter och repetitörer ävensom arbetsbiträden å verkstaden. Till arvoden åt dylika finnas för närvarande å staten uppförda två anslag å tillhopa 13,000 kronor. Med hänsyn till de ökade tillgångar till dessa arvoden, som elevavgifterna borde komma att bereda, har departementschefen framkastat tanken på möjligheten, att nämnda båda anslag eller ettdera av dem skulle något minskas. Med hänsyn emellertid till vad i berörda avseende från läroanstaltens lärarråd anförts, har departementschefen ej velat påyrka nedsättning av ifrågavarande anslag. Dock torde enligt departementschefens förmenande frågan om möjligheten av en sådan åtgärd böra upptagas, sedan omorganisationen blivit fullt genomförd och någon erfarenhet hunnit förvärfvas beträffande läroanstaltens behov av medel till gottgörelse åt assistenter. Riksdagen delar denna departementschefens uppfattning. Vidare har departementschefen framhållit, att sedan nödiga medel beräknats för räntor och amorteringar samt assistentarvoden, det överskott å ifrågavarande medel, som vore att vänta, borde få disponeras, bland annat, för särskilda föreläsningar om arbetarskydd. Till detta departementschefens yttrande vill riksdagen likaledes uttala sin anslutning.

Såsom av departementschefen påvisats, kan den föreslagna nya staten icke i sin helhet träda i kraft vid 1915 års ingång. Anslagen till undervisning i svenska och tyska språken och till undervisning i historia och geografi behöva nämligen ej i hela sin utsträckning tagas i anspråk nämnda år, detta beroende därpå, att undervisning i sagda ämnen först kommer att begynna med höstterminen 1915. Av sålunda uppkommen besparing har Eders Kungl. Maj:t föreslagit, att för år 1915 skulle bestridas utgiften för resestipendier under året, vadan något särskilt anslag för detta

ändamål ej skulle behövas å 1915 års stat. Emot en dylik anordning har riksdagen intet att erinra.

Den nuvarande staten för Chalmers tekniska läroanstalt slutar på en summa av 136,900 kronor, varjämte sedan flera år löneförbättring åt vissa lärare vid anstalten till belopp av 3,900 kronor anvisats å extra stat. Den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna staten uppgår till 177,300 kronor. Med de av riksdagen beslutade sänkningarna av vissa anslagsposter skulle staten sluta på en summa av 171,100 kronor, vilket innebär en höjning med 34,200 kronor i förhållande till det belopp den nuvarande staten uppvisar.

Slutligen har Eders Kungl. Maj:t föreslagit villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten upptagna avlöningsförmånerna, och äro sagda villkor och bestämmelser avsedda att gälla samtliga ordinarie befattningshavare vid läroanstalten. Härvid har, bland annat, föreslagits, att nuvarande innehavare av andra-läraryrke i matematik och läraryrket i skeppsbyggeri, av en läraryrke med undervisningsskyldighet i mekanisk teknologi m. m., av läraryrket i verkstadsarbete samt av maskinist- och gårdskarlsbefattningarna, därest de komma att övertaga motsvarande befattningar å den nya staten, måtte äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, de före den nya statens trädande i kraft innehaft sina nuvarande anställningar. Vad i sistberörda avseende föreslagits har riksdagen bifallit, liksom riksdagen jämväl i övrigt icke haft något att anmärka mot ifrågavarande bestämmelser.

Riksdagen, som i fråga om de delar av Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, vilka ej blivit av riksdagen särskilt berörda, icke funnit anledning till erinran, har alltså, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag, dels med förändrad benämning å Chalmers tekniska läroanstalt, godkänt följande stat för Chalmers tekniska institut, att tillämpas från och med år 1915:

	Löner och arvoden. Kronor.	Tjänst- görings- pen- ningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
1 professor	4,400	2,000	6,400	Efter fem år kan lönen höjas med 600 kronor.
10 professorer	44,000	20,000	64,000	
<i>Anmärkning:</i> Förestående 11 professorsbe- fattningar omfatta vardera ett av följande ämnes- områden: 1) fysik; 2) matematik; 3) mekanik och matematik; 4) skeppsbyggeri; 5) byggnadslära och ornamentsritning; 6) elektroteknik; 7) kemi och kemisk teknologi; 8) oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi; 9) maskinlära med un- dervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vat- tenmotorer; 10) maskinlära med undervisnings- skyldighet företrädesvis i läran om värmemotorer; samt 11) väg- och vattenbyggnadslära.				
1 andra lärare	2,400	1,600	4,000	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 500 kronor.
4 andra lärare	9,600	6,400	16,000	
<i>Anmärkning:</i> Förestående 5 andra-läraryr- fattningar omfatta vardera ett av följande ämnes- områden: 1) matematik; 2) elementarmekanik, skeppsbyggeri och linjarritning; 3) byggnadslära med ritning; 4) elektroteknik; och 5) maskinlära med ritning samt mekanisk teknologi.				
1 verkstadsingenjör	2,400	1,600	4,000	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 500 kronor.
1 lärare i frihandsteckning	1,800	1,200	3,000	Efter fem år kan lönen höjas med 400 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 400 kronor.
1 speciallärare i beskrivande geometri, arvode ...	2,000	—	2,000	
1 » i vattenbyggnadslära, » ...	3,000	—	3,000	
1 » i modellering, » ...	1,100	—	1,100	
1 » i elektrokemi, » ...	1,600	—	1,600	
1 » i geodesi, » ...	2,500	—	2,500	
1 » i betongkonstruktioner, » ...	900	—	900	
1 » i byggnadshygien, » ...	500	—	500	
1 » i stadsanläggningslära, » ...	500	—	500	
1 » i mekanisk teknologi, » ...	1,200	—	1,200	
Transport	—	—	110,700	

	Löner och arvoden. Kronor.	Tjänst- görings- pen- ningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
Transport	—	—	110,700	
1 speciallärare i explosionsmotorer, arvode	1,200	—	1,200	
1 » i engelska språket, »	900	—	900	
1 » i bokföring, »	500	—	500	
1 » i industriell ekonomi, »	1,400	—	1,400	
Till uppehållande av undervisningen				
i svenska språket	1,500	—	1,500	
i tyska språket	2,700	—	2,700	
i historia och geografi	500	—	500	
Arvode åt en professor såsom institutets rektor	1,500	—	1,500	
<i>Anmärkning:</i> Därest rektor i sådan egen- skap åtnjuter fri bostad, skall å rektorsarvodet avdragas 900 kronor årligen.				
Arvode åt ett biträde för uppehållande av en del av rektorns undervisningsskyldighet såsom professor	2,000	—	2,000	
Till bestridande av sekreterar-, bibliotekarie- och kamrerargöromål	3,700	—	3,700	
1 förste vaktmästare	900	450	1,350	Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	1,050	
3 vaktmästare	2,100	1,050	3,150	
1 maskinist	900	600	1,500	
1 gårdskarl	600	300	900	
<i>Anmärkning:</i> Därest förste vaktmästaren, vaktmästare, maskinisten eller gårdskarlen i så- dan egenskap åtnjuter fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, å lönen avdragas 100 kronor årligen.				
Till arvoden åt assistenter och repetitörer	11,500	—	11,500	
Till gottgörelse åt arbetsbiträden på verkstaden	1,500	—	1,500	
Stipendier och premier åt elever	—	—	550	
Bibliotek, samlingar och laboratorier	—	—	9,000	
Verkstaden	—	—	2,000	
Uppvärmning, belysning och diverse utgifter	—	—	12,000	
Summa kronor	—	—	171,100	

dels godkänt följande villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner, nämligen:

att innehavare av ordinarie befattning vid Chalmerska institutet skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i institutets organisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kan vara stadgad, samt i sådant hänseende vara pliktig att, med bibehållande av den tjänsteställning och den avlöning, han innehar, i enlighet med nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att med ordinarie befattning vid institutet icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning vid institutet ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Eders Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, vad angår professor, Eders Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, institutets styrelse uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid institutet, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar eller arvode få uppbäras endast för den tid, befattnings innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester eller därmed jämförlig ledighet, men skola för den tid, han eljest varit befriad från tjänstgöring, utgå till den, som uppehållit befattningen, där ej, vad arvode beträffar, annorlunda varder av Eders Kungl. Maj:t bestämt;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller fullgörande av särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till tjänstinnehavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehavare varder avstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas

till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära något därav;

att, därest förhöjning av lön efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller därmed jämförlig ledighet eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, under iakttagande vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillräddas förrän vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att nuvarande innehavare av andra-läraryrket i matematik och läraryrket i skeppsbyggeri, av en läraryrket med undervisnings-skyldighet i mekanisk teknologi m. m., av läraryrket i verkstadsarbete samt av maskinist- och gårdskarlsbefattningarna, därest de komma att övertaga motsvarande befattningar å den nya staten, äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, de före den nya statens trädande i kraft innehaft sina nuvarande anställningar;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att en var vaktmästare ävensom maskinisten och gårdskarlen må årligen, i den mån sådant kan ske utan kostnad för det allmänna och utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjuta semester under femton dagar;

att emellertid, där det erfordras för beredande av sådan ledighet, en var av nyssnämnda befattningshavare skall vara skyldig att, utan särskild ersättning utöver den honom eljest tillkommande avlöningen, jämte egen tjänst bestrida göromål, tillhörande annan befattning av ifrågavarande slag;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen skall utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten avgå ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya statens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; samt

att den, som tillträder den nya staten, skall vara skyldig underkasta

sig, efter Eders Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

dels föreskrivit, att en var, som med eller efter 1915 års ingång tillträder ordinarie befattning vid Chalmerska institutet, skall vara skyldig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser;

dels medgivit, att de i staten upptagna ålderstilläggen må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg;

dels medgivit, att av de besparingar, som under år 1915 uppkomma å anslagen till undervisning i svenska och tyska språken samt historia och geografi, ett belopp av högst 1,000 kronor må av Eders Kungl. Maj:t användas till resestipendier åt lärare vid institutet;

dels för tillämpning av nyssnämnda stat, vars slutsumma med 34,200 kronor överstiger den nu gällande statens slutsumma, höjt anslaget till de tekniska läroverken, som genom innevarande års riksdags beslut beträffande tekniska högskolan ökats med 18,850 kronor, med ytterligare 34,200 kronor, eller från nuvarande belopp av 721,925 kronor till 774,975 kronor;

dels ock å extra stat för år 1915 anvisat:

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 9,000 kronor för bibliotek, samlingar och laboratorier ett belopp av 6,000 kronor, samt

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 12,000 kronor för uppvärmning, belysning och diverse utgifter ett belopp av 6,000 kronor,

tillhopa 12,000 kronor.

204:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *uppehållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm* på extra stat för år 1915 anvisat:

för förhöjning av betjäningens avlöning	kronor	446: —
» » » underlärarnas »	»	9,905: —
» » » anslaget för den extra ordinarie undervisningen.....	»	260: —
» » » anslaget till belysning.....	»	750: —
» » » anslaget till inventariers anskaffande och underhåll.....	»	1,000: —
» » » anslaget till undervisningsmateriell ...	»	1,750: —
» » » anslaget till diverse utgifter	»	2,050: —

eller således tillhopa kronor 16,161: —

under villkor att Stockholms stad för år 1915, utöver förut anslagna medel å 7,500 kronor, för berörda ändamål bidrager med 16,161 kronor.

205:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för uppehållande av undervisningen i tekniska elementarskolan i Norrköping anvisa för år 1915 följande extra anslag: till undervisning i svenska språket 200 kronor, till betjäningens avlöning 400 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 2,300 kronor, till assistenter och repetitörer 400 kronor, till undervisning i främmande språk 400 kronor, till höjd avlöning åt läraren i frihandsteckning 150 kronor, till bibliotek och samlingar 300 kronor samt till undervisning i verkstadsarbete 1,100 kronor, eller tillhoppa 5,250 kronor.

Detta förslag innebär en förhöjning i det för ifrågavarande ändamål för innevarande år beviljade anslaget med 300 kronor å posten lyshållning, uppvärmning m. m.

Riksdagen, som icke finner skäl till anmärkning mot den sålunda föreslagna kostnadsökningen, har följaktligen för *uppehållande av undervisningen i tekniska elementarskolan i Norrköping* anvisat på extra stat för år 1915: till undervisning i svenska språket 200 kronor, till betjäningens avlöning 400 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 2,300 kronor, till assistenter och repetitörer 400 kronor, till undervisning i främmande språk 400 kronor, till höjd avlöning åt läraren i frihandsteckning 150 kronor, till bibliotek och samlingar 300 kronor samt till undervisning i verkstadsarbete 1,100 kronor, eller tillhoppa 5,250 kronor.

206:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Malmö anvisa på extra stat för år 1915: till betjäningens avlöning 1,000 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 6,000 kronor, till en parallellavdelning i första årskursen 4,500 kronor, till en parallellavdelning i andra årskursen 5,000 kronor, till en parallellavdelning i tredje årskursen 1,000 kronor samt till inköp av undervisningsmaterieell 1,200 kronor, eller tillhoppa 18,700 kronor.

För uppehållande av undervisningen vid denna läroanstalt har av riksdagen för år 1914 beviljats ett belopp av sammanlagt 14,450 kronor.

Riksdagen, som icke har något att erinra beträffande den föreslagna anslagshöjningen, avseende posterna lyshållning, uppvärmning m. m. samt inköp av undervisningsmaterieell, har alltså för *uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Malmö* anvisat på extra stat för år 1915: till betjäningens avlöning 1,000 kronor, till lyshållning, uppvärm-

ning m. m. 6,000 kronor, till en parallellavdelning i första årskursen 4,500 kronor, till en parallellavdelning i andra årskursen 5,000 kronor, till en parallellavdelning i tredje årskursen 1,000 kronor samt till inköp av undervisningsmateriell 1,200 kronor, eller tillhopa 18,700 kronor.

207:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Örebro anvisa på extra stat för år 1915: till höjda avlöningar åt extra lärarna i svenska språket, främmande språk, frihandsteckning och modellering 825 kronor, till höjd ersättning för bestridande av sekreterar- och kamrerargörömlen 100 kronor, till arvode åt extra lärare för undervisning i parallellklasser 13,075 kronor, till biträden i lantmåteri m. m. 200 kronor, till biträden på verkstaden 1,570 kronor, till betjäningens avlöning 850 kronor samt till lyshållning, uppvärming m. m. 3,300 kronor, eller tillhopa 19,920 kronor.

I sammanhang härmed har riksdagen till behandling förehåft en inom riksdagen väckt motion, däri hemstälts, att riksdagen för sin del ville utöver vad Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit för uppehållet av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Örebro anvisa å extra stat för 1915 ytterligare 2,250 kronor för upprättandet av en elektroteknisk fackavdelning, att utbetalas sedan styrelsen för nämnda läroverk hos Eders Kungl. Maj:t styrkt, att den till läroverket givna donationen å 10,000 kronor använts till inköp av elektrotekniska instrument.

I motionen framhållas samma synpunkter, som föreligga i en under förra riksdagen detta år i ämnet väckt motion, och hänvisa motionärerna till den i sistnämnda motion förebragta utredningen. Till stöd för denna motion hade av motionären anförts följande:

»Den stora och hastiga utveckling, som under de senaste årtiondena kännetecknat och även kännetecknar den elektrotekniska industrien, har åstadkommit, att dess betydelse här i Sverige med dess myckna vattenkraft blivit allt större och större samt att denna industri dragit till sig allt fler och fler personer, som verka inom densamma.

Frånsett den högre elektrotekniska undervisning och utbildning, som lämnas i tekniska högskolans fackskola för elektroteknik ävensom vid Chalmers tekniska läroanstalt, finnes här i landet icke någon särskild läroanstalt, där den elementära elektrotekniska undervisning och utbildning meddelas, som måste anses nödvändig för alla dem, som under sitt arbete i den elektrotekniska industrien icke intaga chefs- eller konstruktörsplatser, utan ställas på visserligen mera underordnade, men icke desto mindre viktiga och ansvarsfulla platser.

Den undervisning, som lämnas lärjungarna i de tekniska elementarskolorna uti ämnet fysik, i vilket elektricitetsläran ingår, kan möjligen i någon mån vara tillräcklig för de teknici, som inom sin blivande industri-gren använda sig av elektrotekniska hjälpmedel, men denna undervisning kan på långt när icke motsvara de krav, som måste ställas på dem, som arbeta i den egentliga elektrotekniska industrien.

Med hänsyn till de allmänna tekniska kunskaper, som enligt stad-garna skola meddelas i de nuvarande tekniska elementarskolorna med dess bestämda fackavdelningar, blir det heller icke möjligt att kunna meddela en tillfredsställande undervisning i elektroteknik i de tekniska elementar-skolorna sådana de nu äro organiserade och med de hjälpmedel, som nu stå dem till buds.

Det är därför ett känt faktum, att en stor del ungdom, som ämnar ägna sig åt den elektrotekniska industriens mera underordnade platser, nödgas begiva sig till utländska anstalter för lägre elektroteknisk under-visning för att vid dessa kunna erhålla de kunskaper och den utbildning, som erfordras för att de sedermera skola kunna bliva kompetenta till de befattningar i Sverige, som kunna vänta dem. Tyvärr kan icke någon exakt uppgift lämnas å de många svenskar, som i brist på lämplig under-visningsanstalt i hemlandet begiva sig utrikes för att erhålla den för dem behövlige undervisningen i elektroteknik. Säkert är emellertid, att utgif-terna för dessa studier uppgå till högst avsevärda belopp.

Kommittén för ordnandet av den lägre tekniska undervisningen har ock i sitt under år 1912 framlagda förslag och betänkande med stor styrka framhållit den förut påpekade bristen i elektroteknisk undervisning samt därför föreslagit »upprättandet av *en* elektroteknisk fackskola, i vilken undervisningen i elektroteknik borde drivas till den omfattning, som fordras för utbildning av arbetsledare samt rit- och konstruktionsbiträden för den elektrotekniska industrien.» Å ett annat ställe i sitt betänkande säger kommittén, att i den elektrotekniska fackskolan »bör undervisningen i elektroteknik drivas så långt, att lärjungarna vinna kompetens att biträda vid konstruktioner av elektrotekniska maskiner och utöva närmaste led-ningen av arbetet i verkstäder och fabriker för elektrotekniska tillverk-ningar eller vid elektriska anläggningars utförande och skötsel.»

Kommittén har ock i sitt betänkande framlagt ett förslag till pro-gram för en teknisk fackskola för elektroteknik, i vilket förslag upptagits de läroämnen och lärokurser, som skulle läsas och genomgås vid nämnda fackskola.

Ehuru kommittén redan under 1912 framlagt sitt betänkande, hava ännu icke alla infordrade utlåtanden inkommit. Av de inkomna utlåtan-

dena framgår att, ehuru varma erkännanden lämnats kommittén för dess förtjänstfulla arbete, skiljaktiga meningar gjort sig gällande angående förslaget i sin helhet och en del detaljer.

Det torde därför vara att befara, att innan Kungl. Maj:t kan hinna att pröva värdet av de gjorda anmärkningarna samt utarbeta förslag i ämnet ävensom riksdagen hinna fatta beslut, flera år måste åtgå, innan den lägre elektrotekniska undervisningsfrågan blivit löst.

Sedan statsmakterna fattat sitt beslut, torde det dröja flera år, innan vederbörande kommuner, vilka enligt kommittéförslaget skola tillhandahålla nödiga lokaler, hinna att uppföra de nya byggnader, som torde erfordras särskilt för fackskolornas utvidgade laboratorier.

Det torde därför dröja måhända 7—10 år, innan den elektrotekniska fackskolan kan komma i verksamhet att emottaga lärjungar.

Det måste därför betraktas såsom något mycket nyttigt och gagneligt, om tidigare, ja redan i början av nästa år, en elementär undervisning i elektroteknik kan taga sin början, naturligen under sådana omständigheter, att anordnandet av denna undervisning icke i något avseende lägger hinder i vägen för lösningen av den stora frågan om att på ett tillfredsställande sätt ordna den lägre tekniska undervisningen.

Det synes vara i hög grad viktigt, att innan frågan om den lägre tekniska undervisningen löses, icke några åtgärder vidtagas, som kunna bereda svårigheter för att denna fråga löses på bästa sätt. Måhända kunde det ock bliva gagneligt för den stora frågans lösning, särskilt beträffande den föreslagna elektrotekniska fackskolan, om man därvid kunde tillgodogöra sig den erfarenhet, som kan vinnas vid en provisorisk skola för den lägre undervisningen i elektroteknik.

Ett förslag till ordnandet redan från och med början av nästa år utav en elementär undervisning i elektroteknik har uppgjorts av styrelsen för Örebro tekniska elementarskola och ingivits till Kungl. Maj:t med begäran om ett årligt anslag till extra lärare å 4,150 kronor och ett anslag å 10,000 kronor till komplettering av läroverkets fysiska laboratorium med avseende å elektrotekniska instrument.

I årets nådiga statsverksproposition, 8:de huvudtiteln, sid. 426 yttrar departementschefen, att ifrågavarande framställning, vars tillkomst skulle äga samband med det av kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande väckta förslaget om upprättande av en elektroteknisk fackskola i Örebro, hade mötts av gensagor. I Västerås ansåge man sig nämligen med hänsyn till den synnerligen omfattande elektriska industri, som där förefinnes, äga vida större förutsättningar för ett rätt tillgodoseende av undervisningen i elektroteknik. Ett bifall till styrelsens framställning

i denna del skulle, menade man, tilläventyrs föregripa ett fritt avgörande av frågan om platsen för den elektrotekniska fackskolan. Departementschefen yttrar vidare, att då sålunda olika meningar uppkommit beträffande nämnda fackskolas förläggning, ansåg departementschefen såväl på grund härav som med hänsyn jämväl till vad han förut i punkt 204 i det föregående anført, sig icke kunna tillstyrka bifall till styrelsens omförmälda yrkanden om nya extra anslag.

Under punkten 204 yttrar departementschefen följande:

»Frågan om en omorganisation av den lägre tekniska undervisningen, vilken under åtskilliga år stått på dagordningen, synes börja närma sig sin lösning. Den för avgivande av utlåtande och förslag i ämnet tillsatta kommittén har under år 1912 avgivit sitt betänkande och de infordrade utlåtandena däröver hava till en del inkommit. Under den tid, då denna fråga befunnit sig i ett svävande läge, har man ej utan verkligt nöd tvång velat rubba grunderna för läroanstalternas organisation, genomföra löneförbättringar, inrätta nya tjänster o. d. Av detta skäl finner jag mig för närvarande förhindrad att understödja förslaget om ökade anslag till assistenter och repetitörer samt till undervisning i verkstadsarbete, med vilket allt avses ökade medel till läraravlöningar. Den synpunkt jag nu angivit, har ock bestämt min ställning till anslagskraven från övriga tekniska elementarskolor, vilka läroanstalters behov av extra anslag jag i det följande kommer att anmäla.»

De gensagor, som kommit från Västerås mot skolstyrelsens förslag, torde numera äga mindre betydelse än förut, då skolstyrelsen från enskild intresserad person förskaffat det belopp, som erfordrades för att komplettera läroverkets fysiska laboratorium med nödiga elektrotekniska instrument. Den statsutgift, som nu erfordras, gäller blott anslag å extra stat åt två lärare å tillhoppa 4,150 kronor. Då det icke, i det läge frågan om anordnandet av den lägre tekniska undervisningen *nu* befinner sig, torde vara lämpligt att framhålla och väga de skäl, som kunna tala för förläggandet av en elektroteknisk fackskola till Örebro eller Västerås eller någon annan plats, exempelvis Stockholm, som också ansetts såsom en synnerligen lämplig förläggningsplats, torde allenast nu behöva framhållas, att inrättandet av en elektroteknisk fackavdelning vid Örebro tekniska elementarskola icke kan på något sätt sägas föregripa frågan om den blivande elektrotekniska fackskolans förläggning.

De två extraläraryrkebefattningarna, som skulle uppföras å extra stat för Örebro tekniska elementarläroverk, kunna naturligen vid de tekniska elementarläroverkens omorganisation lätt indragas, och torde innehavarna av lärarbefattningarna, om de äro dugliga, med lätthet erhålla anställning

vid de fackskolor, som torde komma att inrättas med ett större antal ordinarie lärarbefattningar än som nu finnas.

De elektrotekniska instrument, med vilka Örebro tekniska elementarläroverks fysiska laboratorium skulle utökas, kunna särskilt därigenom, att statsverket icke lämnat anslag, icke utgöra något hinder för att förlägga en elektroteknisk fackskola till annan plats än Örebro.

Kommittén har (del I sid. 358) beträffande de föreslagna tekniska fackskolorna för maskinindustri, under förutsättning att skolan får övertaga äldre skolors samlingar och undervisningsmateriell, såsom fallet skulle bli för den föreslagna maskinfackskolan i Örebro, beräknat kompletteringen av skolans fysisk-elektrotekniska laboratorium till 10,000 kronor. Härav torde framgå, att en blivande maskinfackskola i Örebro, emot vars inrättande från Västerås ej riktats någon gensaga, behöver de instrument, som genom donationen kan anskaffas.

I detta sammanhang kan förtjäna nämnas, att kommittén beträffande den elektrotekniska fackskolan, som kommittén föreslagit skola förenas med maskinfackskolan i Örebro, beräknat (se del I sid. 366) såsom kostnad vid dess upprättande för ett elektrotekniskt laboratorium — *utöver den tekniska fackskolans för maskinindustri elektrotekniska utrustning* — 25,000 kronor.

Ifrågavarande förslags förtjänster synas vara, att det ej i någon väsentlig mån rubbar den nuvarande organisationen av tekniska elementarskolan i Örebro.

Såsom förut visats, läggas ej heller några som helst hinder i vägen för att Konung och riksdag skola kunna vid avgörandet av frågan om den lägre tekniska undervisningens ordnande fritt finna den ändamålsenligaste och bästa lösningen.

Nämnda förslag har ytterligare en mycket beaktansvärd förtjänst därtutinnan, att dess genomförande icke från statsmedel kräver några större utgifter, vilka, såsom av kommittéförslaget framgår, annars torde vara oskiljaktigt förenade med varje förändring eller förbättring i teknisk undervisning.

Lästiden för de elever, som skola genomgå Örebro tekniska elementarläroverk, är 3 läsår eller 6 lästerminer, av vilka de 3 första lästerminerna användas för meddelande av undervisning i de grundläggande ämnen, som anses behövlige för alla lärjungar, oavsett den fackavdelning åt vilken lärjungen sedermera ägnar sig. Vid 4:de lästerminen börjar fördelningen av lärjungarna i en av de tre fackavdelningar, som enligt stadgarna finnas vid läroverket, den mekaniska fackavdelningen, den kemiska fackavdelningen och fackavdelningen för byggnadskonst. Den undervisning, som

är avsedd speciellt för de särskilda fackavdelningarna, meddelas sålunda under de 4, 5 och 6 lästerminerna.

Det av skolstyrelsen i Örebro framlagda förslaget avser således att utom nu befintliga tre fackavdelningar inom läroverket inrättas en ny fackavdelning, nämligen den för elektroteknik.

Det framgår härav tydligt, att läroverkets nuvarande organisation ej rubbas och att förslaget allenast avser inrättandet av en ny fackavdelning, jämnställd med de tre förut befintliga, i vilken fackavdelning skulle meddelas undervisning i vad som erfordras för elementär elektroteknisk utbildning.

Skolstyrelsens förslag har därjämte sökt att i största möjliga mån följa de grundsatser och krav på undervisningen i de elektrotekniska ämnena, som förutnämnda kommitté uppställt. Särskilt har skolstyrelsen sökt tillse, att den praktisk-tekniska utbildning, som skall lämnas de blivande lärjungarna, skall bli mångsidig och lärorik, vilket mål på grund av särskilt gynnsamma omständigheter ock kan genomföras framför allt därigenom, att Örebro stad ställt sitt stora och väl inrättade elektricitetsverk till lärjungarnas förfogande, så att de där kunna göra de mätningar och observationer, som bli av största betydelse för den blivande elektroteknikern. Svårigen kunna dessa erhålla bättre praktisk utbildning för sitt blivande yrke än om de kunna bli i tillfälle att å ett i gång varande verk utföra laborationsövningar. Detta arrangemang innebär ju för övrigt ett ur såväl pedagogisk som ekonomisk synpunkt synnerligen intressant uppslag.

Det stora och välinrättade fysiska laboratorium, som läroverket redan nu besitter, och ger styrka och grundlighet åt den fysiska undervisningen, kommer att i höst utökas med de instrument och maskiner, som skola anskaffas för de 10,000 kronor, som en av läroverkets gynnare, vilken vill förbli okänd, skänkt till läroverket för att den elektrotekniska fackavdelningen skulle kunna inrättas.

Genom den komplettering, som läroverkets fysiska kabinett erhåller genom nyssnämnda gåva, samt genom Örebro stads villighet att ställa sitt elektricitetsverk till förfogande, torde en blivande elektroteknisk fackavdelning bli synnerligen väl utrustad.

Två framstående praktiskt verksamma fackmän på det elektrotekniska området hava ock i avgivet utlåtande uttalat sig angående den undervisningsmateriell, som skulle stå eleverna i en blivande elektroteknisk fackavdelning till buds, och hava de funnit, att allt är planlagt så att eleverna skola kunna erhålla en möjligast fullständig och praktisk fackutbildning.

Den av kommittén uppgjorda timplanen för undervisning i de elek-

trotekniska ämnena upptager ett timantal för elektroteknik med konstruktionsövningar av 648 timmar och i elektriska laborationer av 240 timmar eller tillhopa 888 timmar.

Skolstyrelsen i Örebro har i sin framställning till Kungl. Maj:t påvisat, att man utan att på något väsentligare sätt rubba läsordningen vid läroverket eller inkräkta på de andra läroämnena, som skola genomgå i den tekniska elementarskolan, skulle kunna för den av skolstyrelsen föreslagna nya elektrotekniska fackavdelningen bereda i stort sett det timantal, som kommittén föreslagit.

Skolstyrelsen framhåller nämligen, att i andra klassens läroplan äro för närvarande såväl under höstterminen, innan den egentliga fackundervisningen tagit sin början, som under vårterminen anslagna 4 veckotimmar till undervisning i fysik. Genom att i andra klassen under dessa 4 fysikveckotimmar påbörja undervisningen i elektricitetslära och därmed fortsätta under hela läsåret, kunna dessa 4 veckotimmar beräknas ingå i den elektrotekniska fackundervisningen. Då lärjungarna i de övriga fackavdelningarna även skola undervisas i elektricitetslära samt ett helt läsår behöves för inhämtande av denna synnerligen viktiga del av fysiken, rubbas ej undervisningen för lärjungarna i de övriga fackavdelningarna, varför undervisningen i elektricitetslära kan ske gemensamt i andra klassen även under vårterminen. Enligt skolstyrelsens beslut meddelas nu under andra läsårets vårtermin under 3 veckotimmar *särskild undervisning* för lärjungarna i de nuvarande 3 fackavdelningarna. Dessa 3 veckotimmar kunna därför också användas för undervisning i de elektrotekniska läroämnena. Under tredje läsåret (3:dje klassens höst- och vårtermin) meddelas under 13 veckotimmar *särskild undervisning* för eleverna i de olika fackavdelningarna, varför dessa 13 veckotimmar även äro att hänföra till den tid, som kan speciellt användas för den elektrotekniska fackutbildningen. Med hänsyn till den långa tid, som erfordras för elektrotekniska laborationer, torde de nyss angivna undervisningstimmarerna icke vara tillräckliga för att därunder meddela den undervisning i elektroteknik, som är erforderlig för den utbildning, som avses. Emellertid äro under lärjungarnas fjärde termin (vårterminen i 2:dra klassen) 4 veckotimmar anslagna till verkstadsarbete för samtliga lärjungar i de olika fackavdelningarna. Då detta verkstadsarbete icke kan anses oundgängligt nödvändigt för dem, som skola ägna sig åt elektroteknik, kunna dessa 4 veckotimmar under 2:dra klassens vårtermin utan olägenhet anslås till undervisning i de elektrotekniska läroämnena.

Av det anförda framgår, att nedanstående timantal kunnat disponeras för den elektrotekniska undervisningen utan att undervisningen i övriga ämnen rubbas, nämligen:

4	veckotimmar i 2:dra klassen à 38 veckor	152 tim.
3	» i 2:dra klassens vårtermin à 21 veckor	63 »
13	» i 3:dje klassen à 38 veckor.....	494 »
4	» i 3:dje klassens vårtermin à 21 veckor	84 »

Summa 793 tim.

Visserligen har kommittén beräknat 888 timmar till undervisningen i de elektrotekniska läroämnena eller 95 timmar mera än skolstyrelsen anvisat vara tillgängliga, men därvid är att märka, att enligt kommitténs förslag undervisningstimmarna å lärorummet skulle ökas från nuvarande 36 veckotimmar till 44 veckotimmar eller att lärjungarna skulle över sju timmar dagligen åtnjuta undervisning å lärorummet. Med en så lång daglig undervisningstid måste naturligen möjligheten för lärjungarnas hemarbeten i viss mån inskränkas, varför skolstyrelsen, som icke förutsätter någon ökning i de nuvarande 36 veckotimmarnas undervisning å lärorummet, anser, att lärjungarna i den föreslagna elektrotekniska fackavdelningen skola kunna bedriva en del studier och utföra en del ritarbeten i hemmen, vilket senare knappast lär kunna påfordras av lärjungarna i den av kommittén föreslagna elektrotekniska fackskolan. Skolstyrelsen är därför fullt förvissad om, att de av kommittén föreslagna kurserna och övningarna i de elektrotekniska ämnena skola särskilt genom elevernas större tillfälle till hemarbete kunna till fullo genomgås.

Beträffande de nya lärarkrafter, som behövas för den elektrotekniska fackavdelningen, frångår det av det föregående, att någon ny lärarkraft ej behöves för undervisningen under de fyra fysikveckotimmarna i andra klassen.

För undervisningens upprätthållande under de 7 veckotimmar (3 + 4) som under 2:dra klassens *vårtermin* äro avsedda för elektroteknisk undervisning, erfordras en ny lärarkraft, vilken styrelsen föreslagit skulle erhålla ett arvode av 650 kronor.

För den undervisning, som under 13 veckotimmar i 3:dje klassen är avsedd att meddelas i elektroteknik, erfordras ytterligare en ny lärarkraft, vilken i motsats till den nyssnämnde skulle hava tjänstgöring under hela läsåret. Då emellertid 13 veckotimmars tjänstgöring är väl litet för en lärare, har skolstyrelsen tänkt sig att genom denne lärares anställande skulle i viss mån kunna lättas den undervisningsbörda, som nu vilar på lektorn i matematik och fysik samt den extra lärare i samma ämnen, som upprätthåller undervisningen i nämnda ämnen å läroverkets parallellavdelningar.

Dessa sistnämnda två lärare hava en undervisning av 24 veckotimmar, vartill kommer skyldigheten att genomgå och rätta de skriftliga uppsat-

serna i matematik och fysik från lärjungarna i läroverkets stora avdelningar. Då lektorerna vid de allmänna läroverken författningsenligt icke hava större tjänstgöringsskyldighet än högst 22 veckotimmar, samt enligt nådigt brev den 16 september 1891 lektorer vid tekniska elementarläroverk icke hava större undervisningsskyldighet än 24 veckotimmar, kan sistnämnda lärares arbetsbörda icke ökas, ehuru de frivilligt lämnat handledning vid de fysiska laboratorieövningar, vari en del lärjungar frivilligt deltagit.

Genom Örebro stads stora offervillighet har läroverkets fysiska laboratorium blivit i höst utökat med en stor praktiskt inredd sal, som tillåter laboratorieövningar för 6 till 8 laborantgrupper, var och en bestående av 2 lärjungar.

Då skolstyrelsen funnit, att de förut införda frivilliga fysiska laboratorieövningarna i mindre skala medfört synnerligen goda resultat i undervisningen, enär denna därigenom fått en mera praktisk läggning, har skolstyrelsen varit betänkt på att stadga, att två veckotimmar, d. v. s. för skolans 2 parallellavdelningar fyra veckotimmar skulle användas för fysiska laboratorieövningar för lärjungarna i skolans tre klasser. Med hänsyn till det stora antal lärjungar i klasserna, kunna icke alla lärjungarna i en klass samtidigt utföra laboratorieövningar, utan måste klassen fördelas i två avdelningar, vadan de två lärarna i fysik skulle av laboratorieövningar bliva upptagna var och en 4 veckotimmar eller bägge tillhoppa 8 veckotimmar.

Med de nuvarande lärarkrafterna torde därför dessa gagnande obligatoriska laboratorieövningar i fysik icke kunna genomföras, men skulle en elektroteknisk fackavdelning inrättas, torde den extra lärare, som skulle sköta undervisningen i elektroteknik uti tredje klassen under 13 veckotimmar kunna övertaga en del av undervisningen i matematik eller fysik, så att de nu anställda två lärarna i dessa ämnen avbördades var och en fyra veckotimmar eller tillhoppa åtta veckotimmar, vilket med ifrågavarande föreslagna extra lärares 13 veckotimmar skulle utgöra 21 veckotimmar eller ungefär den normala undervisningsskyldighet, som är pålagd lektorer vid de allmänna läroverken.

För att denna krävande extralärarebefattning skall kunna locka kuniga och dugliga sökande torde arvudet icke kunna sättas lägre än 3,500 kronor eller det belopp, som utgår till den vid läroverket nu anställde extra läraren i matematik och fysik.

Genom ett årligt statsanslag å allenast 4,150 kronor kan således redan nu upprättas den för den elektrotekniska industrien så viktiga och betydelsefulla anstalten för den lägre elektrotekniska undervisningen.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 8 häft. (Nr 8.) 18

Då den elektrotekniska fackavdelningen icke kan taga sin början förr än vårterminen 1915 samt undervisningen i samma fackavdelnings andra och tredje termin därför ej kan börja förr än hösttermin 1915, erfordras för år 1915 allenast arvode för extra läraren i elektroteknik för sistnämnda hösttermin, vilket arvode enligt fastställd beräkningsgrund med ett arvode å 3,500 kronor för läsår utgör 1,594 kronor 44 öre eller i runt tal 1,600 kronor. Däremot behöves för år 1915 arvode för den extralärare, som skall tjänstgöra under vårterminerna, med förut angivet belopp, 650 kronor.»

Motionen var åtföljd av ett utav ordföranden i styrelsen för tekniska elementarskolan i Örebro utfärdat intyg om den till läroverket givna donationen av 10,000 kronor.

Till den nu föreliggande motionen är fogat ett av professorn Sv. Arrhenius m. fl. avgivet uttalande, däri, bland annat, framhålles, att det av styrelsen för Örebro tekniska elementarskola väckta förslaget, att vid nämnda skola upprätta en elektroteknisk fackavdelning syntes synnerligen lämpligt, då genom denna fackavdelning behovet av elementärt bildade elektrotekniker väsentligen skulle kunna fyllas. Ett liknande uttalande har i en till riksdagens statsutskott överlämnad skrivelse även gjorts av ett 60-tal industriidkare i landet.

Härjämte har till nämnda utskott inkommit en skrivelse från ordföranden i Västerås stadsfullmäktiges kommitté för den tekniska undervisningens ordnande, direktören för allmänna svenska elektriska aktiebolaget i Västerås J. S. Edström. Skrivelsen är av följande innehåll:

»Örebro tekniska elementarskolas styrelse inkom på sin tid till Kungl. Maj:t med begäran om årligt anslag till upprättande av en elektroteknisk fackavdelning vid skolan i fråga. Anslaget skulle utgå en gång för alla med 10,000 kronor till komplettering av läroverkets fysiska laboratorium samt årligen med 4,150 kronor till erforderliga lärares avlöning.

Till denna framställning har departementschefen ställt sig avvisande av den grund, att en dylik fackskolas upprättande skulle föregripa riksdagens beslut med anledning av kommitténs för den lägre tekniska undervisningens ordnande utredning. Särskilt berättigande synes dessa farhågor hava vunnit därigenom, att från en hel del håll framhållits Västerås som en lämpligare plats än Örebro för den av kungl. kommittén föreslagna elektrotekniska fackskolans förläggning. Förslag i denna riktning hava framställts bl. a. såväl av Svenska Teknologföreningens som av Sveriges samarbetande tekniska föreningars kommittéer för behandling av det kungl. kommittéförslaget. Att åsikten om Västerås lämplighet framför Örebro är allmänt utbredd inom elektrotekniska intresserade kretsar i landet framgår

med all tydlighet av det av representiva elektroteknici undertecknade uttalande som bifogats de båda förslagsskrivelserna.

Sedan det blivit för Örebrointressenterna bekant, att regeringen ej skulle ställa sig gynnsamt till deras anhållan, hava de i den Tengdahlska motionen återkommit med förnyade, men något sänkta anslagskrav. Det tidigare förslaget om 10,000 kronors anslag till undervisningsmateriell har nu bortfallit, enär man med hjälp av en enskild donation ansett sig kunna tillsvidare täcka detta behov. I övrigt är förslaget praktiskt taget oförändrat.

Bortsett från anslagssummorna finnes ingen principiell skillnad i de båda förslagens innebörd. Det är svårt att förstå huru Örebrointressenterna på allvar kunna söka advocera bort det faktum, att deras förslag innebär ett försök att gå den stora organisationsplanen för den lägre tekniska undervisningen i förväg på ett sätt, som skulle i synnerlig grad försvåra en senare ändring av den elektrotekniska fackskolans förläggningsort. Ty det kan knappast antagas, att Örebroskolans gynnare skulle nedlägga ett energiskt arbete och betydande penningmedel endast för att under några år få inom sin stad hysa en elektroteknisk fackskola, som sedan skulle förflyttas till annan ort. Tvärtom får man med säkerhet antaga, att den nya institution vid Örebroskolan, en gång befastad genom av riksdagen beviljat anslag, kommer att så kraftigt som möjligt utnyttjas till hämmande av alla strävanden i denna riktning.

Denna sak har ännu en sida. Örebrointressenterna hava ansett sig med ett fast anslag av endast 10,000 kronor kunna täcka erforderliga utgifter för elektrotekniskt laboratorium och undervisningsmateriell. Den kungl. kommittén åter — i vilken dock Örebrointresset är starkt representerat — har ansett sig böra räkna med 25,000 kronor för samma ändamål (se kommittéutlåtandet, del I sid. 365—366). Vidare utgör av Kungl. kommittén föreslaget årligt anslag c:a 27,000 kronor mot c:a 4,000 enligt motionen. Härav torde utan vidare vara tydligt, att den utrustning Örebro *nu* avser bjuda den nya skolan, näppeligen fyller det av kungl. kommittén tänkta måttet, för så vitt ej densamma senare kompletteras — alltså nya anslag. Det kan knappast ur någon synpunkt vara lämpligt acceptera en dylik halvmesyr.

Nu skulle kunna anmärkas, att vårt land i framtiden möjligen kan hava behov av tvenne fackskolor i nämnda industrigren. Men att förlägga dessa i två så närbelägna städer som Västerås och Örebro vore helt visst synnerligen olämpligt. Den andra skolan, därest en sådan kommer till stånd, bör förläggas i Syd-Sverige. Emellertid torde man för rätt lång tid

vara fullt betjänt med en enda skola och ingen anledning föreligger basera Örebro skolan på ett dylikt avlägset framtidsbehov.

Den Tengdahlska motionen motiveras inledningsvis av det år från år växande behovet av elektroteknisk elementarundervisning, som är en följd av vår elektriska industris utveckling och elektricitetens alltmer betydande roll som kraftförmedlare inom alla grenar av industriell verksamhet. Förefintligheten av detta behov är obestriddligt och har också redan för åtskilliga år sedan uppmärksamrats på den ort, där man helt säkert haft största kännningen av detsamma, i den elektriska industristaden Västerås. Det utredningsarbete, som redan 1910 av stadsfullmäktige igångsattes, resulterade i ett i nov. 1913 framlagt förslag om reformering av undervisningen vid Tekniska skolan i Västerås i huvudsaklig överensstämmelse med kungl. kommitténs för den lägre tekniska undervisningen förslag i samband med en betydande nybyggnad för samma skola. Denna nybyggnad går löst på ett belopp av c:a 430,000 kronor, vilka medel stå till förfogande i särskild fond, och är avsedd att inrymma såväl lärlings- som yrkes- och fackskola för elektroteknik sålunda förenande i sig ett fullständigt elektrotekniskt yrkesinstitut, ordnat efter modernaste principer. Närmare detaljer rörande den föreslagna skolan äro att finna i bifogade »stadsfullmäktiges i Västerås handlingar XX».

Med hänsyn till den inom ett flertal intresserade kretsar under senaste året bestämt framförda åsikten om Västerås som lämpligaste förläggningsort för den elektrotekniska fackskolan samt det kraftiga initiativ denna stad nu själv tagit i frågan, måste det anses olämpligt understödja Örebro tekniska elementarskola i den riktning hr Tengdahls motion avser, innan frågan om fackskolans förläggningsort blivit grundligt prövad, och vågar jag hoppas — här helt säkert enig med majoriteten av i denna fråga intresserade — att motionen ej måtte leda till avsedd åtgärd».

I berörda skrivelse åberopas av Edström de uttalanden, som gjorts såväl av Svenska Teknologföreningens som av Sveriges samarbetande tekniska föreningars kommittéer för behandling av det utav kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande avgivna förslaget. Svenska Teknologföreningens kommitté har såsom sin uppfattning uttalat, att fackskolan för elektroteknik borde förläggas till Västerås, där den bättre än i Örebro komme att stå i kontakt med den elektrotekniska industrien. Sveriges samarbetande tekniska föreningars delegerade hava likaledes föreslagit, att fackskolan för elektroteknik förlades till Västerås. Dess förläggande till Örebro syntes delegerade ej rätt väl stämma med den fastslagna grundprincipen, att varje skola om möjligt borde förläggas till centrum för den industri, skolan vore avsedd att tjäna. Landets förnämsta

centrum för elektroteknisk industri vore Västerås, medan i Örebro någon elektrisk industri av betydelse ej finnes. Genom påräknat tillmötesgående från i Västerås förlagda verkstäders sida skulle enligt delegerades förmenande skolans egna laboratorier och samlingar på lyckligt sätt kunna kompletteras av verkstädernas laboratorier och provrum, varigenom alltså skolans elever skulle få utmärkta tillfällen till praktiska studier inom den elektrotekniska industrien. Ävenså skulle en i Västerås förlagd skola kunna påräkna inom industrien sysselsätta speciallärare, varjämte även övriga lärare lätt kunde därstädes uppehålla kontakten med den moderna industrien och följa dess utveckling.

Såväl av Edström i hans berörda skrivelse som av sistnämnda förenings kommittéer åberopas ett av ett flertal för den elektriska industrien representativa personer undertecknat uttalande, vilket är av följande lydelse:

»Angående förläggningen av fackskolan för elektroteknik.

Undertecknade, som hysa livligt intresse för den elektrotekniska elementar- och yrkesundervisningen i vårt land, hava tagit del av den utredning k. kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande förebragt rörande förläggande av en elektrisk fackskola till Örebro. Vi hava även erfarit, att man inom Västerås stadsfullmäktige hyser planer på den nämnda fackskolans förläggande till denna stad, och få vi med anledning härav som vår åsikt anföra, att det senare förslaget synes böra föredragas framför den k. kommitténs och detta på följande grunder.

Västerås är landets förnämsta centrum för den elektriska industrien och ligger därjämte nära de elektriska industricentra Ludvika och Stockholm. Den föreslagna skolan skulle därstädes fullständigare än på något annat håll fylla sin uppgift till nämnda industris gagn. Skolans laboratorier och samlingar skulle på ett synnerligen lyckligt sätt kunna kompletteras av de stora verkstädernas laboratorier och provrum, anlagda efter en långt större måttstock än skolans egna någonsin kunna tänkas bliva. Vårt lands elektriska anläggningar kräva en maskinist- och teknikerpersonal, som vid sin utbildning helt säkert är bäst betjänt av en skola i Västerås, där utmärkta möjligheter finnas för rent praktiska studier inom den elektriska industrien. Ävenså skulle skolan i Västerås kunna påräkna lärarkrafter, vilka stå i ständig beröring med industrien, varigenom de bästa garantier skulle vinnas för undervisningens moderna halt och ändamålsenlighet. Örebro ligger däremot fullständigt isolerat från den industri, som skolan avser att tjäna, vadan man har anledning befara, att lärarna därstädes ej kunna upprätthålla den kontakt med praktiken, som är nöd-

vändig för att undervisningen skall kunna följa med den industriella utvecklingen.

Då härtill kommer, att i Västerås redan finnes en lägre teknisk skola, som lämpligen nu kan utvidgas med en yrkesskola för elektroteknik och vilken skola skulle kunna ordnas jämte den elektriska fackskolan till ett helt, synes oss det allmänna intresset av skolans förläggande dit utan större praktiska eller ekonomiska svårigheter låta förena sig med de lokala intressena vid den lägre tekniska undervisningens ordnande å denna ort.

Ludvika den 13 mars 1913.

Herman Duse.

Verkst. dir. i Nya Förenade Elektr. A.-B.

Stockholm den 28 mars 1913.

John Fredholm.

Verkst. dir. i A.-B. Skandinaviska
Elektricitetsverk.

Möln dal den 14 mars 1913.

G. Skog.

Verkst. direktör för Yngeredsfors
Kraft A.-B.

Stockholm den 28 mars 1913.

V. Borgquist.

Föreståndare för Kungl. Vattenfallsstyrelsens
Elektrotekniska byrå.

Stockholm den 18 mars 1913.

F. M. W. Hansen.

Överste, direktör för Kungl. Vattenfallsstyrelsen.

Erl. Nordlund.

Verkst. Direktör i Sveriges Industri-
förbund.

Ivan Öfverholm.

Byrådirektör i Kungl. Järvägsstyrelsen.

Charles Hässler.

Ingeniör.
Red. Tekn. Tidskr. Elektroteknik.

E. C. Ericson.

Statens inspektör över el. anläggningar.

Axel P. Enström.

Delägare i Elektriska prövningsanstalten,
Stockholm.

Stockholm den 5 april 1913.

Axel Hultman.

Verkst. direktör i Luth & Roséns
Elektr. A.-B.

Carl A. Rossander.

Delägare i Elektriska prövningsanstalten,
Stockholm.

Hugo Marchander.

Verkst. direktör i Elektr. A.-B. Siemens-Schuckert.

Undertecknad instämmer i ovanstående så till vida, att jag anser Västerås av ovannämnda skäl vara att föredraga framför Örebro, varemot jag anser det kunna ifrågasättas att förlägga den elektrotekniska fackskolan i Stockholm.

Stockholm den 19 mars 1913.

Rob. Dahlander.»

Vidare har till statsutskottet överlämnats ett uttalande av arbetare vid Allmänna svenska elektriska aktiebolagets verkstäder i Västerås, samlade den 25 juni 1914 i ändamål att avgiva en opinionsyttring angående förläggningen av en fackskola för den elektriska industrien i landet. Detta uttalande är av följande lydelse:

»Om en sådan fackskola skall upprättas för att utbilda unga män till förmän och arbetsledare, samt till de ansvarsfullaste platserna även som arbetare inom den elektriska tillverkningsindustrien, så förefaller det som om statsmakterna icke borde vara i tvivelsmål om, var en sådan fackskola skulle förläggas. Inom Västerås sysselsättas för närvarande omkring 2,000 personer inom den elektriska tillverkningsindustrien, och staden har inom sig landets största och i kraftigaste utveckling stadda företag inom landet i denna bransch. För skolans egen skull bör det vara en stor fördel att få ett rikt urval av ynglingar, som från tidigare år sysselsatts inom denna industri. Men det bör också kunna hävdas ett bestämt anspråk från denna arbetarebefolknings sida att få en sådan skola hit förlagd och därmed förmånen av en möjlighet till förkovran för det växande släktet.»

Beträffande det av Eders Kungl. Maj:t äskade anslaget till tekniska elementarskolan i Örebro, är detta upptaget till samma belopp som under de senare åren utgått till skolan, och har riksdagen intet att erinra däremot.

Vidkommande den i ämnet väckta motionen får riksdagen anföra följande.

Allbekant är, hurusom den elektrotekniska industrien i Sverige under de senaste årtiondena nått en lika storartad som hastig utveckling. En synnerligen viktig roll spelar också elektrotekniken numera inom alla industrier och givetvis måste den vara av alldeles särskild betydelse för vårt land på grund av de stora möjligheter landet erbjuder, närmast i den rika tillgången på vattenfall.

Den undervisning och utbildning i elektroteknik, som inom landet meddelas, är hittills förlagd till de högre tekniska läroanstalterna, tekniska högskolans fackskola för elektroteknik och Chalmers tekniska läroanstalt.

Någon självständig plats på de tekniska elementarskolorna eller andra med dem jämförliga tekniska läroanstalters undervisningsprogram har läroämnet elektroteknik ännu icke erhållit. Den undervisning i elektroteknik, som för närvarande meddelas vid de tekniska elementarskolorna, är inrymd under de timmar, som äro anslagna åt läroämnet fysik. Givetvis måste en anordning som denna betecknas såsom synnerligen otillfredsställande, och olägenheterna härav hava också visat sig mer och mer kännbara. Klagomål häröfver hava även försports från industriens målsmän.

Kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande, som i sitt den 11 juni 1912 avgivna betänkande föreslagit en förändring av de nuvarande tekniska elementarskolorna till fackskolor, har också med styrka framhållit bristen på undervisning i elektroteknik och för avhjälpande härav föreslagit upprättande av en fackskola för denna ämnesgren, vilken skola enligt kommitténs förslag borde förenas med en fackskola för maskinindustri i Örebro.

Över kommitténs förslag hava från myndigheter och korporationer utlåtanden infordrats, vilka ännu icke fullständigt inkommit. Av de hittills inkomna utlåtandena framgår emellertid, såsom motionärerna framhållit, att skiljaktiga meningar gjort sig gällande angående förslaget i dess helhet och en del detaljer. Vissa av dessa olika åsikter gälla just förläggningen av den föreslagna elektrotekniska fackskolan. Så hava, såsom riksdagen ovan haft anledning meddela, Svenska teknologföreningen och Sveriges samarbetande tekniska föreningar förordat Västerås såsom en lämpligare plats för förläggande av nämnda skola, detta särskilt med hänsyn till att Västerås vore landets förnämsta centrum för elektroteknisk tillverkningsindustri.

Då sålunda i utlåtandena över kommittéförslaget skiljaktiga meningar framförts i fråga om förläggningen av fackskolorna o. d. och då dessutom olika åsikter gjorts gällande även beträffande själva principerna för förslaget, torde, såsom ock motionärerna påpekat, en avsevärd tid kunna komma att förflyta, innan den lägre tekniska undervisningsfrågan blivit på ett tillfredsställande sätt löst och innan en elektroteknisk fackskola kan komma i verksamhet.

Det synes under sådana förhållanden vara synnerligen önskvärt, om ej alla åtgärder för avhjälpande av nu rådande brister på förevarande område finge anstå, tills frågan om den lägre tekniska undervisningens ordnande i sin helhet bleve löst, utan om en eller annan av de mest trängande olägenheterna kunde genom provisoriska åtgärder bliva avhjälpt. Å andra sidan bör man emellertid, enligt riksdagens förmenande, med största noggrannhet undvika att åtgärder vidtagas eller beslut fattas,

som kunna innebära ett föregripande av lösningen av organisationsfrågan i dess helhet.

Mot den nu föreliggande motionen hava, såsom av förestående redogörelse framgår, invändningar i sist berörda avseende framkommit från förespråkarna för den föreslagna elektrotekniska fackskolans förläggande till Västerås. Dessa invändningar synas emellertid riksdagen vila på en missuppfattning om den verkliga innebörden av motionen. Motionärernas förslag avser — såvitt riksdagen kunnat finna — icke någon som helst åtgärd, som kan anses lägga hinder i vägen för ett framtida lösande av frågan om platsen för förläggandet av en självständig elektroteknisk fackskola. Förslaget innebär allenast, att tekniska elementarskolan i Örebro till sina nuvarande avdelningar — den mekaniskt-tekniska, den kemiskt-tekniska och den byggnadstekniska — får en fjärde, en elektroteknisk avdelning. Förslaget ansluter sig dessutom direkt till skolans nuvarande organisation, och lärjungarna vid den elektrotekniska avdelningen skulle få en undervisning, som under de tre första terminerna vore gemensam med skolans övriga lärjungars, medan vid fjärde lästerminens början den elektrotekniska utbildningen för dem, som ville ägna sig däråt, skulle vidtaga på samma sätt, som andra grupper valde den mekaniskt-tekniska, den kemiskt-tekniska eller den byggnadstekniska vägen. Vidare avser förslaget icke att för framtiden fastslå en anordning av angivet slag, utan är densamma endast att betrakta såsom ett försök, av vilket man, såsom motionärerna antyda, skulle kunna vinna en erfarenhet, som kunde tillgodogöras vid anordnande av den ifrågasatta elektrotekniska fackskolan.

Därest förslaget innebure åtgärder, som kunde anses föregripa den kommande organisationen på här ifrågavarande område, särskilt frågan om förläggandet av sistnämnda fackskola, skulle riksdagen ej ansett sig kunna bifalla detsamma, detta icke minst med hänsyn till att riksdagen ej kunnat undgå att taga intryck av de vägande skäl, som anförts för att en sådan skolas lämpligaste förläggningsort skulle vara Västerås. Då emellertid förslaget i detta avseende ej synes kunna framkalla några grundade farhågor, har riksdagen ansett sig kunna lämna de härutinnan gjorda invändningarna å sido.

Bortser man sålunda från de synpunkter riksdagen nu berört, innebär motionen ett beaktansvärt uppslag. För en ringa kostnad — ytterligare nedbringad genom offervillighet från Örebro stad och en enskild donator — beredes här tillfälle att, under avvidan på den lägre tekniska undervisningens definitiva ordnande, vidtaga åtgärder för att tillgodose ett viktigt och berättigat önskemål från industriens målsmän i vårt land. Då

därtill kommer, att den uppgjorda planen för undervisningens ordnande synes vara väl genomtänkt och riksdagen ej i övrigt funnit något att erinra mot själva grunderna för förslaget, anser sig riksdagen böra i allt väsentligt bifalla motionen.

Härvid vill riksdagen emellertid med styrka betona, att genom detta förord på intet sätt någon ståndpunkt intages i fråga om riktlinjerna för den blivande organisationen av den lägre tekniska undervisningen, och att frågan om förläggningen av framtida undervisningsanstalter för densamma i allo står öppen för att först vid det slutliga ordnandet av denna angelägenhet provas och avgöras.

Beträffande det av motionärerna föreslagna villkoret om medlens utbetalande först, sedan styrelsen för skolan inför Eders Kungl. Maj:t styrkt, att den till skolan gjorda donationen å 10,000 kronor använts till inköp av elektrotekniska instrument, har riksdagen funnit detsamma välbetänkt och förutsätter alltså, att, därest anslaget beviljas, bestämmelse i sådant avseende varder av Eders Kungl. Maj:t meddelad.

För framhållande av anordningens provisoriska karaktär synes en ändring i vad motionärerna föreslagit böra vidtagas därhän, att anslaget angives utgå till en provisorisk utvidgning av skolan med en elektroteknisk avdelning.

På grund av vad sålunda anförts och då riksdagen ej har något att erinra mot de beräknade kostnaderna för ifrågavarande avdelning, har riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning samt ovanberörda motion, för *uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Örebro* anvisat på extra stat för år 1915:

<i>dels</i> till höjda avlöningar åt extra lärarna i svenska språket, främmande språk, frihandsteckning och modellering	kronor	825: —
<i>dels</i> till höjd ersättning för bestridande av sekreterar- och kamrerargöromålen	»	100: —
<i>dels</i> till arvode åt extra lärare för undervisning i parallellklasser	»	13,075: —
<i>dels</i> till biträden i lantmäteri m. m.	»	200: —
<i>dels</i> till biträden på verkstaden	»	1,570: —
<i>dels</i> till betjäningens avlöning	»	850: —
<i>dels</i> till lyshållning, uppvärmning m. m.	»	3,300: —
<i>dels</i> ock till en provisorisk utvidgning av skolan med en elektroteknisk avdelning	»	2,250: —
tillhopa kronor		22,170: —

208:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Borås* anvisat på extra stat för år 1915: till undervisning i verkstadsarbete 700 kronor, till undervisning i svenska och främmande språk 500 kronor, till undervisning i frihandsteckning 200 kronor, till betjäningens avlöning 850 kronor samt till lyshållning, uppvärmning m. m. 2,000 kronor, eller tillhoppa 4,250 kronor.

209:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att anvisa på extra stat för år 1915 *dels* för uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Härnösand: till undervisning i svenska språket 200 kronor, till undervisning i främmande språk 400 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 3,400 kronor, till betjäningens avlöning 850 kronor samt till förhöjning av arvodet till gymnastiklärare 200 kronor, *dels ock* för täckande av brist i skolans räkenskaper vid 1912 års utgång 374 kronor, tillhoppa 5,424 kronor.

För uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Härnösand har riksdagen för år 1914 beviljat ett belopp av sammanlagt 4,550 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen på extra stat för år 1915 anvisat *dels* för uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Härnösand: till undervisning i svenska språket 200 kronor, till undervisning i främmande språk 400 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 3,400 kronor, till betjäningens avlöning 850 kronor samt till förhöjning av arvodet till gymnastiklärare 200 kronor, *dels ock* för täckande av brist i skolans räkenskaper vid 1912 års utgång 374 kronor, tillhoppa 5,424 kronor.

210:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för beredande av *tillfällig löneförbättring* under år 1915, enligt de av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1913 angivna grunderna, åt rektor, ordinarie lärare, tjänstemän och vaktmästare vid tekniska skolan i Eskilstuna anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,337 kronor, under villkor att Eskilstuna stad för nämnda ändamål bidrager med 1,336 kronor.

211:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för bere-

dande av *provisorisk lönereglering* med 20 procent å i stat uppförda avlöningsförmåner *åt befattningshavare vid Tekniska skolan i Stockholm*, med undantag för skolans föreståndare i hans egenskap av sådan samt såsom föreståndare för högre konstindustriella skolan och överlärare inom denna avdelning, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,600 kronor, med beräkning att till denna lönereglering bidrag lämnas av Sjöstedtska fonden med ett belopp av 480 kronor samt under villkor, att Stockholms stad för ändamålet särskilt tillskjuter ett belopp av 4,600 kronor.

212:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för vart och ett av åren 1907—1914 ägt rum, till understöd för uppehållande av *slöjdföreningens i Göteborg skola* beviljat på extra stat för år 1915 ett belopp av 30,000 kronor att, under villkor att Göteborgs stad för skolan tillskjuter minst lika mycket för år 1915 ävensom på de övriga villkor, som Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, ställas till styrelsens för skolan förfogande för därmed avsett ändamål.

213:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor, på det i statsrådsprotokollet över ecklesiärenden den 13 januari 1906 angivna villkoret rörande bidrag från vederbörande kommun, samt till bestridande av kostnaden för inspektion av dessa skolor bevilja för år 1915 ett extra anslag av 140,000 kronor.

Till understöd åt ifrågavarande läroanstalter har för vart och ett av åren 1913 och 1914 utgått ett belopp av 115,000 kronor.

Riksdagen, som icke har något att invända emot den ifrågasatta anslagshöjningen, har följaktligen till *understöd åt lägre tekniska yrkesskolor*, på det i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 13 januari 1906 angivna villkoret rörande bidrag från vederbörande kommun, samt till bestridande av kostnaden för *inspektion av dessa skolor* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 140,000 kronor.

214:o) På grund av framställning av Eders Kungl. Maj:t har riksdagen, i likhet med vad som skett för innevarande år, *till resestipendier åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter*, under de villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 3,000 kronor.

J. Åtgärder för fysisk utbildning.

215:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, *dels* medgivit, att tillfällig avlöningsförbättring för år 1915 må kunna tillkomma följande befattningshavare vid gymnastiska centralinstitutet med nedan-nämnda belopp:

överlärare 1,000 kronor, därav 500 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar,

lärare 1,000 kronor, därav 500 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar,

lärarinna 500 kronor, därav 250 kronor lön och 250 kronor tjänstgöringspenningar, samt

vaktmästare och portvakt vardera 200 kronor;

dels för *bestridande* av berörda *avlöningsförbättringar* på extra stat för år 1915 anvisat ett förslagsanslag av högst 8,400 kronor;

dels ock godkänt följande villkor för åtnjutande av ifrågavarande avlöningsförbättringar:

att tjänstinnehavare, som erhållit tillstånd att med sin tjänst vid gymnastiska centralinstitutet förena militär beställning, icke må tillgodonjuta avlöningsförbättring, varom nu är fråga,

att i övrigt, fränsett föreningen av föreståndarbefattningen vid institutet med överlärartjänst därstädes, tjänstinnehavare icke må med den tjänst, för vilken avlöningsförbättring utgår, förena annan tjänstebefattning, allmän eller enskild, såframt ej, vad angår överlärare, Eders Kungl. Maj:t, och, vad angår annan tjänstinnehavare vid institutet, direktionen, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid institutet, finner befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas, samt

att överlärare eller lärarinna, som i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, utöver det för denna förmån i gällande stat för institutet bestämda avdraget å lönen, vidkännas ytterligare sådant avdrag med: överlärare 300 kronor och lärarinna 150 kronor.

216:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1909—1914 ägt rum, för *uppehållande av gymnastiska centralinstitutets verksamhet under år 1915* anvisat

ett anslag på extra stat för samma år av 7,650 kronor, att användas med nedanstående belopp till följande ändamål

nämligen:

till förhöjning av anslaget till arvoden åt extra lärare ...	kronor 5,400: —
» » » » » ved, ljus, materiell, sam-	
lingar m. m.	» 1,450: —
» avlöning åt extra vaktmästarbiträde.	» 800: —
eller tillhopa kronor 7,650: —	

217:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för fortsatt uppehållande under höstterminen 1914 och år 1915 av undervisning jämte läkarvård vid en med gymnastiska centralinstitutet förenad kvinnlig poliklinik anvisa för år 1915 ett extra anslag av 750 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för berörda undervisnings uppehållande höstterminen 1914 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna därför avsett belopp, 250 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen för fortsatt uppehållande under höstterminen 1914 och år 1915 av undervisningen jämte läkarvård vid *en med gymnastiska centralinstitutet förenad kvinnlig poliklinik* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 750 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för berörda undervisnings uppehållande höstterminen 1914 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna därför avsett belopp, 250 kronor.

218:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till understödjande av idrotten bevilja för år 1915 ett extra anslag av 100,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Riksdagen, som på grund av vad i ärendet anförts, anser sig böra biträda föreliggande framställning, har följaktligen till *understödjande av idrotten* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 100,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

219:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 217 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående anslag till understödjande av skididrotten bland ungdomen beräkna för ändamålet på extra stat för år 1915 ett anslag av 50,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 29 maj 1914 avlåten proposition, nr 151, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att för understödjande av skididrotten bland ungdomen på extra stat för

år 1915 anvisa ett belopp av 50,000 kronor att användas på sätt och under villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Riksdagen vill till en början erinra därom, att 1913 års riksdag, på Eders Kungl. Maj:ts framställning, till understödjande av idrotten i landet under år 1914 beviljade på extra stat för samma år ett anslag av 100,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma.

Denna Eders Kungl. Maj:ts framställning möttes inom riksdagen av stora betänkligheter. Vid den förberedande behandlingen av densamma blev den också av statsutskottet avstyrkt. Mot utskottets beslut hade emellertid ett flertal ledamöter inom utskottet anmält reservation under tillstyrkande av Eders Kungl. Maj:ts framställning. Vid frågans behandling i riksdagen blev utskottets hemställen bifallen av andra kammaren, medan däremot första kammaren biföll reservanternas förslag. Vid därefter företagen gemensam omröstning bifölls Eders Kungl. Maj:ts ovannämnda framställning med 181 röster mot 170, vilka tillföll utskottets förslag. Även för år 1915 har riksdagen för samma ändamål beviljat en liknade summa.

De betänkligheter i ekonomiskt hänseende, vilka vid framläggandet av det första anslagsaskandet till ifrågavarande ändamål yppade sig, hava också visat sig äga en viss grad av berättigande. Riksdagen vill i sådant hänseende erinra därom, att av det för år 1914 av riksdagen beviljade anslaget, Eders Kungl. Maj:t har till understödjande av skididrotten bland skolgungdomen anvisat ett belopp av 8,000 kronor; men detta oaktat har emellertid nu för denna idrottsgren äskats ytterligare 50,000 kronor.

Den föreliggande frågan var upptagen till behandling redan i statsverkspropositionen till innevarande års förra riksdag, i det att Eders Kungl. Maj:t då föreslog riksdagen att i avbidan på proposition angående anslag till understödjande av skididrotten bland ungdomen beräkna för ändamålet för år 1915 ett extra anslag av 50,000 kronor. I det uttalande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, vari föredragande departementschefen angav skälen till nämnda framställning, meddelade han, att han efter samråd med statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet kommit till den övertygelsen, att man genom framställning till riksdagen borde söka utverka de medel, som kunde vara erforderliga för lämpliga och kraftiga åtgärder till skididrottens befrämjande bland ungdomen. Särskilt framhöll departementschefen, att vid den utredning rörande försvarsfrågans ställning och behov, som under senaste tiden pågått, med synnerlig styrka hade framhävts den betydelse för försvarskraftens stärkande, som måste tillmätas en bland landets manliga ungdom allmänt spridd färdighet i skidloppning. I betraktande härav måste det framstå såsom en viktig ange-

lägenhet, att åtgärder vidtoges, som kunde vara ägnade att uppmuntra ungdomen till att redan under skoltiden börja öva sig i skidans bruk och att sedermera befästa och utveckla den vunna färdigheten.

Särskilda målsmän för skidsporten inom landet hade därefter utarbetat ett förslag, som närmast ligger till grund för nu föreliggande framställning. Förslaget avser först lärarutbildning, vilken skulle ske dels genom anordnande av årliga frivilliga kurser, därav 4 för folkskollärare och 1 huvudsakligen avsedd för elementarlärare, dels ock genom obligatorisk undervisning i skidans bruk vid vissa folkskoleseminarier, nämligen de i Stockholm, Uppsala, Strängnäs, Karlstad, Falun, Härnösand, Umeå och Luleå belägna. Skolbarnens undervisning i skidlöpning skulle äga rum vid ett 20-tal elementarläroverk, belägna inom trakter, där tillräckligt med snö kunde påräknas, samt vid folkskolor av vissa typer inom denna »snögräns». Undervisningen, som skulle förläggas inom skolschemats ram, hade tänkts skola bliva obligatorisk i seminarierna och i de högre typerna av folkskolan. I undervisningen skulle såsom en avslutning ingå utflykter på skidor. För att underlätta anskaffandet av skidor skulle anordningar träffas, varigenom dylika kunde tillverkas i förberörda seminarier samt i de bättre utrustade folkskolor, där träslöjd bedreves. Undervisningen i skidtilverknings skulle vid vissa läroanstalter vara obligatorisk. Slutligen skulle till fattiga barn i trakter, där slöjd icke ägde rum i skolorna och tillgång på lämpligt virke icke funnes, skidor utdelas gratis, enligt vad de sakkunniga tänkt sig 500 par om året. För att så mycket som möjligt tjäna syftet med förslaget att stärka landets försvarskraft hade de sakkunniga ansett, att den kvinnliga ungdomen vid skolorna tills vidare skulle lämnas utanför. För organisationens genomförande skulle enligt deras förslag hos läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen anställas en skidinspektör med ett årligt arvode av 2,500 kronor, biträdd av 2 assistenter med arvode av 500 kronor var, varjämte till expeditonsbiträde, hyra av lokal med ljus, värme och telefon samt till expenser beräknats sammanlagt 1,800 kronor för år. Totalkostnaden belöpte sig enligt förslaget till 62,000 kronor, därav 21,000 kronor engångsutgifter och 41,000 kronor årligen återkommande utgifter.

I sitt över förslaget avgivna utlåtande hade generalstabschefen särskilt berört de militära synpunkterna i fråga om föreliggande spörsmål och därvid, bland annat, framhållit, att från militär ståndpunkt betraktat en *allmänt* spridd färdighet i skidlöpning bland landets manliga ungdom kunde tillmätas betydelse i så måtto, att utbildningen i *militär* skidlöpning därigenom kunde bliva i viss mån förberedd. Då emellertid en mycket ringa del av landets manliga ungdom kunde komma i åtnjutande av den

ifrågasatta *direkta* undervisningen i skidlöpning, ansåg generalstabschefen, att de höga förväntningar i fråga om dessa åtgärders militära värde, som bland annat framkommit i 1914 års ovanberörda statsverksproposition, saknade verkligt fog. Generalstabschefen påpekar dock, att åtgärder i berörda syfte hade sitt stora värde och sitt berättigande, om också ett understödjande från statens sida av skididrotten bland ungdomen icke på mycket lång tid kunde få *någon* militär betydelse och trots de nödvändiga begränsningarna i fråga om räckvidden av en dylik anordning, vartill de klimatiska förhållandena skulle föranleda.

Läroverksöverstyrelsen hade i anledning av de sakkunnigas förslag erinrat, att, under förutsättning av bifall till ett av överstyrelsen uppgjort förslag till undervisningsplan för gymnastik med tillämpningsövningar, undervisning och utbildning i skidlöpning skulle vid de allmänna läroverken kunna äga rum alltifrån första klassen till den sista, och ej blott, såsom de sakkunniga antagit, i fjärde och femte klasserna. Vidare hade överstyrelsen påpekat, att tillverkning av skidor kunde försiggå vid sådana allmänna läroverk och kommunala mellanskolor, där undervisning i träslöjd redan blivit eller komme att bli anordnad. I fråga om kostnaderna, i vad desamma berörde de allmänna läroverken, hade läroverksöverstyrelsen uttalat, dels att ersättningen till lärare, som undervisade i skidlöpning, vilken ersättning sammanlagt beräknats till 2,000 kronor, borde utgå icke efter 100 kronor för lärare, såsom de sakkunniga föreslagit, utan efter de normer, som låge till grund för fördelningen av extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken, dels ock att det för skidutflykter beräknade bidraget å 2,000 kronor icke skulle vara behövt, utan att kostnaderna i sådant avseende i mån av behov kunde läggas på reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Folkskolöverstyrelsen hade föreslagit åtskilliga ändringar och jämkningar i det framlagda förslaget. Folkskolöverstyrelsens förslag innebär i huvudsak, dels att antalet skidkurser för lärare skulle inskränkas till 4 i stället för föreslagna 5, dels att undervisning i skidlöpning borde inskränkas till 7 seminarier, därvid möjligen de i Stockholm och Strängnäs borde uteslutas och till äventyrs det i Växjö tillkomma, dels att åtminstone tills vidare undervisningen i skidlöpning vid folkskolorna icke borde vara obligatorisk, utan frivillig samt försiggå icke allenast vid skolor inom »snögränsen», utan även vid skolor i andra trakter av landet, där förutsättningar för ifrågavarande undervisning förefunnes, dels att undervisningen syntes böra börja tidigare än under det femte skolåret och även komma flickorna till del, dock att undervisningen i första hand skulle komma gossarna i de två högsta klasserna till godo, dels att en

del av undervisningen borde förläggas utanför den egentliga dagliga undervisningstiden, dels att förfärdigandet av skidor i folkskolorna icke till någon del borde göras obligatoriskt, dels ock att, då skidtilverknningen inom skolorna på grund av förhållandena icke kunde bedrivas förr än mot slutet av sista skolåret, det för gratisutdelning av skidor avsedda beloppet borde ökas från 3,000 kronor till 10,000 kronor, därvid emellertid överstyrelsen tänkt sig, att en del av denna summa skulle användas till mellanavgifter för åvägabringande av nedsatt pris å skidmateriell.

Folkskolöverstyrelsen och även läroverksöverstyrelsen hade ansett de sakkunnigas förslag till administrationskostnader alltför rundligt tilltaget. Överstyrelserna förordade ett arvode av 1,500 kronor till en för bägge ämbetsverken gemensam skidinspektör samt att därjämte ett belopp av inalles 1,000 kronor för år ställdes till de båda överstyrelsernas förfogande till täckande av de ökade expeditionskostnader med mera, som av förslagets genomförande kunde förväntas. De kostnadsberäkningar, som framlagts av folkskolöverstyrelsen, slutade på en summa av 51,345 kronor, däri inberäknat det belopp av 2,000 kronor, som enligt förslaget, sådant det samma förordats av läroverksöverstyrelsen, skulle behövas för behov, som anginge sagda överstyrelse.

Departementschefen har i nu föreliggande framställning anslutit sig till de förslag, som framlagts av överstyrelserna. Den av folkskolöverstyrelsen beräknade slutsumman å 51,345 kronor fann departementsschefen vara att betrakta som approximativ och därför utan olägenhet kunna nedsättas till 50,000 kronor, vilken summa nu ock för ändamålet äskas.

Riksdagen har ej kunnat underlåta att ställa sig ganska tveksam gentemot den föreliggande framställningen, detta med hänsyn till de vittgående konsekvenser, som kunna bli en följd av att staten utöver redan beviljade anslag till idrottsrörelsen i alltför stor utsträckning lämnar understöd till vissa grenar av densamma. De skäl, som närmast föranlett frågans upptagande, synas hava varit de militära. Av generalstabschefens yttrande framgår emellertid, att dessa kunna tillmätas så ringa betydelse, att anslagets beviljande ur denna synpunkt näppeligen torde få anses motiverat. Frånsett nu berörda förhållande, bör dock den betydelse för ungdomens fysiska fostran, en rationellt bedriven skidutbildning äger, ingalunda underskattas. Riksdagen finner fastmera denna idrottsgren äga alldeles särskilda betingelser i berörda avseende, och anser sig riksdagen förty böra för skididrottens främjande bevilja ytterligare understöd utöver redan nu utgående.

Emellertid har riksdagen funnit det av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget vara väl omfattande och kostnaderna allför högt beräknade. Med

hänsyn härtill har riksdagen följaktligen ansett sig böra i förslaget göra väsentliga reduceringar, varvid riksdagen uteslutit vad som för själva huvudändamålets ernående synes vara av den minsta betydelsen. Till en början har riksdagen funnit, att de belopp, som avsetts för de allmänna läroverken, böra utgå, detta med hänsyn dels till den kompetens i fråga om ledning av en frivillig skidutbildning bland läroverkens lärjungar, som givetvis måste antagas förefinnas hos läroverkens gymnastiklärare, dels ock till de i allmänhet gynnsammare förhållanden, som vid de allmänna läroverken förefinnas i avseende å utövande av frivillig skididrott. Vidare finner sig riksdagen ej kunna godtaga förslaget om tillverkning av skidor vid slöjdundervisningen; dels fordrar nämligen dylikt arbete helt andra resurser än dem, som stå till buds vid vanlig slöjdundervisning, dels torde detsamma ej kunna lämna det resultat, som de tillkallade sakkunniga föreställt sig. Antalet frivilliga kurser för folkskollärare böra enligt riksdagens åsikt inskränkas till 2 i stället för av departementschefen förordade 3. Vid folkskoleseminarierna bör elevernas skidutbildning förläggas till de undervisningstimmar för lek och idrott, som äro upptagna å den av Eders Kungl. Maj:t fastställda undervisningsplanen för seminarierna, vadan någon särskild ersättning till lärare för skidutbildning här ej behöver ifrågakomma. Kostnaderna för de i förslaget nämnda skidutflykterna böra enligt riksdagens förmenande icke bestridas av statsmedel. Anslagen till utarbetande och tryckning av instruktioner rörande skidlöpning och skidvård torde kunna uteslutas, liksom administrationskostnaderna böra nedbringas. Den viktigaste punkten i förslaget synes riksdagen vara åstadkommande av prisbilliga skidor, vilket lämpligen torde kunna ske därigenom, att staten uppgör avtal med skidtillverkare och betalar mellanavgift mellan tillverkarnes pris och det avsevärt billigare pris, för vilket skoldistriktet efter rekvisition böra kunna erhålla skidmateriell. För detta ändamål torde något högre anslag böra beräknas, än vad folkskolöverstyrelsen föreslagit.

Slutligen vill riksdagen betona, att den undervisning i skidlöpning, som det begärda anslaget vill främja, bör enligt riksdagens förmenande vara frivillig; endast vid seminarierna torde den kunna erhålla obligatorisk karaktär, alldenstund utbildningen vid nämnda läroanstalter skulle förläggas inom den obligatoriska undervisningstiden.

Då riksdagen med iakttagande av vad nu anförts sökt beräkna, till huru stort belopp det för år 1915 för ifrågavarande ändamål erforderliga anslaget skulle behöva bestämmas, har riksdagen uppställt följande kostnadsberäkning.

Frivilliga kurser för folkskollärare.

	Engångs- kostnad. Kronor.	Årlig kostnad. Kronor.
Anskaffning av skidmateriell för 2 kurser	2,160	
Förvaring och vård, 100 kronor per kurs		200
Dagtraktamente för deltagarna i kurserna efter 4 kronor för deltagare		4,000
Resekostnad för deltagarna		1,000
Ersättning till ledare av kurserna		200
Biträdande lärare, 2 vid varje kurs		300
Ledarnes resor och dagtraktamenten efter 4:e klass i re- sereglementet		550
Expenser, undervisningsmateriell m. m.		100

Kurser vid seminarier.

Anskaffning av skidmateriell	8,100
------------------------------------	-------

Frivilliga kurser vid folkskolor.

Ersättning åt lärare	4,000
Kostnader för mellanavgifter för vinnande av nedsatt pris på skidor	12,000

Administration.

Till folkskolöverstyrelsen för anlitande av sakkunniga, för expenser m. m.	1,500
Summa	10,260 23,850

Engångskostnaderna för anskaffande av skidmateriell vid seminarie-
kurserna anser riksdagen kunna fördelas på två år och skullesålunda för
år 1915 behöva anvisas sammanlagt 30,060 kronor, vilken summa synes
kunna avrundas till 30,000 kronor.

Riksdagen vill emellertid framhålla, att de nu angivna beräkningarna
måste anses såsom i hög grad approximativa, varför de ingalunda enligt
riksdagens mening kunna få bli bindande vid en framtida disposition
av ett eventuellt anslag.

Riksdagen får sålunda anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders
Kungl. Maj:ts förevarande framställning, för *understödjande av skididrotten*

bland ungdomen på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 30,000 kronor att användas på sätt och under villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

K. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

220:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åtskilliga föregående år ägt rum, jämväl för år 1915 till *svenska fornskriftsällskapet* anvisat på extra stat ett belopp av 2,000 kronor.

221:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1907—1914 ägt rum, till understöd åt *samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 1,000 kronor, under villkor att samfundet till ecklesiastikdepartementet avlämnar 50 exemplar av den för anslagsåret avsedda publikationen.

222:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *understödjande av Svenska vitterhetssamfundets verksamhet* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 3,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

223:o) På grund av vad Eders Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit, har riksdagen, i likhet med vad för åren 1906—1914 ägt rum, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 5,000 kronor till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften »*Nordiskt medicinskt arkiv*,» under villkor att av tidskriften för år 1915 kostnadsfritt överlämnas till vardera av universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund 10 exemplar samt till karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek 5 exemplar, av vilka behöfligt antal i främsta rummet tilldelas vederbörande institutioner och kliniker vid de medicinska undervisningsanstalterna.

224:o) Med anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åtskilliga föregående år

ägt rum, till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften »*Acta mathematica*» anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 3,000 kronor.

225:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för åren 1903—1914 ägt rum, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,200 kronor till *understöd för fortsatt utgivande av tidskriften »Sfinx»* med villkor att dess utgivare kostnadsfritt överlämnar till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 exemplar och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar av tidskriften för att användas för dessa biblioteks bytesverksamhet med utlandet.

226:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 5,000 kronor att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, användas till understöd för utgivande under år 1915 av *tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv»*.

227:o) I anledning av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för fortsatt *systematisk undersökning av svenska folkmål* anvisat för år 1915 ett extra anslag av 7,500 kronor att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

228:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *insamling, förteckning och undersökning av svenska folkminnen* beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,500 kronor att utgå på de villkor och i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva.

229:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,000 kronor till *arvode åt ortnamnskommitténs sekreterare* under samma år.

230:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att anvisa för år 1915 ett extra anslag av 450 kronor för inlösen hos aktiebolaget Ljus av 150 exemplar av ortnamnskommitténs arbete över ortnamn i Älvsborgs län del XVII.

Riksdagen har intet att erinra mot framställningen och får förty anmäla, att riksdagen på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 450 kronor för *inlösen* hos aktiebolaget Ljus av 150 exemplar av *ortnamns-kommitténs arbete över ortnamn i Älvsborgs län del XVII*.

231:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, såsom bidrag till *fortsatt utgivande* av det av professor S. Curman och docenten J. Roosval påbörjade, med stöd av vitterhetsakademien utgivna verket »*Sveriges kyrkor, konsthistoriskt inventarium*» anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 10,000 kronor att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

232:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till främjande av föreningen Pietas verksamhet under år 1915 bevilja på extra stat för samma år ett anslag av 2,500 kronor, under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål.

Till främjande av föreningens verksamhet har riksdagen under åren 1911—1914 beviljat sammanlagt 8,000 kronor med 2,000 kronor för varje år.

På grund av de skäl, som av föredragande departementschefen till stöd för den äskade anslagsökningen anföras, har riksdagen till främjande av föreningen »*Pietas*» verksamhet under år 1915 beviljat på extra stat för samma år ett anslag av 2,500 kronor, under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål.

233:o) Sedan riksdagen såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utgivande av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 beviljat ett anslag av 15,000 kronor och därav anvisat på extra stat för år 1914 ett belopp av 1,500 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, har Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen att av omförmälda redan beviljade anslag anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,500 kronor.

I anledning härav har riksdagen av det för utgivande av *statistiska tabeller över Öresundstullen* år 1913 beviljade anslaget anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 1,500 kronor.

234:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, för *beredande av tillfälle för svenska forskare till vetenskapligt arbete vid en eller flera utländska biologiska stationer* anvisat på extra stat för år 1915 ett anslag av 1,800 kronor.

235:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till *resestipendier* för år 1915 *åt journalister*, företrädesvis medarbetare, som hava redaktionellt arbete i svensk tidning eller journalistisk byrå till huvudsaklig sysselsättning, beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,000 kronor att efter sakkunnigas hörande av Eders Kungl. Maj:t fördelas under de villkor för stipendiernas åtnjutande, som Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

236:o) Sedan 1913 års riksdag till årliga understöd under åren 1914—1916 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljat ett anslag av 30,000 kronor att efter grunder och på villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämdes, efter sakkunnigas hörande av Eders Kungl. Maj:t fördelas mellan därav förtjänta vitterhetsidkare dels såsom fasta, dels i form av för viss tid givna understöd samt av ifrågavarande anslag på extra stat för år 1914 anvisat ett belopp av 10,000 kronor, har nu Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att av omförmälda redan beviljade anslag anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor.

I anledning härav har riksdagen av det år 1913 till årliga *understöd* under åren 1914—1916 *åt inhemska skönlitterära författare* av utmärkt förtjänst beviljade anslaget å 30,000 kronor anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor.

237:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till bestridande av ytterligare kostnader för utgivande i tryck av de under de svenska gradmätningsexpeditionerna till Spetsbergen gjorda vetenskapliga iakttagelserna anvisa för år 1915 ett extra anslag av 35,000 kronor.

Såsom riksdagen i särskild skrivelse anmält, har riksdagen till bestridande av ytterligare kostnader för *utgivande i tryck av de under de svenska gradmätningsexpeditionerna till Spetsbergen gjorda vetenskapliga iakttagelserna* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 35,000 kronor.

238:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för en antarktisk expedition åren 1915—

1919 bevilja ett anslag av 135,000 kronor samt härav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 27,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Ändamålet med den ifrågasatta expeditionen är att medelst upprättande av en svensk-engelsk vetenskaplig station inom sydpolarområdet möjliggöra ett fullgörande av vissa vetenskapliga uppslag, framkomna vid bearbetandet av det material, som insamlats av den svenska sydpolarexpeditionen åren 1901—1903, vilka uppslag syntes ägnade att föra till en ny belysning av de biologiska, klimatiska och geologiska problem, som möta forskningen i dessa trakter. Den ifrågasatta stationen är avsedd att vara i verksamhet omkring fem år.

De medel, som skulle erfordras för stationens upprättande och förseende med nödig utrustning, skulle på enskild väg uppbringas. Driftkostnaderna eller de årligen återkommande utgifterna under den tid, expeditionen pågår, skulle däremot bestridas till hälften från England och till hälften genom svenskt statsanslag; och begäres nu för ändamålet förenämnda anslagsbelopp.

Riksdagen har icke kunnat undgå att hysa en viss tvekan inför ett anslagskrav av denna storlek. Med hänsyn emellertid till dels de bidrag, som från enskilt håll inom landet ställts till expeditionens förfogande, dels till den utfästelse, som från England gjorts, synes dock ett krav på svenska statens medverkan vid delandet av kostnaderna för ifrågavarande expedition vara befogat. Då härtill kommer, dels att anslagets användning faller inom ett område, på vilket vårt land sedan gammalt gjort värdefulla insatser, och där det nu gäller att fullfölja redan givna vetenskapliga uppslag, dels ock att utsikt torde förefinnas att medelst ifrågavarande expedition kunna utvinna för den inhemska forskningen på området värdefulla samlingar, samt då slutligen företaget synes bliva — om också under medverkan av engelska vetenskapsmän — ett till namnet svenskt företag, för vars fullföljande vårt land icke synes böra undandraga sig att, sin rangplats i polarforskningens hävder likmätigt, träda understödjande emellan, har riksdagen ansett sig böra biträda Eders Kungl. Maj:ts förslag. Härvid har emellertid riksdagen velat såsom ett önskemål framhålla, att våra viktigare museer, även vissa provinsmuseer, må i den mån sig göra låter, komma i åtnjutande av de samlingar, som genom ifrågavarande expedition skulle komma på Sveriges lott. I fråga om de villkor, vilka böra uppställas för utgående av det föreslagna statsbidraget, finner sig riksdagen böra biträda vad i detta avseende av departementschefen anförts.

Riksdagen har följaktligen såsom *bidrag till bestridande av kostnaderna*

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 8 häft. (Nr 8). 21

för en antarktisk expedition åren 1915—1919 beviljat ett anslag av 135,000 kronor samt härav på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 27,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

239:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen *dels* att för utarbete, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 framlagd arbetsplan, av en historisk-statistisk handledning i studiet av befolkningsförhållandena i Sverige m. m. under äldre tid bevilja docenten vid universitetet i Uppsala K. A. Edin ett anslag av 12,000 kronor, med skyldighet för Edin att i statsverkets ägo överlämna de under arbetet gjorda samlingarna samt att underkasta sig de närmare bestämmelser i övrigt, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt meddela, *dels* att av detta anslag på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 6,000 kronor, *dels ock* att till inlösen för statsverkets räkning av Edins under åren 1905—1908 och 1911—1912 för enahande arbete åvägabragta samlingar på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 6,000 kronor.

Syftet med här ifrågavarande av docenten Edin planerade undersökningar är att utarbete en historisk-statistisk handledning i studiet av befolkningsförhållandena, delvis också de sociala och ekonomiska förhållandena i Sverige under 1600-talet samt under 1700-talets förra hälft jämte mera summariska anvisningar för senare tid. Beträffande planen för arbetet skulle detsamma omfatta följande huvudavdelningar:

1. En kortfattad skildring av kyrkobokföringens utveckling i främmande länder sedan reformationstiden samt den svenska kyrkobokföringens utveckling i varje stift till omkring år 1750, varvid särskild uppmärksamhet skulle ägnas åt kyrkoboksuppställningen inom ett landsarkivområde, Uppsala. Även beträffande landsarkivet i Vadstena kunde redogörelsen göras någorlunda fyllig.

2. En detaljerad förteckning över i Uppsala landsarkiv befintliga dop-, vigsel- och dödböcker samt andra befolkningsstatistiskt intressanta handlingar, t. ex. husförhörlängder, före år 1750, till en början för Västmanlands län, under noggrann undersökning i fråga om materialets fullständighet och utförlighet, delvis med ingående textkritisk behandling.

3. En hopsummering för varje socken i Västmanlands län av födda, vigda och döda fram emot 1700-talets mitt. För socknar med mycket rikhaltiga uppgifter skulle med tillhjälp av annat material utförliga statistiska beskrivningar utarbetas.

4. En sammanställning för hela Sverige eller åtminstone några län av mantalslängdernas folkmängdsuppgifter för ett par år under 1620- och 1630-talen samt av boskapslängdernas utsädes- och boskapssiffror.

5. En på dödsorsaks- och skördeuppgifter m. m. grundad undersökning rörande verkningarna av krig, farsoter, missväxt med flera liknande företeelser på befolkningsrörelsen och de sociala förhållandena i allmänhet.

6. Specialundersökningar av olika slag för Västmanlands län, ägnade att sammanknytas med mass-statistiska undersökningar och att läggas till grund för sammanställningar för större områden.

7. En sammanhängande, minutiös demografisk och social beskrivning av ett litet antal socknar, ägnad bland annat att närmare åskådliggöra åtskilliga befolkningsstatistiska förhållanden, att lämna tillgång till demografiska skolexempel, att giva erfarenhet ur metodikens och materialprovningens synpunkt samt, ej minst, att framställa en folkräkningsmetod för korrigering och supplerings av mantalslängdernas folkmängdsuppgifter.

8. För tiden efter år 1750 en mera kortfattad redogörelse i nyssnämnda hänseenden, såsom de viktigaste formulärförändringarna, förtecknande av tabellverkstabellerna för Västmanlands län, uppgift å folkmängds-siffror och antalet födda, vigda och döda för varje socken till år 1860, eventuellt en sammanfattning för detta län av farsotsutvecklingen, jämsides med en granskning av de samtida husförhörlängderna.

Det för ifrågavarande undersökningar behöfliga understödsbeloppet hade av Edin beräknats till 20,000 kronor. För en del förstudier och förberedande undersökningar har Edin emellertid erhållit 2,000 kronor från vissa till Eders Kungl. Maj:ts disposition stående medel, vadan sålunda 18,000 kronor ytterligare erfordras. Härtill uppgår nu också det anslag, som Eders Kungl. Maj:t äskar i förevarande framställning. Av de begärda 18,000 kronorna skulle en del, 6,000 kronor, användas för inlösen till landsarkivet i Uppsala av vissa utav Edin under föregående år sammanbragta samlingar, och skulle återstoden, 12,000 kronor, fördelas på två år och utgå med 6,000 kronor under vartdera av åren 1915 och 1916. Av dessa årsanslag skulle 5,000 kronor användas till arvoden åt dels amanuenser, dels för mer kvalificerat arbete anställda skrivbiträden; med återstoden av årsanslaget, 1,000 kronor, skulle bestridas kostnader för resor till andra arkiv, för enklare renskrivnings- och räkningsarbete samt för materialier m. m.

Såsom av utredningen i ärendet framgår, är det i förevarande framställning fråga om undersökningar, vilka synas vara av från flera synpunkter intresseväckande art. Givet är, att det rika och hittills obearbetade material, som föreligger i våra äldre kyrkoböcker, måste vara av en ej ringa betydelse för den rent historiska forskningen, liksom ock de resultat, som genom undersökningar på ifrågavarande område ernås, kunna tänkas bidra till lösningen av åtskilliga utav det moderna samhällslivets spörs-

mål. Det torde också ej lida något tvivel om att de undersökningar, varom här är fråga, komma ej endast att tillgodose den vetenskapliga forskningens intressen utan även kunna bliva av avsevärd betydelse för den akademiska undervisningen, särskilt i ämnet statistik, och genom sin egenskap av förebilder i fråga om metodisk och kritisk behandling av ämnen av förevarande slag giva uppslag till efterföljande forskningar på samma område.

Visserligen torde ej kunna förnekas, att den angivna planen för undersökningarna förefaller vara mycket vittomfattande, men såsom av utredningen framgår, är i förevarande fall endast fråga om utförande av de viktigaste orienterande förarbetena till mera detaljerade och ingående undersökningar på detta område. Då riksdagen biträder denna framställning, har riksdagen dock velat särskilt framhålla, såsom ock av departementschefen uttryckligen angives, att det arbete, för vilket statsanslag nu begäres, ej är avsett att fortsättas år efter år och leda till upprepade anslagskrav samt att alltså ett bifall till det nu föreliggande äskandet ej i någon mån får anses bindande i avseende å beviljande av fortsatta anslag.

Riksdagen har alltså *dels* för *utarbetande* i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet den 14 maj 1914 framlagd arbetsplan *av en historisk-statistisk handledning i studiet av befolkningsförhållandena i Sverige m. m. under äldre tid* beviljat docenten vid universitetet i Uppsala K. A. Edin ett anslag av 12,000 kronor, med skyldighet för Edin att i statsverkets ägo överlämna de under arbetet gjorda samlingarna samt att underkasta sig de närmare bestämmelser i övrigt, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt meddela;

dels av detta anslag på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 6,000 kronor;

dels ock till *inlösen* för statsverkets *räkning av Edins* under åren 1905—1908 och 1911—1912 *för enahanda arbete avvägabragta samlingar* på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 6,000 kronor.

L. Diverse.

240:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 maj 1914 angivna grunder, av extra lönetillägg för år 1914 åt en del tjänstemän och betjante i vissa till ecklesiastikdepartementet hörande ämbetsverk

och kårer på extra stat för år 1915 anvisa, såsom förslagsanslag, ett belopp av 15,000 kronor.

I anledning härav har riksdagen till beredande av *extra lönetillägg för år 1914 åt en del tjänstemän och betjante i vissa till ecklesiastikdepartementet hörande ämbetsverk och kårer* anvisat på extra stat för år 1915, såsom förslagsanslag, ett belopp av 15,000 kronor att utbetalas med iakttagande, att för beräkning av extra lönetillägg skola gälla följande grunder:

1:o) Extra lönetillägg utgår, där ej sådant fall är för handen, som under 2:o) sägs, till tjänsteman, vilkens tjänstgöring är förlagd till huvudstaden, med 15 procent å kontant avlöning, dock icke i något fall med högre belopp än 700 kronor, och

till tjänsteman, vilkens tjänstgöring är förlagd till annan ort, med 12 procent å kontant avlöning, dock icke i något fall till högre belopp än 500 kronor, samt

i vad angår betjante, med 25 procent å kontant avlöning, om tjänstgöringen är förlagd till huvudstaden, men eljest med 20 procent å sådan avlöning.

2:o) Ingår i avlöningen bostads- eller boställsförmån in natura, skall det enligt nästföregående moment beräknade lönetillägget minskas med ett belopp, motsvarande 10 procent av de kontanta avlöningsförmåner, varå tillägget beräknats.

3:o) Från åtnjutande av extra lönetillägg undantagas, förutom härads-hövdingarna och de tjänstemän, åt vilka beretts tillfällig löneförbättring för år 1914,

a) de tjänstemän, vilkas avlöningsförmåner av statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda avlöningsförmåner överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda avlöningsförmånens belopp, å andra sidan,

b) de tjänstemän, vilkas inkomst av arbete, det extra lönetillägget oberäknat, under år 1913 av vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattas till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, i fall nämnda inkomster överstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp, å andra sidan,

c) de tjänstinnehavare, vilkas avlöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912 och 1913 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

4:o) Extra lönetillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.

5:o) Extra lönetillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, vilka utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel, dels ock av andra medel, beräknas extra lönetillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel, dock att åt lärare eller tjänstemän vid universiteten extra lönetillägg må beräknas å hela det belopp, vartill avlöning blivit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå, utan avseende därå att till bestridande av universitetens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel.

6:o) Extra lönetillägg beräknas å följande slag av avlöningsförmåner: lön;

tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arvode;

med lön likställt lönetillägg; samt dagavlöning vid flottan.

7:o) Extra lönetillägg till den, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den som medför högsta avlöningen eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den av dem, till vilken han först blivit befordrad; samt

8:o) Extra lönetillägg anses tillhöra lönen.

241:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar från 15,000 kronor till 24,000 kronor eller med 9,000 kronor.

Då riksdagen ej har något att anmärka emot ifrågavarande anslagsökning, har riksdagen höjt det under riksstatens åttonde huvudtitel å ordinarie stat uppförda *förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar* från 15,000 kronor till 24,000 kronor eller med 9,000 kronor.

242:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att till expensmedel för år 1914 vid de ecklesiastiska konsistorierna må av det under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. utgå, utöver förut an-

visade 10,000 kronor, ytterligare 2,500 kronor, *dels ock* höja samma förslagsanslag från nuvarande beloppet, 63,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 10,000 kronor), till 100,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 10,000 kronor) eller med 37,000 kronor.

Av 1912 års riksdag höjdes ifrågavarande förslagsanslag från 55,095 kronor till 63,000 kronor. Då nu åter en ökning med 37,000 kronor begäres, har riksdagen ej kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten vid den hastiga höjningen av omkostnaderna för ifrågavarande ändamål, men har riksdagen likväl, med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen, ansett sig böra biträda den gjorda framställningen.

Riksdagen har följaktligen *dels* medgivit, att till expensmedel för år 1914 vid de ecklesiastiska konsistorierna må av det under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda *förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.* utgå, utöver förut anvisade 10,000 kronor, ytterligare 2,500 kronor,

dels ock höjt samma förslagsanslag från nuvarande beloppet, 63,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 10,000 kronor), till 100,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 10,000 kronor) eller med 37,000 kronor.

243:o) Eders Kungl. Maj:t har för återgäldande av belopp, som av statskontoret förskottsvis utbetalats, på extra stat äskat 233,557 kronor.

Under hänvisande till vad departementschefen i detta ärende meddelat, har riksdagen för *återgäldande av belopp, som av statskontoret förskottsvis utbetalats*, på extra stat för år 1915 anvisat 233,557 kronor.

244:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att av det under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader må från och med år 1915 bestridas utgifter för sådant ändamål för domkapitlens expeditioner intill ett belopp av högst 1,800 kronor för år, *dels ock* höja samma förslagsanslag, nu 14,996 kronor, med 9,982 kronor till 24,978 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 1,800 kronor).

Riksdagen som icke haft något mot framställningen att invända, har alltså ej mindre medgivit, att av det under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till bestridande av *tryckningskostnader* må från och med år 1915 bestridas utgifter för sådant ändamål för domkapitlens expeditioner intill ett belopp av högst 1,800 kronor för år, än även höjt samma förslagsanslag, nu 14,996 kronor, med *dels* 9,982 kronor *dels ock* för jämnande av huvudtiteln slutsumma 25 kronor eller tillhoppa

10,007 kronor till 25,003 kronor, (därav till domkapitlens expeditioner högst 1,800 kronor).

245:o) Beträffande övriga ordinarie anslag, som i riksstaten för innevarande år äro uppförda under åttonde huvudtiteln, har Eders Kungl. Maj:t icke föreslagit någon förändring.

Riksdagen får anmäla att samtliga ordinarie anslag under åttonde huvudtiteln, som här ovan icke blivit särskilt omförmälda, för år 1915 fastställts till samma belopp som uti innevarande års riksstat.

Stockholm den 26 augusti 1914.

Med undersätlig vörtnad.

**Tabell över anslagen under riksstatens åttonde huvudtitel.
Ecklesiastikdepartementet.**

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
A. Departementet.									
1	Departementschefen					17,000	—		
2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli					88,900	—		
3	Till omläggning av undervisningsstatistiken m. m.							19,600	—
4	Provisorisk lönerreglering för departementet, <i>förslags-</i> <i>anslag</i>							12,090	—
5	Till arvode åt en extra byråchef inom departementet...							7,800	—
6	Till beredande av arvoden åt extra föredragande i de- partementet m. m.							10,050	—
7	Till förhöjning av de inom departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli anställda amanuensers arvoden m. m.							9,950	—
Säger för departementet						105,900	—	59,490	—
B. Arkiv, bibliotek och museer.									
<i>Arkiv.</i>									
1	Riks- och landsarkiven	103,380	—						
2	Till fortsatt utgivande i tryck av sådana skrifter och handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets hi- storia			4,500	—				
3	Till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Uppsala			1,800	—				
4	Till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Vadstena			1,800	—				
5	Till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Lund ...			1,800	—				
6	Till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Göteborg.			1,800	—				
7	Till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala			800	—				
8	Till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Lund			1,000	—	103,380	—	13,500	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Bibliotek.</i>									
9	Kungl. biblioteket.....	131,800	—						
10	Till redigering av Sveriges offentliga biblioteks gemensamma accessionskatalogs 29:e årgång, omfattande år 1914			1,500	—				
11	Till redigering av ett tioårsregister till Sveriges offentliga biblioteks gemensamma accessionskatalog, omfattande åren 1906—1915			1,500	—				
12	Till inbindning av böcker i kungl. bibliotekets äldre samlingar.....			10,000	—				
13	Till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar ...			11,800	—				
14	Till arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping			1,500	—				
15	Till pedagogiska biblioteket i Stockholm			6,500	—				
16	Bidrag till avlöning åt den skandinaviska bibliotekarien vid den nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris.....			800	—	131,800	—	33,600	—
<i>Museer.</i>									
Nationalmuseumet:									
Museet:									
17 a	Bestämt anslag	75,300:	—						
Reservationsanslag:									
17 b	Till konstsamlingarnas ökande	15,000:	—						
17 c	Till konstslöjd-samlingens ökande... ..	4,000:	—						
17 d	Till samlingarnas vård och underhåll ...	4,000:	—						
17 e	Till boksamlingen	1,000:	—						
17 f	Till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten	15,000:	—	39,000:	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
18	Till ändringsarbeten inom museibyggnaden	164,000: —							
19	Till istandsättande av museibyggnadens fasader ...	50,000: —		114,300 —	214,000 —				
Livrustkammaren:									
20	Till tillsyn, underhåll och vård av livrustkammarens samlingar	6,200: —							
21	Till istandsättande av vissa föremål i livrustkammarens samlingar	300: —			6,500 —				
Naturhistoriska riksmuseet:									
Museet:									
22 a	Bestämt anslag.....	170,310: —							
22 b	Reservationsanslag	44,800: —							
23	Till anskaffande av en skådesamling för museets botaniska avdelning.....	8,000: —							
24	Till inredning av museets nybyggnader vid Frescati	212,387: —		215,110 —	220,387 —				
25	Till nordiska museet				80,000 —				
26	Till kulturhistoriska museet i Lund.....				15,000 —				
27	Till musikhistoriska museet				3,000 —				
28	Till svenska skolmuseet.....				4,500 —	329,410 —		543,387 —	
Säger för arkiv, bibliotek och museer						564,590 —		590,487 —	
C. Kyrkliga ändamål.									
<i>Kleresistaten.</i>									
Kleresistaten:									
1 a	Bestämt anslag.....	29,747: —							
Förslagsanslag:									
1 b	Friheter	2 500: —							
1 c	Ersättningar	337.087: —	339.587: —	369,334 —					
2	Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål, förslagsanslag			40,000 —					
3	Till anställande av en extra ordinarie prästman vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen samt vid järnvägsbyggnaden Gällivare—Porjus				3,500 —				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
4	Till anställande av fyra kontraktsadjunkter inom lappmarken.....			8,000	—				
5	Till resekostnadsersättning åt fyra inom lappmarken anställda kontraktsadjunkter			1,300	—				
6	Till anställande av två kontraktsadjunkter inom Norrbottens norra kontrakt samt Juckasjärvi och Karesuando församlingar av lappmarkens tredje kontrakt			4,000	—				
7	Till resekostnadsersättning åt två inom Norrbottens norra kontrakt samt Juckasjärvi och Karesuando församlingar av lappmarkens tredje kontrakt anställda kontraktsadjunkter			500	—				
8	Till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket			2,250	—				
9	Till motarbetande genom offentligt upplysningsarbete av den i Sverige bedrivna mormonvärningen			4,000	—				
10	Till' religiös och social verksamhet bland svenskar i utländska hamnstäder.....			34,000	—				
11	Till avlöning åt pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin			6,000	—				
12	Till resestipendier åt prästmän			8,000	—				
13	Till utredning rörande ecklesiastika boställen, <i>förslagsanslag</i>			10,000	—				
14	Ersättning för prästerskapets tionde, <i>förslagsanslag</i>	60,000	—			469,334	—	81,550	—
<i>Domkapitlens expeditioner.</i>									
15	Domkapitlens expeditioner.....	91,350	—						
16	Till förstärkande av ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner			8,675	—				
17	Till beredande av ökat anslag till vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid Stockholms stads konsistorium			600	—	91,350	—	9,275	—
<i>Kyrkors underhåll m. m.</i>									
Kyrkors underhåll:									
18 a	Bestämt anslag.....			1,028	—				
<i>Förslagsanslag:</i>									
18 b	Ersättningar			169,400	—	170,428	—		
19	Svenska kyrkan i Paris			4,119	—			174,547	—
Säger för kyrkliga ändamål						735,231	—	90,825	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
D. Akademier m. m.									
<i>Svenska akademien.</i>									
1	Akademien					8,250	—		
<i>Vetenskapsakademien.</i>									
2	Till diverse akademiens behov, räntegottgörelse m. m....	14,460	—						
3	Till inlösen av en internationell, fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur			2,000	—				
4	Till upprätthållande av den för en internationell, fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur anordnade regionalbyrå för Sverige			1,600	—				
5	Till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella jordmätningen			1,424	—				
6	Till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella föreningen för tidssignalering m. m. ...			1,160	—	14,460	—	6,184	—
<i>Meteorologiska centralanstalten.</i>									
7	Meteorologiska centralanstalten	27,200	—						
8	Till arvoden åt observatorerna vid rikets meteorologiska stationer m. m., <i>reservationsanslag</i>			14,800	—				
9	Till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten			27,360	—				
10	Till upprätthållande av två meteorologiska stationer.....			600	—				
11	Till utförande av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten			12,100	—				
12	Till fullföljande under två år av professorn Axel Hambergs vetenskapliga undersökningar av en del av Lule lappmarks fjällområde			6,000	—				
13	Bidrag från Sverige för åren 1914—1916 till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren			720	—				
14	Till meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island			2,256	—				
15	Till utgivande genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang, <i>reservationsanslag</i>			5,500	—	27,200	—	69,336	—
<i>Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.</i>									
Akademien:									
16 a	<i>Bestämt anslag</i>	90,900:	—						
16 b	<i>Reservationsanslag</i>	1,000:	—	91,900	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
17	Till undersökning av en påbyggnad vid Alvastra.....			2,000	—				
18	Till restaurering av Vreta klosters kyrka.....			42,000	—				
19	Till restaurering av det s. k. klosterhuset i Vreta klosters församling			10,000	—				
20	Till inköp av visst område å ön Björkö i Mälaren.....			4,500	—	91,900	—	58,500	—
<i>Akademien för de fria konsterna.</i>									
Akademien:									
21 a	Bestämt anslag.....	68,850	—			101,950	—		
21 b	Reservationsanslag	33,100	—						
<i>Musikaliska akademien.</i>									
Akademien:									
22 a	Bestämt anslag.....	78,635	—			93,635	—		
22 b	Reservationsanslag	15,000	—						
Säger för akademier m. m.						337,395	—	134,020	—
E. Universitetet, den medicinska undervisningen m. m.									
<i>Universitetskanslersexpeditionen.</i>									
Expeditionen:									
1 a	Bestämt anslag.....	8,200	—			9,550	—		
1 b	Förslagsanslag, högst	1,350	—						
<i>Uppsala universitet.</i>									
2	Universitetsstaten	838,442	—			150,000	—		
3	Akademiska sjukhuset, förslagsanslag	10,000	—						
4	Till arvode åt en lärare i symbolik			1,500	—				
5	Till materiel m. m. för det praktisk-teologiska övningsinstitutet			300	—				
6	Till ny- och ombyggnad vid akademiska sjukhuset i Uppsala			150,000	—				
7	Till anordnande vid institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi av undervisningskurs i allmän kemi för medicine studerande			3,500	—				
8	Till höjning av materielanslaget för anatomiska institutionen			2,000	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
9	Till arvode åt en biträdande lärare i medicin.....			3,000	—				
10	Till förstärkande av lärarkrafterna i kirurgi			2,000	—				
11	Till arvode åt en assistent vid akademiska sjukhusets röntgenavdelning			1,500	—				
12	Till anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken			9,000	—				
13	Till arvode åt infött lärarbiträde i ryska			500	—				
14	Till arvode åt en lärare inom ämnesgruppen estetik samt litteratur- och konsthistoria			3,500	—				
15	Till upprätthållande av verksamheten vid psykologiska laboratoriet			1,000	—				
16	Bidrag till uppehållande av verksamheten vid det pedagogiska seminariet			7,000	—				
17	Till statistiska seminariet			1,000	—				
18	Till uppehållande av övningarna å institutionen för allmän och analytisk kemi			1,500	—				
19	Till avlöning åt en assistent vid meteorologiska observatoriet samt till bestridande av löpande utgifter för de där anordnade seismologiska undersökningarna ..			2,000	—				
20	Till arvode åt en vid den internationella solarforskningen anställd assistent vid den fysiska institutionen ..			1,500	—				
21	Till uppförande av en ny byggnad för zoologiska institutionen			178,463	—				
22	Till undervisning i bokföring			600	—				
23	Till tillbyggnad till och ändrad inredning i universitetsbiblioteksbyggnaden			200,000	—				
24	Till universitetsbiblioteket			10,000	—				
25	Till utgivande av universitetets årsskrift			5,000	—				
26	Till tillfällig löneförbättring åt gymnastikläraren och biträdande gymnastikläraren			1,160	—				
27	Till fortsatt utgivande i tryck av Carl von Linnés brev			5,000	—	848,442	—	591,023	—
<i>Lunds universitet.</i>									
28	Universitetsstaten	719,666	—						
29	Till arvode åt en lärare i symbolik			1,500	—				
30	Till arvode åt ledaren av den civilrättsliga delen av den propedeutiska undervisningskursen inom juridiska fakulteten			750	—				
31	Till nybyggnad vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund			150,000	—				
32	Till anordnande av undervisningskurs i allmän kemi för medicine studerande			3,000	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
33	Till anordnande av kostnadsfri propedeutisk undervisning i allmän kirurgi			2,500	—				
34	Till arvode åt en assistent å det vid universitetets kliniker inrättade röntgenlaboratoriet			1,500	—				
35	Till arvode åt en biträdande lärare i medicin.....			3,000	—				
36	Till arvode åt en föreståndare vid polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar.....			1,000	—				
37	Till inköp av radium åt fysiologiska institutionen.....			3,000	—				
38	Bidrag till arvode åt en föreståndare för en ortopedisk poliklinik vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.....			1,500	—				
39	Till anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken			9,000	—				
40	Till uppehållande av undervisning i slaviska språk, företrädesvis ryska			2,500	—				
41	Till arvode åt en lärare inom ämnesgruppen estetik samt litteratur- och konsthistoria			3,500	—				
42	Till uppehållande av verksamheten å psykologiska laboratoriet.....			750	—				
43	Till avlönande av en föreståndare för universitetets historiska museum samt mynt- och medaljkabinett			4,000	—				
44	Till arvode åt en amanuens vid universitetets konstsamlingar.....			500	—				
45	Till uppförande av en ny byggnad för zoologiska institutionen m. m.			150,000	—				
46	Till uppehållande av undervisning i entomologi och vård av de entomologiska samlingarna			3,000	—				
47	Till undervisning i bokföring			600	—				
48	Till materiel m. m. för universitetsbiblioteket			10,000	—				
49	Till utgivande av universitetets årsskrift			5,000	—				
50	Till materiel för inrättningen för gymnastik och fäktkonst			500	—	719,666	—	357,100	—
<i>Karolinska mediko-kirurgiska institutet.</i>									
Karolinska mediko-kirurgiska institutet:									
51 a	Bestämt anslag.....	319,285	—						
51 b	Reservationsanslag	2,000	—	321,285	—				
52	Tandläkarinstitutet, förslagsanslag, högst			31,700	—				
53	Till dels arvode åt ett skrivbiträde åt rektor vid institutet, dels gottgörelse åt ett biträde vid institutets bibliotek			1,500	—				
54	Till reparationsarbeten och belysningsanordningar inom den s. k. boställsbyggnaden.....			7,165	—				

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
55	Till arvode åt ett lärarbiträde vid den förberedande kursen i allmän kemi samt till materiel vid kemiska institutionen			4,000	—				
56	Till arvoden åt biträdande lärare i medicin och kirurgi samt till assistenttjänstgöring vid allmänna barnhuset i Stockholm			6,600	—				
57	Till inköp av ett röntgeninstrumentarium för medicinska kliniken vid Serafimerlasarettet			3,026	—				
58	Till inköp av ett elektro-kardiografiskt instrumentarium för medicinska kliniken vid Serafimerlasarettet			3,000	—				
59	Till inköp av en apparat för röntgenfotografering å oftalmiatrika kliniken å Serafimerlasarettet			1,100	—				
60	Till beredande av tillgång till avlönande av nödigt arbetsbiträde vid envar av de anatomiska och histologiska institutionerna vid institutet			750	—				
61	Till inköp av studentmikroskop för institutets histologiska institution			2,800	—				
62	Till anordnande av en kylanläggning i de inom patologisk-anatomiska institutionen belägna likbodarna			5,328	—				
63	Till anskaffande av skåp och skåpbord för patologisk-anatomiska museet			4,981	—				
64	Till vetenskapliga arbeten å ett patologiskt-anatomiskt laboratorium å Sabbatsbergs sjukhus			2,400	—				
65	Till dels arvoden åt en föreståndare för röntgeninstitutet å Serafimerlasarettet, åt en biträdande läkare därstädes samt åt en amanuens därstädes dels ock materiel m. m. för röntgeninstitutet			12,500	—				
66	Till upprätthållande av undervisning och sjukvård vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker			1,500	—				
67	Till arvode åt en amanuens vid institutets gynekologiska klinik å Sabbatsbergs sjukhus			2,000	—				
68	Till arvode åt en amanuens vid obstetriska kliniken vid allmänna barnbördshuset			2,000	—				
69	Till en pediatrik klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn			2,900	—				
70	Till en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm			4,175	—				
71	Till arvode åt en amanuens vid institutets klinik för öron-, näs- och halssjukdomar å Sabbatsbergs sjukhus			2,000	—				
72	Till arvoden åt amanuenser vid institutets syfilidologiska klinik å sjukhuset S:t Göran			3,000	—	352,985	—	72,725	—
<i>Serafimerlasarettet.</i>									
73	Understöd och ersättningar	120,000	—						
74	Inrättningen för sjukas behandling med elektricitet	750	—			120,750	—		

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
<i>Gemensamma universitetsändamål.</i>									
75	Till anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater			6,000	—				
76	Till resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet			10,000	—				
77	Till utgivande i tryck av anteckningar efter juridiska föreläsningar vid rikets universitet			3,000	—			19,000	—
<i>Farmaceutiska institutet.</i>									
78	Institutet					57,900	—		
<i>Barnhusen.</i>									
79	Stora barnhuset i Stockholm	78,000	—						
80	Frimurarbarnhuset	2,750	—						
81	Barnhusen i landsorten	28,380	—			109,130	—		
<i>Undervisningsanstalter för barnmorskor m. m.</i>									
82	Barnmorskeundervisningen och barnhördshusen	63,533	—						
83	Till anordnande av fortbildningskurser för barnmorskor			2,000	—				
84	Till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnhördshuset i Stockholm			70,000	—	63,533	—	72,000	—
Säger för universiteten, den medicinska undervisningen m. m.						2,281,956	—	1,111,848	—
F. Allmänna skolväsendet.									
<i>Det högre skolväsendet.</i>									
Högre lärarinneseminariet m. m.:									
1	Högre lärarinneseminariet	76,350	—						
2	Till högre lärarinneseminariet och därmed förenade läroanstalter			36,350	—				
Statens läroverk:									
3	Allmänna läroverken, reservationsanslag	5,875,928: —							
4	Till arvode åt en amanuens hos läroverksöverstyrelsen	1,500: —							

			Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
			Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
		läroverket därstädes av provårskurser för praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken ...	8,950: —							
16		Till anställande av undersökningar rörande munhygien vid de allmänna läroverken	2,700: —		5,904,928		397,915			
		Privatläroverk:								
		Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :								
17 a		Enskilda mellan- skolor... 70,000: —								
17 b		Högre flick- skolor... 400,000: —								
17 c		Högre goss- och sam- skolor... 190,000: —								
17 d		Enskilda lärarinne- seminarier 30,000: —	690,000: —							
18		Lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, <i>förslagsanslag</i>	280,000: —							
19		Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, <i>förslagsanslag</i> ...	12,000: —							
20		Till understöd för anordnande av utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi...	28,100: —							
21		Bidrag till uppehållande av läroanstalten vid August Abrahamsons stiftelse	10,500: —							
22		Till understöd för högre handarbetslärarinne- seminariet vid Maria Nordenfelts kvinnliga yrkesskola i Göteborg	3,700: —							

			Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
			Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
23	Till understöd för Andrea Eneroths handarbets-skola och seminarium i Stockholm samt föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm	7,400: —								
24	Till resestipendier åt lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter.....	9,000: —								
25	Till resestipendier och till studieunderstöd åt föreståndarinnor och lärarinnor vid lärarinneutbildningsanstalter i huslig ekonomi ävensom åt skolkökslärarinnor vid andra läroanstalter	2,000: —	982,000	—	60,700	—				
	Kommunala mellanskolor:		300,000	—						
26	Kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i>									
27	Till resestipendier åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor.....				1,200	—	7,263,278	—	496,165	—
	<i>Folkundervisningen.</i>									
	Folkskolöverstyrelsen:									
28	Folkskolöverstyrelsen ...	76,300: —								
29	Till arvode åt en amanuens	1,500: —								
30	Till inspektion och sakkunnigt biträde i fråga om fysisk uppfostran, skolhygien samt undervisning i musik och husligt arbete.....	5,000: —								
31	Hyra för ämbetslokal ...	4,900: —	76,300	—	11,400	—				
	Folkskoleseminarier:									
	Gemensamt <i>reservationsanslag</i> :									
32 a	Folkskoleseminarierna.....	849,595: —								

			Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
			Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
32 b	Stipendier för seminarieelever 150,225: —	999,820: —								
33	Till anordnande av parallellklasser vid vissa folkskoleseminarier.....	70,750: —								
34	Till anordnande av parallellklasser vid folkskoleseminariet i Falun m. m.	51,000: —								
35	Till tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid folkskoleseminariernas övningskolor	14,400: —								
36	Bidrag till avlönande av vikarie under övningslärares vid folkskol-läraryseminarium sjukdom, <i>förslagsanslag</i> ...	4,000: —								
37	Till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Uppsala...	187,063: —								
38	Till inredning och möblering av de nya byggnaderna för folkskoleseminariet i Uppsala m. m.	75,900: —								
39	Till uppförande av gymnastikbyggnad m. m. för folkskoleseminariet i Strängnäs	70,000: —								
40	Till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund	200,000: —								
41	Till underhåll och skötsel av trädgården vid folkskoleseminariet i Luleå	1,000: —								
42	Till undervisning i hygien vid folkskoleseminariet i Luleå	100: —								
43	Till hyresbidrag till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier.....	6,000: —								

			Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
			Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
44	Till förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminarierna i Linköping och Umeå m. m.	21,000: —								
45	Till Stockholms privata folkskolläraryrkesseminarium	6,300: —								
46	Till Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium ...	6,300: —	1,003,820	—	709,813	—				
	Småskoleseminarier:									
47	Avlöningsbidrag till lärare vid småskoleseminarier, <i>förslagsanslag</i>	36,000: —								
48	Bidrag till avlöning av vikarie för lärare vid småskolläraryrkesseminarium, <i>förslagsanslag</i>	2,000: —	38,000	—						
	Anordningar för lärares fortbildning:									
49	Till understödande av fortbildningskurser för lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor	15,000: —								
50	Till anordnande av fortbildningskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskolläraryrkesseminarier	12,900: —								
51	Till understöd för anordnande av fortbildningskurser i trädgårdsskötsel för folkskollärare m. fl.	3,230: —								
52	Bidrag till instruktörskurser i simning och livräddning	1,200: —								
53	Resestipendier åt rektorer samt övriga lärare och lärarinnor vid folkskoleseminarierna	2,000: —								
54	Resestipendier åt lärarpersonalen vid högre folkskolor	1,200: —								
55	Resestipendier åt folkskollärare och folkskolläraryrkesseminarier	8,000: —								
56	Resestipendier åt lärare och lärarinnor vid småskolor m. fl.	3,000: —			46,530	—				
	Folkskolinspektionen:									
57	Till avlöning m. m. åt folkskolinspektörer, <i>förslagsanslag</i>	157,000: —								
58	Till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, <i>förslagsanslag</i>	93,000: —	250,000	—						

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
Folk- och småskolor:									
59	Lönетillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, <i>förslagsanslag</i>	16,400,000: —							
60	Avlöningsbidrag till sjukvika- rier för lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsanslag</i>	282,000: —							
61	Till befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar, <i>förslagsanslag</i>	150,000: —							
62	Lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, <i>förslagsanslag</i>	80,000: —							
63	Till beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende, skolpliktiga barn inom Vilhelmina, Risbäcks, Stensele, Tärna, Sorsele, Arjeplogs, Malå, Fredrika och Jockmocks församlingar ...	23,000: —							
64	Till beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende, skolpliktiga barn inom Hotagens församling	1,000: —							
65	Svensk undervisning för svenska barn i utlandet	7,100: —							
66	Till anordnande av manlig slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, <i>förslagsanslag</i>	440,000: —							
67	Till anordnande av kvinnlig slöjd i folk-								

			Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
			Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
68	skola, mindre folkskola eller särskild slöjd- skola, <i>förslagsanslag</i> ...	315,000: —								
	Till anordnande av un- dervisning i huslig eko- nomi i folkskola, högre folkskola och folkhög- skola, <i>förslagsanslag</i>	140,000: —								
69	Anställande av pristäv- lan om normalritningar för folkskolebyggnader å landsbygden	25,000: —								
70	Undervisningsmateriel m. m. för folkskolor, <i>reservationsanslag</i>	30,000: —	17,837,000	—	56,100	—				
71	Till understödjande av folkskolebarns ferie- och studie- resor, <i>förslagsanslag</i>		30,000	—						
	Fortsättningsskolor:									
72	Understöd för avlönande av lärare vid fortsättnings- skola, <i>förslagsanslag</i>		163,000	—						
	Högre folkskolor:									
73	Understöd åt högre folkskolor, <i>förslags- anslag</i>	75,000: —								
74	Bidrag till avlönande av vikarie för lä- rare vid högre folkskola, <i>förslagsanslag</i>	2,000: —								
75	Sällskapet för folkundervisningens be- främjande	4,500: —	81,500	—						
	Folkhögskolor:									
76	Understöd åt folkhögskolor, <i>förslags- anslag</i>	339,200: —								
77	Stipendier åt elever vid folkhögskolor...	110,000: —	449,200	—			19,928,820	—	823,843	—
	Säger för allmänna skolväsendet						27,192,098	—	1,320,008	—
	G. Folkbildningsåtgärder i övrigt.									
	<i>Folkbibliotek.</i>									
1	Understöd åt folkbibliotek, <i>förslagsanslag</i>						170,000	—		
	<i>Populärvetenskapliga föreläsningskurser.</i>									
2	Till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.....		290,000	—						

[illegible]

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
15	Till resestipendier åt föreståndare, lärare och lärarinnor vid rikets abnormskolor (dövstumskolor, blindskolor och sinnesslöanstalter)							1,000	—
16	Uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, <i>förslagsanslag</i>					70,000	—		
Säger för abnormundervisningen						380,200	—	223,425	—
I. Den tekniska undervisningen.									
1	De tekniska läroverken					774,975	—		
2	Till förstärkning av det i Chalmers tekniska instituts stat upptagna anslaget till bibliotek, samlingar och laboratorier							6,000	—
3	Till förstärkning av det i Chalmers tekniska instituts stat upptagna anslaget till uppvärmning, belysning och diverse utgifter							6,000	—
4	Till arvoden åt speciallärare m. m. vid tekniska högskolan							13,700	—
5	Till uppförande av nybyggnad m. m. för tekniska högskolan							1,000,000	—
6	Till uppehållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm							16,161	—
7	Till uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Norrköping							5,250	—
8	Till uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Malmö							18,700	—
9	Till uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Örebro							22,170	—
10	Till uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Borås							4,250	—
11	Till uppehållande av verksamheten vid tekniska elementarskolan i Härnösand							5,424	—
12	Till tillfällig löneförbättring åt rektor, ordinarie lärare, tjänstemän och vaktmästare vid tekniska skolan i Eskilstuna							1,337	—
13	Till beredande av provisorisk lönereglering åt befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm							4 600	—
14	Till slöjdföreningens i Göteborg skola							30,000	—
15	Till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor samt till bestridande af kostnaden för inspektion av dessa skolor							140,000	—
16	Till resestipendier åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter							3,000	—
Säger för den tekniska undervisningen						774,975	—	1,276,592	—

		Ordinarie anslag		Extra anslag		Ordinarie anslag		Extra anslag	
		Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.	Kronor	ö.
15	Till beredande för svenska forskare av tillfälle till vetenskapligt arbete vid en eller flera utländska biologiska stationer							1,800	—
16	Till resestipendier för år 1915 åt journalister							4,000	—
17	Till årliga understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst							10,000	—
18	Till bestridande av ytterligare kostnader för utgivande i tryck av de under de svenska gradmätningsexpeditionerna till Spetsbergen gjorda vetenskapliga iakttagelserna							35,000	—
19	Bidrag till en antarktisk expedition åren 1915—1919							27,000	—
20	Till utarbetande av en historisk-statistisk handledning i studiet av befolkningsförhållandena i Sverige m. m. under äldre tid							6,000	—
21	Till inlösen för statsverkets räkning av docenten K. A. Edins för utarbetande av en historisk-statistisk handledning i studiet av befolkningsförhållandena i Sverige m. m. under äldre tid åvägabragta samlingar							6,000	—
22	Resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande, <i>reservationsanslag</i>					45,000	—		
	Säger för understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.					45,000	—	140,450	—
L. Diverse.									
1	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>					150,000	—		
2	Extra lönetillägg för år 1914, <i>förslagsanslag</i>							15,000	—
3	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>					24,000	—		
4	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 10,000 kronor)					100,000	—		
5	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>					28,000	—		
6	Till ersättande av åtskilliga av statskontoret förskottsvis bestridda utgifter							233,557	—
7	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i> (därav till domkapitlens expeditioner högst 1,800 kronor)					25,003	—		
	Säger för diverse					327,003	—	248,557	—
	Summa					32,953,998	—	5,685,502	—